

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2019

MICHAEL HANUŠ

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

KATEDRA ÚSTAVNÍHO A EVROPSKÉHO PRÁVA

**PROBLEMATIKA UMĚLÉHO PŘERUŠENÍ
TĚHOTENSTVÍ Z POHLEDU EVROPSKÉHO SOUDU PRO**

LIDSKÁ PRÁVA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Michael Hanuš

Právo a právní věda, obor právo

Vedoucí práce: JUDr. Zuzana Vostrá, Ph.D.

Plzeň 2019

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michael HANUŠ**

Osobní číslo: **R14M0103P**

Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**

Studijní obor: **Právo**

Název tématu: **Problematika umělého přerušení těhotenství z pohledu
Evropského soudu pro lidská práva**

Zadávací katedra: **Katedra ústavního a evropského práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Úvod

1. Právní a etické aspekty umělého přerušení těhotenství
2. Komparace práva na život se sexuálními a reprodukčními právy
3. Právní úpravy umělého přerušení těhotenství
4. Judikatura ESLP ve věci umělého přerušení těhotenství
5. Právní postavení embrya a plodu
6. Právní postavení otce nenarozeného dítěte

Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce: **103**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury: **viz příloha**

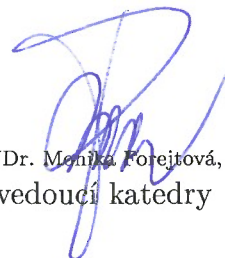
Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Zuzana Vostrá, Ph.D.**
Fakulta právnická

Datum zadání diplomové práce: **21. února 2018**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2019**

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Doc. JUDr. Monika Forejtová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 29. srpna 2018

Příloha zadání diplomové práce

Seznam odborné literatury:

- BAHOUNEK, Jiří. Čtyři pohledy na interrupci. Ostrava: Key Publishing, 2007. ISBN 978-80-87071-09-0.
- CVIKOVÁ, Jana, ed. a JURÁŇOVÁ, Jana, ed. Možnost vol'by: aspekty práv a zodpovednosti. 1. vyd. Bratislava: Aspekt, 2001. 409 s. ISBN 80-85549-25-5.
- ČERNÝ, David. Lidské embryo v perspektivě bioetiky. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-648-6.
- DRGONEC, Ján a HOLLÄNDER, Pavel. Moderná medicína a právo. 2. podst. preprac. vyd. Bratislava: Obzor, 1988. 295 s.
- ESER, Albin. a Hans-Georg. KOCH. Abortion and the law: from international comparison to legal policy. West Nyack, NY: Cambridge University Press [distributor in North America], c2005. ISBN isbn978-90-6704-197-3.
- GILBERT, Scott F., Anna L. TYLER a Emily J. ZACKIN. Bioethics and the new embryology: springboards for debate. Gordonsoville [sic], VA: W.H. Freeman, c2005. ISBN 978-0716773450.
- HUMENÍK, Ivan. Ochrana osobnosti a medicínske právo. Bratislava: EURÓKODEX, 2011. ISBN 9788089447589.
- KNAP, Viktor. Teorie práva. Praha: C.H. Beck, 1995. ISBN 9788071790280.
- LEHKÝ, Ondřej, ČERNÝ, David a kol. Lidské embryo ve světle bioetiky. Wolters Kluwer, a.s, společně s vysokou školou CEVRO Institut, Praha 2011, str. 192
- MUNZAROVÁ, Marta. Úvod do studia lékařské etiky a bioetiky: Marta Munzarová. 2. dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002. ISBN 80-210-3018-6.
- SINGER, P., KUSHE, H., BUCKLE, S., KASIMBA, P. Embryo Experimentation. Oxford University Press, Oxford 1990
- ZIMEK, Josef. Právo na život: (Vybrané otázky související se základním právem člověka - právem na život). 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 36 s. Právnícké sešity; č. 99. ISBN 80-210-1140-8.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, 29. března 2019

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucí diplomové práce JUDr. Zuzaně Vostré, Ph.D. za odborné vedení práce a za podporu a trpělivost při jejím vytváření. Děkuji také vedoucí katedry, doc. JUDr. Monice Forejtové, Ph.D. a tajemnici katedry paní Ivaně Jurčové za jejich důvěru, podporu a pomoc při studijním pobytu v zahraničí.

Obsah

Předmluva.....	1
1 Právní a etické aspekty umělého přerušeni těhotenství	4
2 Právní úpravy umělého přerušeni těhotenství.....	7
2.1 Potratová legislativa ve světě.....	7
2.1.1 Absolutní zákaz či ohrožení života.....	8
2.1.2 Omezení důvodů na ohrožení zdraví ženy.....	9
2.1.3 Výhrada na socioekonomické důvody.....	10
2.1.4 Liberální právní úprava bez omezení důvodů.....	10
2.1.5 Kritický pohled na vývoj potratové politiky států	11
2.2 Česká právní úprava	12
2.3 Judikatura ESLP ve vztahu k právní úpravě.....	15
2.3.1 Slučitelnost interrupčních zákonů s Úmluvou.....	15
2.3.2 Potratová turistika.....	16
2.3.3 „Potratový“ azyl.....	19
3 Judikatura Evropského soudu pro lidská práva.....	22
3.1 Závaznost judikatury ESLP	22
3.1.1 Publikace judikatury ESLP	25
3.2 Úvod do vyhledané judikatury ESLP	28
3.3 Svoboda projevu a přesvědčení, aneb jak to začalo	29
3.3.1 Právo v oblasti sexuálního vzdělávání.....	29
3.3.2 Podmínky a způsob vyjadřování postojů pro-live a pro-choice	32
3.4 Právo nenarozeného na život.....	35
3.5 Odmítnutí provést umělé přerušeni těhotenství a „výhrada	
svědomí“	40
3.5.1 Ponižující a nelidské zacházení v kontextu terapeutické	
interrupce	43

3.5.2	Smrt z důvodu odmítnutí terapeutického ukončení těhotenství lékařem	49
3.5.3	Výhrada svědomí	50
3.6	Odpovědnost lékaře a dalších osob ve vztahu k těhotné ženě	52
3.6.1	Průnik medicíny a práva	53
3.6.2	Odpovědnost lékaře za úmrtí plodu a nechtěný život.....	55
3.6.3	Odpovědnost třetích osob	61
4	Právní postavení embrya a plodu	64
4.1	Ochrana embrya a plodu.....	64
4.1.1	Embryo a věda	67
4.1.2	Prenatální sociálněprávní ochrana	70
4.1.3	Ochrana integrity plodu a právo na pohřeb.....	74
5	Právní postavení otce nenarozeného dítěte	76
	Závěr.....	80
	Resumé	83
	Seznam použité literatury	84
	Prameny	84
	České	84
	Cizojazyčné	84
	Literatura	94
	Monografie	94
	Články.....	95
	Ostatní.....	96
	Rejstřík judikatury	97
	Přílohy	99
	Příloha č. 1 – Tabulka s přehledem základní judikatury	100
	Příloha č. 2 - Mapa světa znázorňující míru restrikce právní úpravy umělého přerušeni těhotenství v roce 2019.....	101

Příloha č. 3 - Seznam států dle právní úpravy umělého přerušeni těhotenství podle míry restrikce	102
Příloha č. 4 - Graf procentuálního rozloženi států podle míry restrikce v právní úpravě umělého přerušeni těhotenství.....	106
Příloha č. 5 - Mapa světa znázorňující míru restrikce právní úpravy umělého přerušeni těhotenství v roce 2007	107
Příloha č. 6 - Seznam států dle právní úpravy umělého přerušeni těhotenství podle míry restrikce	108
Příloha č. 7 – Graf procentuálního rozloženi států podle míry restrikce v právní úpravě umělého přerušeni těhotenství.....	111
Příloha č. 8 - Statistická mapa FRA: Věk ve kterém mohou děti postoupit potrat bez souhlasu rodičů v EU.....	112
.....	112
Příloha č. 9 - Statistická mapa FRA: Věk ve kterém mohou děti získat přístup do zařízení pro reprodukční a sexuální zdraví v EU	113
Příloha č. 10 –	114
Příloha č. 11. -.....	114
Příloha č. 12 – EVE - Umělá děloha	115

Seznam zkratek a zkrácených forem

ACHR	Americká úmluva o lidských právech z roku 1969
CFRR	Centrum pro reprodukční práva (The Center for Reproductive Rights)
Databáze	Hudoc, online databáze dokumentů a judikatury ESLP a RE
EKLP, Komise	Evropská komise pro lidská práva
ES	Evropská společenství
ESEVT	Evropské skupiny pro etiku ve vědě a nových technologiích (dále jen ESEVT)
ESLP, Soud	Evropský soud pro lidská práva
EU, Unie	Evropská unie
EÚLP, Úmluva	Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
K	Klíčový judikát
L1	Judikát mající význam 1., tedy nejvyšší úrovně, který však není klíčovým judikátem.
L2	Judikát mající význam druhého řádu
L3	Nejméně významná judikatura
LZPS, Listina	Listina základních práv a svobod České republiky
OAS	Organizace amerických států
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
P1	Dodatkový protokol k Úmluvě o ochraně lidských práva a základních svobod (Paříž, 20. 3. 1952)
RE, Rada	Rada Evropy
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
tt.	délka těhotenství vyjádřena v týdnech od prvního dne poslední menstruace
TrZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Ú, Ústavy	Ústava České republiky
ÚLPB	Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny (96/2001 Sb. mezinárodních smluv).
v. vs.	versus, proti
VM	Výbor ministrů

WHO	Světová zdravotnická organizace
VÚSP	Vídeňská úmluva o smluvním právu ...
ZUPT	Zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství
ZZS	Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách)

Předmluva

Snad první asociace, která mě napadne ve spojení s Evropským soud pro lidská práva, je historika Dr. Zahradníkové ze semináře civilního procesu. Pán nespokojený s jejím výrokem, tlučící do soudní lavice, se slovy, že to tak nenechá a odvolá se až do „Štramberku“. A je to tak. Popularita využívání mimořádných opravných prostředků neustále roste. S ní jde ruku v ruce i nápor na ústavní a evropské soudy, ale i význam jejich judikatury.

Umělé přerušení těhotenství je velice kontroverzní tématika, na kterou má každý vyhraněný názor, přesto jen malá část společnosti zaujímá militantnější postoj hnutí pro-life nebo pro-choice. Ať už je pohled jednotlivce na umělé přerušení těhotenství jakýkoli, měla by platit zásada žít a nechat žít, lépe řečeno, žít a nechat rozhodovat ženu v právním rámci daného státu. Mapa potratů je nekompromisní. Vyspělá část světa, dodržující vysoké standardy lidských práv. Alespoň v nějakém rozsahu mohou vyznávat právo na potrat i silně věřící státy. Ať už se jedná o míru přesvědčivosti argumentů pro-choice, které přímo nepoškozují zájmy lidí smýšlející pro-live, nebo pro důvody čistě pragmatické, jako jsou počty nelegálních potratů a zdravotní, sociální a ekonomická rizika s nimi spojená.

Kontroverzní tématika umělého přerušení těhotenství zaznamenává v poslední době poněkud dramatických změn. Ve státech typicky liberálních sílí názorový proud populismu založeného na konceptu tradiční rodiny a rodinných hodnotách. Naopak například silně katolické Irsko se z absolutní restrikce dostává do roviny svobodné volby.

Při zpracování diplomové práce se v první řadě zaměřím na zpracování a vyhodnocení právní úpravy členských států a nejen jich. O tuto část je vhodné samotnou judikaturu doplnit z důvodu jejího významu pro rozhodování Evropského soudu pro lidská práva. Neboť bez alespoň základní znalosti legislativy žalovaného státu není možné

Popsání postupu práce. Projítí si obrovské řady dokumentů z důvodu její aktualizace či přenesení vlastního pohledu, které judikáty by měli být považovány za stěžejní a naopak určitá degradace judikátů, které jsou známé, klíčové a opisované, přestože již byly měněny a doplňovány mladšími rozhodnutími.

Práce s primárními zdroji na internetu:

Pokrok nelze zastavit a v některých oblastech by ani neměl být „bržděn“. Aby se od nás vyžadovala rozsáhlá schopnost memorace a recitace, je už z časových i kapacitních nároků nesmyslné. Stále více napíná plachty novému větru i konzervativní koráb vzdělávání. Žijeme v době nepřetržitého datového proudu. V kapse či brašně nosíme rozšíření mozku, která sice nezajišťují činnost orgánů a svalů (ačkoli i taková zařízení existují), ale obrovským způsobem rozšiřují kapacitu našeho vědění, velikost paměti. Propojují nás s nedozírným prostorem imaginace, zábavy, inspirace a podnětů. Dále díky novodobé jednoduché „latině“, kterou jak říká docent Cvrček „dnes mluví už každý pošťák“, se uživatel s přístupem do kybernetického vesmíru, vybaven „pouze“ trpělivostí a kritickým uvažováním, propojí s obrovským množstvím více či méně relevantních dat z celého světa. Samozřejmě nejlepšími zdroji jsou publikace odborníků, které prochází náročnými recenzními řízeními, ale i tito autoři nebo alespoň jejich díla se přesouvají na síť. Internet slaví 30 let, a i vědecký výzkum, prováděný díky sdíleným datům, slaví nebývalý úspěch.

Můj výzkum vychází z velké části právě z on-line prostředí, především pak z dat zprostředkovaných oficiální databází orgánů Rady Evropy, HUDOC, která publikuje rozhodnutí i jiné dokumenty, dále z oficiálních stránek Světové zdravotnické organizace, a dalších webů institucí, které dálkově zveřejňují kvantum studií, analýz, statistik, etc. Pro dokreslení svých tvrzení, jak silným nástrojem výzkumu a šetření se internet stal, předkládám tragický příběh Jána Kuciaka, který nebyl investigativcem, a přesto svou prací s otevřenými zdroji dokázal odhalovat podvodná jednání, nekalé vazby a jejich fungování. Čest jeho práci i památce.

Otázka aktuálnosti problematiky.

Otázka přístupu k interrupci a její ochraně není v jedné z nejateističtějších zemi světa úplně na pořadu dne. Jejím zdvižením lze naopak, kromě publikování originálního předmětu studia, vyzdvihnout Českou republiku patřící k zemím s liberální, avšak rozumně limitovanou, právní úpravou ukončení těhotenství. V Evropě a ve světě se řadíme se severskými státy k těm s nejlepší těhotenskou a poporodní péčí a nejnižší úmrtností v souvislosti s porodem, interrupcemi i v procentuálních počtech u mortality novorozenců. Jsme zemí, která je cílem IVF i potratové turistiky. Přesto se i stále častěji ozývají hlasy volající po větší ochraně tradiční rodiny, po zákazu a stigmatizaci potratů. Třebaže zatím ne tak silně jako v sousedním Slovensku. Roste počet matek, které nedůvěřují lékařské vědě

v podobě očkování, těhotenských vyšetřeních. Volí cestu rizikových domácích porodů, třebaže jejich omezování by představovalo porušení práva na soukromý a rodinný život v podobě práva na výběr okolností porodu (viz. Dubská and Krejzová v. The Czech Republic a Konovalova v. Russia).

1 Právní a etické aspekty umělého přerušeni těhotenství

Hned v úvodu lze upozornit na ne úplně vhodně zvolené, přesto zažité pojmenování umělé „přerušeni“ těhotenství. Vzhledem k metodám zákroku, které vždy vedou k usmrcení plodu (jinak hovoříme o předčasném porodu), není možné na těhotenství navázat, a proto by se spíše hodilo označení umělé ukončení těhotenství. Myšlenka doslovného přerušeni, je přesto fascinující. Věřim, že v budoucnu by takové přerušeni mohlo skutečně existovat i jinak než v rovině science fiction.

Základem dominantního postavení svobodného práva ženy rozhodovat o svém těle i těhotenství a mateřství, spočívá na jednoduchém základě, kterým je osobní integrita a zdravotní riziko, které sebou těhotenství může přinášet. Pokud by se toto podařilo eliminovat, myslím, že by oslabilo i toto právo. Existovala-li by metoda vyjmutí plodu bez jeho poškození s minimálními zdravotními riziky pro ženu, mohlo by se takový plod (nebo extrémně předčasně narozené dítě) vyvíjet nejen mimo tělo matky, ale též mimo standartní právní prostředí. Dostali bychom se tak do roviny umělého těhotenství.

Představme si těhotnou ženu, která je nucena z důvodu vlastního zdraví či života ukončit těhotenství. Za použití výše nastíněných metod by bylo možné plod vyjmout a nechat jej vyvíjet mimo tělo matky. Nebo případ muže, který nesouhlasí s ukončením těhotenství své partnerky, které je pak na místo pro plod smrtící interrupce provedeno vyjmutí plodu a jeho transfer do technického zařízení. Co třeba případy sterilních žen anebo i mužů, kteří chtějí realizovat své právo na reprodukci bez partnera nebo v homosexuálním svazku?

Pomineme-li skutečnost, že zařízení nazývané ve vědeckých kruzích jako umělá děloha, je prozatím v plenkách (viz příloha XY), vyplývá nám ze shora uvedených úvah hned několik závěrů. Problematika umělého přerušeni těhotenství se bude i nadále vyvíjet a s ní i právo, které se už v minulosti měnilo. Pomineme-li postupnou liberalizaci v našem geopolitickém okruhu, tak se především zkracovali limity pro přístup k umělému přerušeni těhotenství, neboť je možné si při vynechání periody udělat rychlý volně dostupný domácí těhotenský test. Také prenatalní diagnostika dokáže odhalit genetická poškození a malformace stále časněji. No a v neposlední řadě se rapidně snížila hranice, kdy dokáže plod přežít mimo tělo matky v prostředí inkubátoru. Právě zavedení umělé dělohy, zařízení, které mimo vnitřní reprodukční orgány matky simuluje prostředí dělohy s plodovou vodou a

umělým přívodem kyslíku a živin a odvodem odpadních látek, povede k dalšímu snížení abstraktní hranice možnosti vykonat interrupci do okamžiku, kdy je plod schopen přežít mimo tělo matky.

Tato problematika je nedílně spjatá s kulturou, filozofií, náboženstvím, ale především s už zmíněným lékařským a vědeckým pokrokem. Právo je pouhým nástrojem pracujícím vedle přirozeného práva a právních principů především s legislativou, která je založena na politické úvaze a rozhodnutích. Pro účely této publikace jsou podstatné legislativy členských států Rady Evropy (dále jen RE), rozhodovací činnost Evropské komise pro lidská práva (dále jen Komise) a judikatura Evropského soudu pro lidská práva (Dále též ESLP či Soud). Z toho důvodu je zde prostor pouze k velmi obecnému nastínění základních základních názorových proudů.

Umělé přerušení těhotenství či touha po něm je dohledatelná i u nejstarších civilizací. Ve starém Egyptě ani v Řecku a Římě nebyla sexuální interakce provozována za pouhým účelem reprodukce. Tyto státy ani nezavádějí zákony zakazující umělé přerušení, ba naopak jej v některých etapách přelidnění doporučují jako nástroj toho, co bychom dnes nazvali plánovaným rodičovstvím.

Právě v antice jsou důležitými obchodními komoditami přírodní abortiva jako mužak (silphium), divoká mrkev, semena papáji a další přírodní plodiny, které mohou vyvolávat potratové stavy. Farmakologie dovedla tento nástroj do podoby chemické látky Mifepriston, která je označována jako RU 486, neboli „potratová pilulka“.¹ Rizika jsou sice minimalizovaná, i tak tyto látky znamenají obrovský nápor na ženský organismus a mohou způsobovat komplikace v podobě silného krvácení, které ostatně provází všechny typy abortů. V dnešní podmínkách je interrupce až nejzazší metodou plánování těhotenství a rodičovství. Důraz je kladen na antikoncepční prostředky. Jejich přehled a zastoupení v různých částech světa je znázorněno v **grafu přílohy č.**

Odsuzování umělého přerušení těhotenství je spojováno především s náboženskou filozofií. Potraty odsuzoval judaismus pro svou hlubokou úctu k rodině, k ženě a životu, což se promítlo i do křesťanství a islámu. Přesto zde existovaly různé názorové proudy a úvahy o počátku života, které měli základ v myšlenkách Platona, Aristotela a dalších řeckých filozofů, kteří počátek života

---

¹ Wikipedia contributors, "History of abortion," *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=History_of_abortion&oldid=889422637

spojovali až s projevy pohybu či jiného tělesné činnosti v těle matky. Postupně však převážil negativní postoj k interrupcím.²

Ať už kterýkoli filozof, sociolog, teolog nebo kterýkoli jiný jedinec nebo skupina zaujímá jakýkoli názorový pohled či stanovisko. Interrupce byly jsou a budou přirozeným fenomén, který nehledě na tyto různé úhly pohledu právo reguluje a musí regulovat. Tento jev sebou při restrikci v praxi vždy přináší značná zdravotní, sociální, ekonomická a další rizika a také následky a je v autonomii každého státu tuto oblast regulovat.

---

² 4 pohledy s. 58

2 Právní úpravy umělého přerušeni těhotenství

Právní úprava interrupce je ve své podstatě odvislá od politického rozhodnutí reprezentující většinový názor lidu, reagující na negativní externality spojené s ilegalitou či vycházející z náboženského učení. Samotná zákonnost neznamena, že i v liberálních státech neexistují velké skupiny lidí, organizací, společenství, které interrupce odmítají, odmítají ji provádět, opovrhují jí.

Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, fenomén umělého ukončení těhotenství je mnohem starší než náš kalendář. Přestože dnes většina evropských států kritizuje země, které stále více či méně omezují přístup k ukončení těhotenství, cesta k naší liberalizaci byla dlouhá a postupná a současný standard, spočívající v svobodné volbě ženy o svém těle, netrva zas tak dlouho. Tento stav není možná až tolik patrný ve dvanáctiletém srovnání, které nabízí mapy a tabulky v přílohách, porovnáme-li však rozdíl za sedmnáct či dvacet let (kde by však chyběla data o úpravách mnohých států), zjistíme, že celá řada států v Evropě změnila svůj politický postoj k potratům.

2.1 Potratová legislativa ve světě

Tato kapitola by mohla sama o sobě být námětem na vlastní publikaci. Aby zabrala co nejmenší prostor judikturním otázkám, rozhodl jsem se do přehledných tabulek zpracovat základní přehled legislativního přístupu jednotlivých států k otázce umělého přerušeni těhotenství. Zpracování vychází z údajů z let 2007 a 2014 publikovaných na stránkách Centra pro reprodukční práva (Center for Reproductive Rights, dále jen CFRR), které jsem aktualizoval k únoru roku 2019 za pomoci dat ze zdrojů,³ které jsou uvedeny pod jednotlivými přílohami a v seznamu použitých zdrojů a literatury. Pro kontext této kapitoly tedy odkazují na přílohu č. 2 a X. Ty postupně znázorňují politické mapy světa pro léta 2007 a 2019. Státy jsou označeny podle typu právní úpravy. Jedná se o rozdělení států podle míry restriktce v přístupu k potratům. Na základě metodiky WHO jsou tyto státy rozděleny do čtyř (dříve pěti) kategorií, které odpovídají právním důvodům, pro které může (nebo nemůže) žena žádat provedení tohoto zákroku. Tyto kategorie jsou níže podrobněji popsány. Před aktualizací údajů jsem do tabulky zpracoval anglický přehled s publikovanými daty pro rok 2007. Ty měli původně sloužit pouze jako výchozí stav pro státy, u kterých nebyly získány informace o změně

---

³

právní úpravy. Nakonec jsem se však rozhodl použít i údaje z roku 2007 formou příloh, neboť mohou posloužit jako srovnání vývoje právní úpravy za posledních 12 let. Po mapách a tabulkách následují grafy, které znázorňují celosvětové poměrné zastoupení jednotlivých typů právních úprav.

2.1.1 Absolutní zákaz či ohrožení života

Začneme tedy od států, které mají nejrezervovanější přístup k potratům. První kategorie jsou státy, které zakazují interrupci zcela nebo jí umožňují jen v případech, kdy je ve vážném ohrožení život těhotné ženy. Obecně je tato úprava soustředěna spíše na jižní polokouli, především v severní a subsaharské Africe, střední a jižní Americe na středním východu v Oceánii a typická je též pro většinu muslimských států. Ze států RE sem řadíme Maltu, San Maríno a Andoru, kde jsou interrupce zcela vyloučeny a lékaři, který by provedl takový zákrok, by nezbývalo než se hájit v mezích okolností vylučujících protiprávnost. Takový případ by byl velmi zajímavý, neboť pokud by se dostal před ESLP, donutil by Soud vyjádřit se k spekulované otázce, zda Úmluva ve skutečnosti zakotvuje minimální nárok na přístup k umělému přerušování těhotenství pro případ ohrožení života skrze ochranu v článku druhém. Viz například *A B and C v. Ireland*. Do roku 2018 do této kategorie spadalo také Irsko. Zde je třeba zmínit, že právě tato země si odhlasovala v referendu změnu, díky které se z nejrestriktivnější skupiny dostává do té nejliberálnější.

Celkem v této skupině nalezneme 64 sledovaných zemí, což představuje 32% zastoupení restriktivní potratové politiky ve světě. Téměř polovina, 26 států, zakazuje interrupce zcela, zbytek (38) stanoví výjimku pro případ ohrožení života ženy. 9 států umožňuje vedle toho ještě provedení zákroku například v případech znásilnění, incestu či fatálního poškození plodu. V Emirátech nebo Sýrii je zapotřebí souhlasu rodičů či chotě v závislosti na věku či osobním stavu ženy či dívky.

Restrikce si vyžaduje kriminalizaci jednání ilegálních potratů. Trestní sankce jsou v různých státech od státu, některé státy drakonickými tresty za provádění potratů mimo zdravotnická zařízení téměř vymýtili. Jiné trestají mírněji, někde jen pokutují. A pak jsou tu státy, kterým v liberalizaci potratové politiky brání důvody typicky náboženské, a provádění potratů nechávají bez postihů probíhat v šedé zóně. Naopak skutečnost, že stát zakotvuje některou z výjimek neznámá, že musí být v praxi nutně realizovány. Nalézt lékaře ochotného a oprávněného zákrok

vykonat tak ani přes zákonnou výjimku nemusí být v těchto zemích snadné či vůbec možné. Ostatně to může platit i pro další skupiny států. Viz například případy uvedené v části o terapeutickém potratu. Dalším faktorem, který tyto státy spojuje může být vyšší porodnost, ale zároveň větší mortalita dětí i matek.

2.1.2 Omezení důvodů na ohrožení zdraví ženy

Druhou skupinu států tvoří ty, jež upravují vedle výhrady života také výjimku v podobě beztrestné možnosti podstoupit interrupce v momentě ohrožení zdraví u těhotné ženy. Zde WHO původně rozlišovala mezi státy, které potrat povolují jen při fyzickém ohrožení zdraví matky a ty, které tímto institutem chrání i zdraví duševní. Dnes se tedy jedná o jednotnou kategorii, kterou volí 29 % států čili další zhruba třetina. Tato úprava je opět k nalezení spíše na jižní polokouli, jedná se o státy, jež sousedí s prvním type, a které se postupně rozhodli k uvolnění nejpřísnějších zákazů.

Do této skupiny řadíme 58 států, z nichž méně než polovina (23) umožňuje umělé ukončení těhotenství v zákonné lhůtě vedle rizika pro fyzické zdraví těhotné ženy, také pro případy ohrožení psychického stavu pacientky. 14 států se omezuje na prostou ochranu práva na život a zdraví matky. V Jižní Koreji, Saúdské Arábii a Kuvajtu opět nalezneme vedle běžného souhlasu rodičů nezletilé také souhlas manžela s provedením zákroku. Zbylých 44 zemí opět uzákoňuje rozšíření důvodů na těhotenství v důsledku trestné činnosti, poškození plodu atd. Kuriozní je situace v Ekvádoru, kde je podle dostupných zdrojů potrat výslovně povolen mentálně postižené ženě v případě jejího znásilnění.

V regionu RE za tokové státy můžeme označit Lichtenštejnsko, Polsko, Monako a Severní Irsko. Dříve bychom zde našli též Španělsko, to přistoupilo k plné liberalizaci v roce 2010 s možností podstoupit interrupci bez udání důvodů do 14 tt. Do té doby umožňovalo potrat pro případ ohrožení života, zdraví tělesného i duševního, pro případy znásilnění a při závažných poškozeních plodu. Polsko, které je dnes symbolem restriktivního přístupu v Evropě, mělo liberální právní úpravu podobnou naší až do roku 1993, kdy Poláci přistoupili k tvrdým restrikcím v této oblasti. V roce 1996 platila chvíli zmírnění úprava, která umožňovala potrat rovněž ženám v tíživé socioekonomické situaci. Od roku 1997 je tato možnost eliminována a přístup k těmto zákrokům mnohdy problematický i v případě splnění všech zákonných podmínek. Viz *Tysięc v. Poland*, *R. R. v. Poland*, *P. and S. v. Poland*, a další.

V roce 2018 rezonovala snaha polské konzervativní vlády zpřísnit zákonné podmínky a omezit výjimky pouze na ohrožení života a těhotenství v důsledku trestného činu. Polsko rovněž chtělo zakotvit do zákona omezení při podstupování interrupcí pro malformace plodu jen na nejzávažnější případy. Množství tzv. černých pochodů, ale především mezinárodní kritika a výzvy z OSN a RE přiměli vládu k uspaní těchto návrhů. To je ukázka obecného trendu nastavovaného mezinárodními společenstvími, tedy pokud není možná liberalizace, pak by měli státy alespoň setrávat na nejvyšších dosažených výhodách ve svých úpravách a nepřiklánět se restrikcí. Rovněž to poukazuje, nakolik je politické rozhodování v otázkách interrupce pod tlakem mezinárodního společenství, které chápe interrupce jako součást odpovědného a zdravého plánování rodičovství.

2.1.3 Výhrada na socioekonomické důvody

Tento druh právní úpravy už je v současnosti nejméně využíván, spíše zbytkový. Slouží státům, které se ještě nepřipojili mezi země které plně legitimovali interrupce v zákonných lhůtách. Vhodnou interpretací však lze dosáhnout obdobné ochrany jako u poslední třídy. Rozdíl ve vztahu k nejliberálnější úpravě je především v tom, že tyto státy neuznávají právo ženy svobodně rozhodovat o svém těhotenství a mateřství. Nalezneme zde 13 států (7 % ze sledovaných států), které poskytují celou řadu lékařských i socioekonomických důvodů pro podstoupení interrupce, které více či méně zkoumají při její realizaci.

Mezi těmito státy nalezneme Velkou Británii, Island, Kypr, Finsko a dříve též Lucembursko, tedy krajiny, které poskytují velkou míru svobody v přístupu k potratům. Paradoxní je situace v Japonsku, kde v roce 1996 dochází k omezení velmi liberálních zákonů z důvodu vyrovnání se s historickými zákony podporující eugeniku.⁴ Dnes i v tomto státě je podobně jako na Tchaj-wanu vyžadován souhlas manžela s výkonem zákroku, třebaže nabízí široké spektrum důvodů umožňující podstoupení lékařského výkonu.

2.1.4 Liberální právní úprava bez omezení důvodů

Bez omezení důvodů nikoli bez regulace, existuje tato forma legislativy v 64 zemích světa, tedy u rovných 32 % států světa, stejně jako v případě tvrdé restrikce. Tato úprava je hojně zastoupena na severní polokouli a v Austrálii. Historicky je

---

⁴ 17 let

typická pro asijské státy v euroamerickém prostoru se postupně prosazovala v uplynulých sto letech. Najdeme zde 37 ze 47 zemí RE. Novinkou je změna právního směřování Irské republiky. V části zemí (25) je vyžadován souhlas rodičů k podstoupení interrupčního zákroku u dětí, které nedovršili určitého věku. V této problematice lze odkázat na přílohu č., která politicky mapuje věk ve kterém mohou děti postoupit potrat bez souhlasu rodičů v rámci států EU. Rovněž obecný přístup do reprodukčních zařízení je limitován rodičovskou autoritou v různých státech EU odlišně (viz příloha č.).

Úprava v jednotlivých státech se značně liší. Obecně nalezneme zákonnou hranici pro provedení interrupce bez odůvodnění. Ta bývá kratší než v případech odůvodněných vážnými zdravotními a život ohrožujícími riziky či těžkými formami malformací. Tyto limity si státy nastavují různé. Nejzazší hranicí je však schopnost plodu přežít mimo tělo matky. Nejčastěji volený limit je 12 a potom 14 tt. Nalezneme i doby kratší 8 týdnů týdnů na Guyaně či 10 v Kosovu. Rovněž doby delší. 18 týdnů dovoluje právní úprava na Maledivách či ve Švédsku a 24 týdnů v Singapuru. Existují i státy, které limit pro provedení interrupce nestanovují vůbec. Některé se odkazují na schopnost plodu přežít mimo tělo matky a posouzení nechávají na zdravotnických zařízeních a lékařích. Státy bez limitu jsou Čína, Kanada, Nizozemsko, Portoriko, KLDK a USA. Za touto relativně neomezenou délkou zpravidla stojí právní úvaha, která plodu do narození nepřikládá právní subjektivitu či osobnost. Čína, Kosovo a Nepál zakazují provedení interrupce za účelem selekce pohlaví. Žádná další omezení nebývají *de iure* kladena

2.1.5 Kritický pohled na vývoj potratové politiky států

Opět i s odkazem na porovnání příloh X Y můžeme srovnat posledních 12 let ve světě, které přineslo velké množství změn do potratových politik různých států. Za posledních 25 let došlo ke několika desítkám změn právních úprav především v Africe a Jižní Americe. Drtivá většina z nich směřovala alespoň k částečné liberalizaci. Pro naše účely postačí zůstat na poli RE, kde je trend liberalizace zjevný. Touto cestou se dali Albánie (1996) Švýcarsko (2002), Portugalsko (2007), Španělsko (2010), Lucembursko (2012) a Irsko (2018). Také Monako do svého řádu v roce 2009 zakotvilo alespoň výjimky pro případ ohrožení života a (fyzického) zdraví ženy. Naopak z hrstky států světa, které se vydali opačnou cestou regulace je pro nás významné právě Polsko a jeho již zmiňované změny politiky v letech 1993, 1997 a kritizované návrhy na větší restriktci.

Podle CFRR, vedle zásadních legislativních změn, některé státy zavádějí opatření, která přístup nechtěně těhotné k zákroku v praxi stěžují nebo prodlužují. Spolu s organizacemi IPPF i IPAS kritizuje v mnoha liberálních zemích platnou úpravu, která znemožňuje nebo spíše podstatně stěžuje možnost podstoupit umělé přerušování těhotenství u dívek mladších 16 let bez souhlasu rodičů. Vedle toho jsou rovněž kritizovány ochranné lhůty, které musí uplynout, než je možné zákrok provést, povinná vyšetření a další překážky.

2.2 Česká právní úprava

První otázkou, kterou musíme vzít do úvahy je právní postavení plodu před narozením. V kontextu právních řádů RE a judikatury ESLP, rozebírají tyto otázky **kapitoly X a Y**. Jak tedy a pokud chrání česká právní úprava nenarozené. Primární úpravu nalezneme v článku 6 Listiny. „...*Lidský život je hoden ochrany již před narozením.*“⁵ To poukazuje na jistý alibismus tvůrců Ústavy, vzhledem k faktu, že zákon o umělém přerušování těhotenství pochází již z roku 1986 a i před tímto datumem byly interrupce regulovány.⁶ Ústava v odstavci čtvrtém zakotvuje zmocnění zákonem upravit beztrestnost pro některá jednání v souvislosti se zbavením života. Můžeme jimi rozumět okolnosti vylučující protiprávnost, trestnost, ale pokud by dítě požívalo práva na život, bylo by problematické ho jej zbavit jen na základě potratového zákona. Nebo snad ona ochrana neznamena právo na život, či jinou intenzitu tohoto práva.⁷

Takříkajíc plnou ochranu práva na život stejně jako ve většině zemí RE, přiznává právní řád až v případě narození. Tuto linku v podstatě drží i ESLP. Přesto je tato formulace pozoruhodná vzhledem k tomu, že v Evropě tuto formulaci dlouhou dobu na ústavní úrovni zakotvoval pouze český stát a současnou liberalizaci v Irsku, platí taková formulace pouze v Polské republice. Ale buďme fér, různé krkolomné formulace se objevují i v mezinárodních dokumentech, které se snaží zakotvit ochranu plodu, ale zároveň se co možná nejelegantněji vyhnout otázkám právní subjektivity, právu a život atd. ostatně tuto roli se zdráhá plnit i

---

⁵ LZPS, Článek 6: „(1) Každý má právo na život. *Lidský život je hoden ochrany již před narozením.* (2) *Nikdo nesmí být zbaven života.* (3) *Trest smrti se nepřipouští.* (4) *Porušením práv podle tohoto článku není, jestliže byl někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které podle zákona není trestné.*“ Citováno z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

⁶ HÁJEK, M. *Několik poznámek k případu Vo proti Francii*. Časopis pro právní vědu a praxi. [Online]. 2010, č. 2, s. 194. [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cvpv/article/view/6495>

⁷ 4 pohledy s. 21

ESLP. Soud sám v podstatě dovozuje, že přiznáním práva na život pramenícího z Úmluvy, by narušilo fungující systém práva.

Osobně interpretuji tuto normu jako „zbožné“ přání legislativců, které se ovšem nepromítá do právních předpisů. Právo na ochranu tak lze vnímat podobně jako v úvahách ESLP v podobě záštity nedosahující kvality plnohodnotného práva na život podle čl. 2 Úmluvy či první věty čl. 6 LZPS.

V soukromém právu chráníme subjektivní práva a oprávněné zájmy nenarozeného institutem „*nasciturus*“ (lat. ten kdo se má narodit).⁸ Opět s odkazem na podmínku živého zrození. Tento původem římskoprávní institut je v mezinárodním společenství užíván v některých chartách a jiných dokumentech používán už téměř sto let a proto pevně věřím, že jej bude upravovat i většina států RE.

Právní úpravu umělého přerušeni těhotenství nalezneme v recipovaném stejnojmenném zákoně č. 66/1986 Sb.⁹ V tomto krátkém předpisu nalezneme v patnácti paragrafech přesně popsané podmínky pro přístup k umělému přerušeni těhotenství. Pro zpřesnění procesních otázek odkazuje na prováděcí právní předpis, kterým je vyhláška ministerstva zdravotnictví č. 75/1996 Sb.¹⁰ Domnívám se, že malý počet paragrafového znění a pouhá jedna novela prováděcího předpisu svědčí o tom, že žádné další zpřesňování v uplynulých třiceti letech nebylo třeba. Praxe ukazuje, že otázkách potratové politiky patří naše zákonodárství ke světové špičce, neboť nejenže zakotvuje silný institut práva ženy rozhodovat o svém mateřství, tak především tyto závazky dokáže ženám zajistit a tím vytváří pevnou právní jistotu, na rozdíl od některých jiných států, které tato práva slibují spíše v paragrafovém znění.

Zákon tedy vychází nejen ze základní premisy ochrany zdraví a života ženy, ale zakotvuje i sexuální a reprodukční práva ženy a veřejný zájem v podobě odpovědného plánování rodičovství. Rozlišujeme dva typy zákroku. Potrat na žádost těhotné ženy a pak ukončení ze zdravotních důvodů. Umělé přerušeni

---

⁸ OZ, Hlava II, Díl 2, Fyzické osoby: „§ 23 *Člověk má právní osobnost od narození až do smrti. (...) §25 Na počaté dítě se hledí jako na již narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům. Má se za to, že se dítě narodilo živé. Nenarodí-li se však živé, hledí se na ně, jako by nikdy nebylo.*“ Citováno z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

⁹ Zákon ČNR č. 66/1986 Sb., ze dne 20. října 1986 o umělém přerušeni těhotenství. Citováno z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhe3f6nzvfuya&groupIndex=0&rowIndex=0>

¹⁰ Vyhláška ministerstva zdravotnictví ČSR ze dne 7. listopadu 1986, kterou se provádí zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušeni těhotenství Citováno z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzha3f6nzvfuyq&groupIndex=0&rowIndex=0>

těhotenství na (písemnou) žádost ženy, lze bez udání důvodů provádět až do 12 tt. a jedinou překážkou jeho vykonání mohou být zdravotní důvody, které zvyšují rizika spojená s potratovým zákrokem. (například předchozí interrupce v posledních 6 měsících)

Zárok ze zdravotních důvodů iniciuje buď lékař, který pro něj musí získat souhlas anebo sama matka, jestliže se důvod potvrdí. Jedná se o případy, kdy těhotenství ohrožuje zdraví či život ženy nebo plodu a v případech geneticky vadného vývoje plodu. V prováděcím předpisu je připojen seznam nemocí, syndromů a stavů, který vyjmenovává zdravotní důvody umělého přerušeni těhotenství. Na tento speciální typ zákroku se vztahuje také 12 tt limit. Po uplynutí tohoto intervalu je možné k zákroku přistoupit bez časového omezení pro případy ohrožení života a zdraví pacientky anebo při těžkých malformací. Zákon přesně vymezuje pouze speciální lhůtu 24 tt pro ukončení z genetických důvodů. Žena může tento typ zákroku odmítnout, musí však učinit písemné prohlášení.

V případě, že lékař zákrok nedoporučí je možný rychlý a účinný přezkum okresním (3 dny) popřípadě i krajským (2 dny) odborníkem na gynekologie a porodnictví, kteří žádosti přezkoumávají s přizváním dalších odborníků, zejména specialistů pro daný typ lékařské problematiky. Důležitým prvkem v celém systému je povinnost lékaře i přezkoumávajících odborníků určit zařízení, kde bude zákrok proveden.

Jak již bylo výše nastíněno, Česko paří mezi země, které vyžadují souhlas rodiče s provedením interrupčního zákroku u dívek mladší šestnácti let. Jestliže legální hranice způsobilosti k pohlavnímu styku je stanovena na 15 let, nevidím důvod, proč by měla mít žena takto omezená sexuální a reprodukční práva. Prosté vyrozumění zákonného zástupce, které zákon ostatně požaduje po zdravotnických zařízeních až do plnoletosti, by mělo postačit. U dívek mladších 15 let je rozhodující postavení oběti. Chybí mi v systému rychlý a efektivní způsob nahrazení souhlasu rodiče s provedením interrupce. Podíváme-li se však na tento problém obráceně, rodiče mohou preferovat interrupci, zatímco si dívka mladší šestnácti let chce dítě ponechat. Rodiče sice většinou podávají žádost o umělé přerušeni těhotenství, ale je potřeba získat souhlas i od samotné pacientky starší 15 let.

V krátkosti je nutné též zmínit trestněprávní ochranu těhotenství. Tu nalezneme ve zvláštní části trestného zákona, hlavě první dílu čtvrtém, který v paragrafech 159 až 163 upravuje trestné činy proti těhotenství ženy. Důvody pro

liberalizaci potratové politiky jsou vedle již zmíněných pozitivních externalit, tedy přiznání práva ženy rozhodovat o svém těle a mateřství, také negativní externality v podobě značných zdravotních a ekonomických problémů spojených s ilegálními potraty. V zájmu státu a společnosti je proto, aby tyto zákroky prováděla pouze k tomu vybavená a určená zdravotnická zařízení.

Základ úpravy spočívá v ochraně již zmiňovaného souhlasu pacientky. § 159 kriminalizuje provedení výkonu interrupce bez souhlasu těhotné ženy a ustanovení § 160 trestá provedení interrupce se souhlasem mimo rámec zákona. § 163 pak zbavuje těhotnou ženu jakékoli trestní odpovědnosti ve vztahu k trestným činům proti těhotenství ženy. Výslovně se vylučují i ustanovení o návodci a pomocníkovi. Definovat trestné činy svádění a pomoci k umělému přerušení těhotenství není pro účely této práce potřebné.¹¹

2.3 Judikatura ESLP ve vztahu k právní úpravě

2.3.1 Slučitelnost interrupčních zákonů s Úmluvou

Touto rozsáhlou a složitou problematikou se tato práce nebude obecně zabývat. Cílem je pouze stručně zrekapitulovat tyto základy na úrovni ESLP. Orgány RE stejně jako členské státy před nimi se museli vypořádat s otázkou slučitelnosti interrupčních zákroků s právem na život. Tato otázka je vyřešena již velmi starými rozhodnutími, která přesahují padesátiletý rámec, ve kterém se při vytváření této práce obecně pohybujeme. Logicky bez kladného primárního posouzení, by žádná další judikatura nemohla vzniknout a představovalo by to překážku postupné liberalizace přístupu k potratové legislativě. *In abstracto* se slučitelností potratového zákonodárství s článkem 2 úmluvy zabývá rozhodnutí Komise *X v. Norway* a *X v. Rakousko*.¹²

---

¹¹ § 161 Pomoc těhotné ženě k umělému přerušení těhotenství: „(1) Kdo těhotné ženě pomáhá k tomu, aby a) své těhotenství sama uměle přerušila, nebo b) jiného požádala nebo jinému dovolila, aby jí bylo těhotenství uměle přerušeno jinak než způsobem přípustným podle zákona o umělém přerušení těhotenství(...)“ § 162 Svádění těhotné ženy k umělému přerušení těhotenství: „(1) Kdo svádí těhotnou ženu k tomu, aby a) své těhotenství sama uměle přerušila, nebo b) jiného požádala nebo jinému dovolila, aby jí bylo těhotenství uměle přerušeno jinak než způsobem přípustným podle zákona o umělém přerušení těhotenství (...)“. Citováno z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgyyv6mjugawtomi>

¹² Rozhodnutí Komise ze dne 29/05/1961, *X v. Norway*, č. 867/60. a Rozhodnutí Komise ze dne 10/12/1976, *X v. Austria*, č. 7046/76. s. 34-36 Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-74713>

Postupná liberalizace potratového zákonodárství se neobešla bez porodních potíží, z důvodů kontroverznosti tohoto politického téma, silného postavení církve ve státu a rovněž z důvodu absence přesvědčivé společenské podpory. Tyto změny se tak uplatňovali u většiny států pozvolna. Důkazem toho, že se státy poměrně obtížně propracovávali k dnešním standardům potratové legislativy budiš případ *Brüggeman and Scheuten v. Germany*.¹³ Spolková republika Německo přijala novelu trestního zákona (§ 218a), kterou umožnila ženám podstoupit beztrestně interrupci bez udání důvodu do 12 tt. Několik spolkových zemí se obrátilo na federální ústavní soud se stížností na protiústavnost novely a její rozpor s ústavou.¹⁴

Ústavní soud pozastavil účinnost novely a následně ji zrušil pro rozpor s ústavou. Stěžovatelky před Komisí namítaly porušení práva na respektování soukromého a rodinného života (čl. 8 EÚLP). Komise souhlasí s tím, že každá restrikce je určitým zásahem do práv ženy odvoditelných z článku 8, nicméně nemůže konstatovat jeho porušení s ohledem na různost právních úprav napříč členskými státy RE a autonomii státu v této právní úpravě. Což je také asi počátek této idey živého nástroje, tedy volnosti právní úpravy umělého přerušování těhotenství, která je s budoucími úpravami směrem k dodržování pozitivních povinností státu aplikována i dnes při posuzování potratové legislativy u ESLP. Autonomie státu v otázkách stanovení počátku života, přiznání práva na život postoj k umělému přerušování těhotenství zůstává do současnosti a tato problematika bude popsána v příslušných kapitolách této práce.

2.3.2 Potratová turistika

Jedná se o obrovský byznys stejně tak i o velké utrpení žen, které nemohou ve své zemi legálně podstoupit interrupci. Z důvodů ochrany zdraví a život pak nechtějí využívat nelegálních služeb „andělíčkářů.“ Ve většině zemí existuje alespoň minimální ochrana těhotných ve vztahu k interrupci spočívající v beztrestnosti pro matky, které tento zákrok podstoupí. Ovšem to neplatí vždy, mnohé státy trestají nejen poskytovatele takových (nelegálních) služeb, ale i jejich

¹³ Rozhodnutí Komise ze dne 19/05/1976, *Brüggemann and Scheuten v. Germany*, č. 6959/75. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-74824>

¹⁴ Das Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland: (2) Každý má právo na život a tělesnou integritu (nedotknutelnost osoby). Svoboda osoby je nedotknutelná. Tato práva mohou být zasažena pouze na základě zákona. (překlad vlastní). Originál: „(2) Jeder hat das Recht auf Leben und körperliche Unversehrtheit. Die Freiheit der Person ist unverletzlich. In diese Rechte darf nur auf Grund eines Gesetzes eingegriffen werden.“ Citováno z: https://www.bundestag.de/parlament/aufgaben/rechtsgrundlagen/grundgesetz/gg_01-245122

pacientky. Ano dnes je toto řešeno spíše v rovině pokud, přesto v některých právních rádech zůstávají drakonické, třebaže v praxi neuplatňované, tresty.

Pokud žena využije takového zákroku v cizině, tedy v cizí jurisdikci, pak tímto poskytovatelem specifických zdravotních služeb bude zpravidla certifikované zařízení, s profesionálním personálem i vybavením. Gynekolog pak není trestně odpovědný z provedeného potratu, neboť na něj nedopadá právní úprava stěžovatelčina domovská úprava. Přestože se jedná o značný zisk pro taková zařízení, neboť cizinky zpravidla platí plnou či vyšší cenu za podstoupení zákroku, některé státy se snaží tuto turistiku eliminovat, přestože sami svým občankám garantují vysokou míru právní ochrany ve vztahu k interrupci. Toto může být problémem zvláště na úrovni EU, kde by na občanky členských států nemělo být hleděno jako na cizinky, ale především by mělo být přistupováno k restrikcím vůči evropským občanů z jiných členských států jen za zcela výjimečných okolností. Využívání výjimek ze zdravotních důvodů pro řešení této problematiky je dle mého názoru obcházením hodnot na kterých byla EU založena.

Klíčové judikáty ESLP, které částečně řeší problematiku potratové turistiky jsou spojeny s Irskou republikou. Irsko je pozoruhodné v tom, že na podkladě výsledku referenda z roku 1983 oproti tehdejšímu evropskému trendu, zakotvily v ústavě dodatkem ochranu života již od početí.¹⁵ Tak jako ve všech státech světa se provádění interrupcí přesunulo do ilegality. Častější metodou řešení však svého času byla potratová turistika do Velké Británie, kde byly podmínky pro vykonání interrupce příznivější. Dnes se referendem (z 25. 5. 2018) Irsko přidává do rodiny evropských států s liberální právní úpravou.

Důležitým judikátem je *Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland*¹⁶, pojmenovaný podle dvou společností, které radili ženám v Irsku mimo jiné ve věcech interrupce a potratové turistiky. Poskytovali informace o interrupčních klinikách v zahraničí, ale především pomoc se zajištěním cesty a zprostředkováním služeb na zahraničních klinikách. Tuto činnost omezily svými rozhodnutími irské soudy. Účastníci si stěžují u ESLP na tyto soudní příkazy v části, která zakazuje informovat ženy o možnostech podstoupení umělého přerušování těhotenství v zemi mimo Irskou jurisdikci. Tedy stížnost na podkladě svobody projevu (článek 10). ESLP kontrolou kritérií pro možnost omezení některé ze svobod zaručených

---

¹⁵ Irská ústava, článek 40.3.3o: "The State acknowledges the right to life of the unborn and, with due regard to the equal right to life of the mother, guarantees in its laws to respect, and, as far as practicable, by its laws to defend and vindicate that right." Citováno z:

¹⁶

Úmluvou konstatuje že soudní příkaz zasahuje do práva žalobců na poskytování informací, stejně jako do práva těhotných žen tyto informace získávat (právo na informace).

Zakotvení ústavní ochrany života nenarozeného (v Irsku) může být základ pro vydání legislativy omezující svobodu projevu, ale pokud prováděcí zákon vydán není, nemůže být omezena ani svoboda projevu. Legitimní cíle pro omezení informací o možnostech podstupování potratu v zahraničí možné v Irsku presumovat, ale platí zásada legální licence až do vydání právního předpisu, který *ex ante* omezí domáhanou svobodu a nikoli pouze soudní příkaz. ESLP shledal omezení svobody projevu na základě sledování legitimního cíle ochrany morálky za nepřiměřené. A absolutní zákaz takových informací za nelegitimní obecně.¹⁷

Je otázka, zda Úmluva ve svém článku na ochranu života interpretovaným ESLP nepředstavuje zákaz absolutního vyloučení práva na interrupci. První náznak lze nalézt v případě *X v. The United Kingdom*, který je rozebírán v kapitole. Nejdůležitějším rozhodnutím, které tyto úvahy obsahuje je kauza *A, B and C v. Ireland*.¹⁸ Jedná se o další judikát, který je spojený se zákazem interrupce a snahou podstoupit tento zákrok v zemi s liberálnějšími zákony. Důležité je zmínit, že v roce 1992 došlo k vydání průlomového precedentu nejvyššího soudu, který konstatoval legálnost provedení umělého přerušování těhotenství pro případ ohrožení života matky, což vyústilo až ve změnu článku ústavy, který zakazoval cestování do zahraničí za tímto zákrokem. Tato liberalizace také refletovala rozhodnutí ESLP ve výše uvedeném případě a uvolnila pravidla pro šíření informací o možnostech postoupení interrupčního zákroku. Nicméně nebyly přijaty žádné prováděcí právní předpisy. Tím spíše chyběli prováděcí právní předpisy upravující terapeutický potrat pro ohrožení života.

Třemi stěžovateli jsou ženy, které se rozhodli pro interrupci z důvodů socioekonomických i zdravotních. Ženy si stěžují na ponížení spojené s tím, že museli za interrupčním zákrokem cestovat do jiné země, což rovněž ohrožovalo jejich zdraví a život. Stěžovatelky se proto domáhají před Evropským soudem porušení práv na soukromý a rodinný život, které by mělo tak jako v jiných státech zahrnovat právo rozhodovat o svém těhotenství a mateřství. Absence „práva na potrat“ v právním řádu, v jehož jurisdikci se stěžovatelky nacházely, tak podle nich nejen narušovala toto právo, ale vystavovala je nelidskému či ponižujícímu

---

¹⁷ Komentář 113

¹⁸ abc

zacházení, které zakazuje čl. 3 EÚLP. Soud odmítl argumentaci, že článek 8 Úmluvy generuje právo ženy na interrupci, stejně tak ale poněkud překvapivě konstatoval jeho porušení z toho důvodu, že Irsko porušilo EÚLP tím, že neposkytlo přístupný a účinný postup, kterým by žena mohla zjistit, zda splňuje podmínky pro legální potrat podle zákona platného v tehdejší irském právním řádu.¹⁹ Evropský soud si tak pootevřel dveře pro budoucí možnost výkladu článků 8 ve spojení s článkem 2 jako přijatý závazek státu umožnit provedení interrupce minimálně v případech ohrožení života ženy. A v případě absence právní úpravy pak dovozovat porušení subjektivních povinností států vůči stěžovateli. Stěžovatelem pak podle *Brüggeman and Sheuten v. Germany* může být v zásadě kterákoli žena, která nemusí být nutně postihována a dokonce ani sama těhotná. Ostatně bylo by na čase, aby ESLP převzal aktivní roli a konstatoval absenci alespoň základní úpravy umožňující potraty dozajista v případech ohrožení života ženy, ale také ohrožení zdraví ženy. Ať už by případné prolomení tabu bylo dovozeno skrze článek 8, článek 2 a nebo článek 3 EÚLP.

2.3.3 „Potratový“ azyl

V posledních pár letech se objevil fenomén, kde uživatelky sledují přesně opačný záměr, nebo je tak alespoň argumentován. Cílem potratové turistiky je využít lékařských služeb v jiném státě z důvodu ceny zákroku, kvality služeb, ale především liberálnější potratové legislativě. „Potratový azyl“, jak jsem si tuto praxi dovolil pojmenovat, je úkaz, který můžeme najít kromě dokumentů v azylových řízeních i v několika rozhodnutích ESLP. Princip je následující. Žena-cizinka se dostane do některé z bezpečných zemí, či do kýžené země. V tomto případě do země RE, typicky západní země ES. Následují různé scénáře s podobným motivem. Žena je těhotná již v době svého příchodu nebo v nejbližší době po příchodu. Žádá o azyl odůvodněný nebezpečím hrozícího útoku, který by směřoval proti jejímu těhotenství, v domovské zemi, ze strany chotě či jedné z rodin. Tato strategie má různou úspěšnost v závislosti na státu.

Jedná se o problematiku příbuznou využívání, respektive, zneužívání práva EU institutem scelování rodin na bázi státního občanství jednoho z potomků. Tento problém však vlivem zásady *ius sanguinis* není natolik vážný jako jeho obdoba ve

---

¹⁹ abc

státech severní Ameriky. ESLP se zabývá otázkou, do jaké míry je legální, aby stát vyhostil osobu, která se takto snažila status azylanta získat nebo o něj přišla.

S. J. v. Belgium.²⁰ Nigerijská státní příslušnice požádala v roce 2007 o azyl v 8 měsíci těhotenství. V žádosti uvádí, že utekla ze své země z důvodu nátlaku své rodiny na podstoupení potratu a strachu o své nenarozené dítě. V témže roce byla diagnostikována s virem HIV a svou žádost doplnila o azyl z důvodu nutné lékařské péče. v Belgii zároveň podstupovala nákladnou léčbu. V roce 2010 byla její žádost zamítnuta a byl jí vydán příkaz k opuštění země. Žadatelka se odvolala a domáhala suspenze vykonatelnosti z důvodů nevratného poškození zdraví a práv v případě deportace a s odkazem na své 2 děti. Conseil d'État vyhlásil odvolání proti rozhodnutí komise pro cizince za nepřipustné. ESLP proto jednomyslně konstatoval porušení článku 13, chránící právo na účinné opravné prostředky, ve spojení s článkem 3, zakazující mučení a ponižující nebo nelidské zacházení (dále též zákaz špatného zacházení). A to z důvodu neexistence odkladného účinku, a tudíž nemožnosti doložit argumenty a důkazy o možném porušení článku 3 Úmluvy.

Přesto se soud „pro futuro“ vyjádřil i k otázce, zda by vyhoštění žadatelky za překládaných okolností bylo v rozporu třetím článkem úmluvy a na základě své prejudikatury rozhodl většinou, že nikoli. Vycházel tak ze známého judikátu *N. v. The United Kingdom*²¹, který založil praxi, že vyhoštění osoby se závažným onemocněním (v obou případech spojené s virem HIV) do země, ve které se mu nedostane stejná lékařská péče jako v zemi vyhošťující, není porušením čl. 3.

Naopak příkladem, že jsou ženy skutečně vystavovány tlaku nebo dokonce násilí ze strany rodiny, za účelem vyvolání potratu, můžeme nalézt v případě *T. N. v. Denmark*.²² Žalobkyně, původem ze Srí Lanky, žijící toho času v Dánsku, se bránila vyhoštění do země původu. Kromě své bývalé příslušnosti k LTTE, argumentovala příklady omezování a násilí, kterého se na ní dopouštěl manžel a jeho rodina, která jí donutila k interrupci z důvodu její příslušnosti etnické a náboženské. Ani v tomto případě Soud nedovodil, že by vyhoštěním došlo k nastolení nelidskému nebo ponižujícímu zacházení vůči žadatelce.

To nahrává úvaze, že Soud na poli Rady Evropy nechce příliš zasahovat do suverenity států v otázce azylového řízení. Možná i proto, že v těchto věcech nemá

---

²⁰ Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 19/03/2015, *S. J. v. Belgium*, č. 70055/10. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-153361>

²¹ Rozsudek ESLP (velkého senátu) ze dne 27/05/2008, *N. v. The United Kingdom*, č. 26565/05. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-86490>

²² Rozsudek ESLP (páte sekce) ze dne 20/01/2011, *T. N. v. Denmark*, č. 20594/08. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102947>

tak silnou kompetenci či pozici jako SDEU. Pokud jde z této, na počty chudé, judikatury vyvodit nějaké závěry, pak to, že státy jsou vázány nějakými základními principy a standardy, které se vytvořili po druhé světové válce. Pokud se rozhodnou být „štědřejší“ k žadatelům o azyl a při dalším posuzování neprodlouží či odeberou útočištnou ochranu, pak jsou tyto kroky posuzovány justicí jen z pozice obecně garantovaných kritérií a řádnosti posouzení.

3 Judikatura Evropského soudu pro lidská práva

Pojmy „judikát“, „judikatura“, chápe právní doktrína jako rozhodovací činnost soudů. Více než jedno každé rozhodnutí vnímáme judikaturu spíše jako rozhodování konstantní či ustálené. Tedy daný soud, soudní soustava, rozhodují, *ceteris paribus*, podobně v podobných věcech. V dlouhém sledu rozhodovací činnosti nalezneme rozhodnutí běžná, mající význam *inter partes*, jen pro strany sporu, ale také významné judikáty, které přesahují pouhý prostý zájem stěžovatele. Mohou ovlivňovat i rozhodování věcí příštích. Judikáty představují ta rozhodnutí, která přerůstají význam skutkové okolnosti konkrétního případu. Přináší přidanou hodnotu, zobecněný právní názor, soudní výklad právní úpravy, tedy normativní věty právního textu.²³ Právě síla argumentace jí tvoří či mění.

Na úrovni Evropského soudu pro lidská práva (dále též ESLP či Soud) jimi rozumějme rozhodnutí, jež vykládají neurčité právní pojmy v oblasti lidských práv a stanovují hranice konkurujících či kolizních lidských práv a tyto rozsuzují. Rozhodnutí jsou pak opět běžná, opakující se, důležitá pro posouzení konkrétního případu *inter partes*, obecně tedy rozhodovaná v limitech předešlých „precedentů“. Předmětem následujících stránek jsou především ta rozhodnutí, jimiž došlo k originálnímu posouzení nových otázek nebo těch mající nějaký nový prvek, který Soud doposud neposuzoval či nebral do úvahy a dále případy, které mění, rozšiřují či precizují soudobý dosažený stav soudního výkladu.

3.1 Závaznost judikatury ESLP

Mnoho lidí i někteří právně vzdělaní jsou skeptičtí k otázce právní závaznosti a vynutitelnosti mezinárodního práva. Závaznost rozsudků štrasburského soudu je zakotvena v článku 46 EÚLP.²⁴ Zde se signatáři zavazují řídit rozsudky v případech, v nichž jsou stranami. Nad výkonem rozsudku pak, po jeho doručení, dohlíží výbor ministrů. Úmluva tedy předpokládá závaznost *inter partes*, nicméně, při použití již zmíněné zásady *ceteris paribus*, nelze očekávat, že státy mající podobnou právní úpravu, systém opravných prostředků, způsoby prověřování nebo další právní nástroje, v případě stejného nebo velmi podobného

---

²³ KRÁLÍK, Lukáš. Soudní rozhodnutí versus judikát a jejich zveřejňování. *Právní prostor* [online]. 2015, 17. 12. 2015 [cit. 2019-01-19]. ISSN 2336-4114. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/soudni-rozhodnuti-versus-judikat-a-jejich-zverejnovani>

²⁴ EÚLP Čl. 46 odst. 1 - Závaznost a výkon rozsudků: „Vysoké smluvní strany se zavazují, že se budou řídit konečnými rozsudky Soudu ve všech případech, jichž jsou stranami.“

porušení nedopadnou obdobně. ESLP vykládá obsah Úmluvy, tedy obsah státy přijatého závazku, a tudíž se dá předpokládat, že signatáři budou předcházet jeho porušování. Tím spíše, pokud tato jednání či opomenutí již byla Soudem označena za porušení či pochybení v případech jiného státu.

Rozsudky často přiznávají stěžovatelům jako zbytkovou kompenzaci tzv. spravedlivé zadostiučinění.²⁵ Nelze se však spokojit pouze s vyplácením odškodného jednotlivým poškozeným, kteří neváhali obětovat dlouhé měsíce a roky i značné prostředky k domožení se spravedlnosti u nadstátního soudu. Hlavním cílem státu musí být, po prohraném sporu, náprava způsobené škody, (*restitutio in integrum*). S tím je spojena i náprava či odstranění stavu (proti)právního nebo faktického, který zapříčinil nedodržení standardů zakotvených v Úmluvě v kontextu soudního výkladu. Státy si mohou relativně volně zvolit prostředky i způsob nápravy protiprávního stavu. Avšak jsou i případy, ve kterých je pouze soudem navrhované řešení sto účinně zamezit dalším zásahům do chráněných práv stěžovatelů či případných dalších adresátů práv a povinností.

Právě Evropská úmluva o ochraně lidských práv (dále jen EÚLP nebo Úmluva), tento významný lidskoprávní katalog, vytvořený na půdě Rady Evropy, je oním závazkem členských států harmonizovat a dodržovat základní lidská práva a svobody v něm obsažena. Článek 19 pak pasuje do role orgánu zajišťujícího plnění závazků právě ESLP. Členské státy sami vytvořili a tvoří soud střežící dodržování Úmluvy. O konkrétních formách odstraňování konfliktů, v nichž jsou strany porušovateli a podobách restituce, státy informují Výbor ministrů.²⁶ Takto chápanou závaznost zakládá vztah založený na principu *pacta sunt servanda*,²⁷ tedy vycházející z dobré víry v plnění smluvních závazků.²⁸

Stricto sensu soud nemá kasační pravomoc jako ÚS. ESLP může deklarovat porušení Úmluvy, ale jako jediný výrok mající konstitutivní povahu lze označit právě povinnost státu zaplatit spravedlivé zadostiučinění.²⁹ Soud se však v dalších částech rozsudku často vyjadřuje nejen k interpretaci základních práv, svobod a

---

²⁵ EÚLP Čl. 41 - Spravedlivé zadostiučinění: „*Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přizná Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.*“

²⁶ EÚLP Čl. 46 odst. 2: „*(...) Konečný rozsudek Soudu se doručuje Výboru ministrů, který dohlíží na jeho výkon.*“

²⁷ VÚSP Čl. 26: „*Každá platná smlouva zavazuje smluvní strany a musí být jimi plněna v dobré víře.*“ Vyhláška ministra zahraničních věcí o Vídeňské úmluvě o smluvním právu.

²⁸ KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. *Evropská úmluva o lidských právech*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 323 marg. 87.

²⁹ *Ibidem*, s. 323 marg. 89.

hodnot plynoucích z Úmluvy, ale též k možnostem nápravy rozporu mezi tímto závazkem a vnitrostátním právem nebo právní praxí, nastolujících protiprávní stav. Výsledkem je tlak na úpravu legislativy, nezávislé vyšetřování nebo dokonce obnovu řízení. ESLP sice nemá pravomoc nařídit některý z těchto kroků, nicméně pokud je napadený rozsudek označen za rozporný s Úmluvou, ztrácí se v této části jeho hmotněprávní účinky vůči stěžovateli. Většina států do svého právního řádu zakotvila mechanismy na odstraňování protiprávního stavu konstatovaného mezinárodním soudem. V České republice je tato pravomoc a povinnost Ústavou svěřena Ústavnímu soudu České republiky.³⁰

Do úvahy je potřeba brát velké množství nepřijatelných, „*inadmissible*“ případů. Těch je drtivá většina, zhruba devadesát procent všech stížností mířících do Štrasburku. Minimálně šedesát procent případů, které jsou připuštěny k projednání, je pak rozhodováno v ranku opakujících se, tzv. „*repetitive cases*“.³¹ Proto je potřeba, aby se státy a právníci v daném státě s judikaturou seznamovali, jedině tak nebudou státy zbytečně čekat na odsouzení v obdobných věcech. Advokáti by pak neměli zbytečně plýtvat prostředky svých klientů a používat nejen články Úmluvy, ale též judikáty štrasburského soudu. A to ideálně již v prvostupňových podáních.

S fenoménem ESLP je také spojená jakási sekundární či latentní presumpce nevinny či relativizace výkonu rozhodnutí. Soud pro lidská práva mnohdy svou vážeností ve veřejnosti vzbuzuje znevažování institutu „pravomocného rozhodnutí“, když strany odmítají akceptovat a plnit výkon rozhodnutí před (a někdy i po) vynesení výroku ESLP. Ať už se jedná o prohrané spory nejmenovaného premiéra, bývalého hejtmana či dalších osob, jejichž kauzy se těší mediálnímu zájmu. Nutno ovšem doplnit, že Soud může požádat členský stát, aby odložil vykonatelnost, nebo sám vydat předběžné opatření.

Trend využívat všech řádných i mimořádných opravných prostředků u stran řízení roste. Jak již bylo uvedeno výše, pravděpodobnost domožení se rozsudku konstatujícího porušení práv chráněných Úmluvou je poměrně malá. Ostatně za dobu fungování Komise, Evropského soudu a Výboru ministrů, ústavní soudy a další soudy obecně sledují a reflektují rozhodovací tendence a rozšiřování práv a

---

³⁰ Ústava Čl. 87 odst. 1 písm. i.: „(1) Ústavní soud rozhoduje (...) i) o opatřeních nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodního soudu, které je pro Českou republiku závazné, pokud je nelze provést jinak, (...)“ Citováno z: <https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

³¹ KOSAŘ, David. JUSTIČNÍ AKADEMIE SR. *Práce s judikaturou ESLP: před národními soudy*. 18. 5. 2012. 2012, s 2. Dostupné z: http://www.ja-sr.sk/files/Praca_s_judikaturou_ESLP.pdf.

svobod. Legislativci průběžně s časovým zpožděním přizpůsobují právní řád a organizační složky státu adaptují jeho aplikaci mezinárodním lidskoprávním standardům. Hovoříme o různých formách konformního výkladu.

Další složku závaznosti, která není zakotvená v žádném dokumentu, představuje relativní obligatornost vyplývající z jistého, respektive nejistého, mezinárodního renomé. Jedná se o úvahy z interdependentní teorie (nebo struktury), jak o ní hovoří mezinárodní právo. V době, kdy mezinárodní obchod, politika a další prvky globálního propojování přinášejí státům větší blahobyt a bezpečí než dobovačné války, představuje reputace státu zásadní komponent úspěchu. Domnívám se, že rating státu co do dodržování mezinárodních lidskoprávních závazků, představuje i významný politickoekonomický faktor, který ovlivňuje odborníky, vědce, investory, ale také státy v politice uzavírání kontraktů, memorand, obchodních partnerství etc. Ekonomické dopady na signatářské státy, které nedbají dodržování závazků mezinárodního společenství, tak zpravidla mnohonásobně předčí náklady odškodňování obětí a prostředky na náhradu nevyhovujícího stavu právního řádu. Toto se v podmínkách RE pochopitelně projevuje obzvláště v horizontu opakovaného či dlouhodobého nerespektování rozhodovací činnosti ESLP.

Nakonec snad role občana-poddaného-voliče ve vztahu ke svému státu je určitým faktorem závaznosti. Vycházejí z konceptu společenské smlouvy ale i moderního konstitucionalismu. Opakované porušování lidských práv nemůže v demokratické společnosti přinést exekutivě žádné „plusové body“. Naopak dobrá medializace případů závažných porušení lidských práv může přispět k společenskému tlaku na změnu právní úpravy či její aplikace.

3.1.1 Publikace judikatury ESLP

Důležitou podmínkou je publikování judikatury. Díky moderním technologiím počítačové (právní) informatiky je možné z pohodlí domova kdekoli na světě vyhledat a prostudovat potřebnou právní dokumentaci ESLP. Nezbytné dokumenty lze dohledat prostřednictvím oficiální sbírky „HUDOC“ (dále též Databáze). V ní lze nalézt „*case-law*“ velkého senátu, senátu i jednotlivých sekcí, dále rozhodnutí výborů, komunikované případy, právní shrnutí, rozhodnutí a reporty Evropské komise pro lidská práva a rezoluce výboru ministrů. Nevyhledáme zde Rozhodnutí výborů před rokem 2010, rozhodnutí samosoudců a

žádné dokumenty datované před rokem 1960, ale i některé další dokumenty, které v databázi chybí a lze je dohledat už jen v archivech.

Pocházejí ze státu, kde ani po 30 letech není vytvořena elektronická sbírka zákonů, a kde panuje silné podnikatelské loby soukromých subjektů bránící vytváření právních informačních systémů, jsem byl velmi příjemně překvapen otevřeností a efektivitou vyhledávání v této Databázi. Běžné fulltextové vyhledávání, které nebývá příliš přesné je doplněné o mnoho relativně účinných algoritmů a filtrů. Po vzoru francouzských právně-informačních systémů soudů, je i zde vyhledávání zpřesněno krátkými sumarizacemi, které úžeji specifikují hledanou problematiku.

Za pomoci zmíněných filtrů se dají generovat jen konkrétní typy dokumentů, rozhodnutí ve stížnostech domáhajících se konkrétních ustanovení Úmluvy, určitých časových období atd. Nicméně stejně jako u jiných vyhledávacích mechanismů, i zde dochází vlivem filtrace k vymizení i části relevantních dokumentů. Nicméně i s minimálními filtračními mechanismy, dosahuje tato sofistikovaná elektronická sbírka rozhodnutí mnohem vyšší míry shody než u klasických fulltextových databází, kde se efektivita vyhledání pohybuje kolem patnácti procent. Právě díky krátkým sumarizacím soudního personálu, lze nastavit inteligentní vyhledávání, které zvyšuje účinnost vyhledání k hodnotám kolem **(spočítat procento!)** relevantních rozhodnutí.

Databáze dále obsahuje i oficiální a neoficiální překlady do národních jazyků. Ty jsou získávány či přikládány z národních informačních stránek, které se starají o zpřístupňování judikatury. Českých překladů, které jsou obvykle pouze abstraktem rozhodnutí, je ve vzorku, jež byl předmětem zkoumání, naprosté minimum. O mnoho lepší není ani situace u překladů nejvýznamnější judikatury, které označujeme jako klíčové.

Při vyhledávání judikatury je nutné projít poměrně velké množství dat a vybrat podstatné dokumenty. Tedy alespoň pokud má být výzkum originální, nestojící na základech dřívějšího uvážení jiných autorů, které judikáty jsou pro oblast klíčové, které jsou důležité pro praxi nebo jaké obsahují základní myšlenky soudního uvážení. I pokud by člověk došel ke stejným výsledkům, prohloubí své znalosti dané problematiky a může garantovat aktualitu a větší originalitu publikovaných informací.

Databáze urychluje práci a orientaci a usnadňuje přístup k informacím o právních textech, které nejsou již k dispozici pouze v soudních archivech. Ovšem i

v době internetu doposud neodpadá potřeba vyhledaná data vyselektovat a zpracovat do požadovaných výstupů informací, které mohou být teprve poté použity pro právní praxi. Jednak je nutné projít příslušné judikáty a až z jejich faktické části zjistit, zda jsou relevantní a vhodné k dalšímu zpracování pro svou věcnou stránku i význam v kontextu judikatury. Složitější částí je pak extrakce „know-how“ soudního rozhodování v příslušné právní otázce. Stručný popis případů pak slouží jednak k dokreslení obecných tendencí i k oživení odborného právního textu. S vývojem právní informatiky a stále se zlepšujícím prostředím umělé inteligence by se databáze mohla stát do budoucna mnohem přesnější a redukovat tak čas zbytečně vynakládaný na ruční třídění vyhledaných informací.

Vedle HUDOC nalezneme i řadu neoficiálních či komerčních databází, z nichž některé poskytují rovněž více či méně spolehlivý překlad case-law či jejich anotace. Jako u všech mezinárodních textů platí zásada *in dubio pro* originální jazyk textu. V tomto případě anglické a francouzské originály. Jak již bylo nastíněno, Český stát spravuje vlastní „Databázi vybraných rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva“. Tento informační systém si klade ve svém úvodu za cíl, zpřístupnit judikaturu Soudu odborné i široké veřejnosti. Avšak přinejmenším pro vyhledávání judikatury spojené s umělým přerušením těhotenství jsou stránky „*eslp.justice.cz*“ v podstatě nepoužitelné.

Pro porovnání s níže uvedenými počty přidejme čísla české databáze. Zadáme-li do fulltextového vyhledávání pojmy „potrat“ a „interrupce“ nalezneme v součtu 3 anotace a 4 rozsudky. Soukromé databáze Beck-online, Codexis, Aspi na tom nejsou o moc lépe. Vzácně nabízí vlastní překlad, jinak pouze zkopírovanou klíčovou judikaturu v anglickém či francouzském jazyce. Pro získávání primárních pramenů, kvalitně zachycujících pohled ESLP na problematiku umělého přerušení těhotenství a postavení embrya a plodu, je tak zapotřebí pracovat s originálním zdrojem. Nebo to alespoň platí v českých podmínkách.

Za účelem získání co nejucelenějšího obrazu judikatury, a snížení pravděpodobnosti nalezení veškeré podstatné judikatury, byly do vyhledávacího okna postupně zadávány výrazy „*abortion*“ (potrat), „*termination of pregnancy*“ (ukončení těhotenství), „*interruption of pregnancy*“ (přerušení těhotenství), „*embryo*“ (zárodek) a „*foetus*“ (plod). Výsledný počet je 663 odkazů na dokumenty z toho 486 dokumentů v anglickém jazyce. Následnou selekcí se dopravujeme k 352 rozsudkům a rozhodnutím, z nichž některé jsou duplicitní. Ty se dále dají filtrovat podle stupně významnosti na „*key cases*“ - klíčové případy

(dále jen K), a úroveň 1 až 3 z hlediska významnosti a důležitosti, kterou stanoví soudní administrativa (dále jen L1, L2 a L3).

Nejdůležitější pojem „abortion“ vyhledá 70 rozsudků (K (22), L1 (14), L2 (25), L3 (9)) a 60 rozhodnutí (K (3), L1 (1), L2 (7), L3 (49)). Výrazem „termination of pregnancy“ nalezneme 47 rozsudků (K (16), L1 (9), L2 (17), L3 (5)) a 30 rozhodnutí (K (2), L1 (1), L2 (4), L3 (23)). Obratem „interruption of pregnancy“ docílíme 21 rozsudků (K (7), L1 (3), L2 (6), L3 (5)) a 20 rozhodnutí (K (1), L1 (1), L2 (4), L3 (14)). Termín „embryo“ objeví 33 rozsudků (K (17), L1 (7), L2 (6), L3 (3)) a 10 rozhodnutí (L2 (3), L3 (7)). A nakonec slovo „foetus“ odhalí 48 rozsudků (K (15), L1 (5), L2 (16), L3 (7)) a 18 rozhodnutí (K (1), L2 (1), L3 (16)).

Pro kontext rozsahu problematiky přidejme některá další čísla. Celkově je v databázi evidováno 157 398 dokumentů z toho 66 189 rozsudků (21 875 v angličtině) a 50 450 dalších rozhodnutí (25 925 v angličtině).

Přesto, že úroveň významnosti bývá judikátům databází přiřazována soudními úředníky, autor si vymínuje vybírat příklady nezávisle na jejich důležitosti a prvotnosti. Subjektivně byly vybrány judikáty, které nejlépe sumarizují progres v daném historickém vývoji, dále případy, které příběhově nejlépe demonstrují zkoumanou problematiku, nebo ideálně shrnují konečný vývoj rozhodovací tendence v dané oblasti. Jádrem studie je cca 130 ručně vybraných neduplicitních judikátů (aktualizovat na konci práce!), které se v určité relevanci vztahují k předmětné problematice.

3.2 Úvod do vyhledané judikatury ESLP

Jak již bylo výše zmíněno, při využití Databáze a za pomoci filtrů lze najít velké množství dokumentů, jež je nutné projít a více či méně pocitově zařadit z hlediska relevance k umělému přerušení těhotenství. Některá témata, jako nakládání a postavení embrya či plodu jsou velmi blízká ne-li přímo propojená, další otázky rodinného práva mohou být považovány za doplňková či podpůrná a nakonec věci, které jsou již velmi málo spojené s předmětem zkoumání. Pro dokreslení odkazují na tabulku přehledu judikatury.

Za uplynulých 50 let bylo pro rozhodovací tendenci soudu důležité vypořádat se se stížnostmi, které lze obecně z hlediska podobnosti rozdělit do několika níže popsaných kapitol a podkapitol. Pro zajímavost lze uvést, že první

mnou vyhledaný vyfiltrovaný judikát, *Gast and Popp v. Germany*,³² pojímal stížnost obsahově nejvzdálenější od ohniska problematiky. Dvě osoby německé národnosti čelili obvinění ze špionáže. Po jejich stížnosti ESLP konstatoval průtahy v řízení, tedy porušení článku 6 Úmluvy. Němečtí představitelé prodlení ospravedlňovali tvrzením, že průtahy u ústavního soudu zapříčinili složité případy, které tamější soudci museli řešit – jmenovitě (tehdejší) nový potratový zákon. Z čehož lze dovodit, že před pár lety, byla liberalizace umělého přerušování těhotenství v právním prostoru jednou z nejvýznamnějších problematik. V Německu pak s nadsázkou převažující i zájmy národní bezpečnost.

3.3 Svoboda projevu a přesvědčení, aneb jak to začalo

3.3.1 Právo v oblasti sexuálního vzdělávání

Právě z těchto řad pochází asi nejstarší typ rekurzů z řad starších členů RE, které se týkaly problematiky umělého přerušování těhotenství. Státy severní a západní Evropy liberalizovali svůj přístup k legálním interrupcím, což odstraňovalo ohromné zdravotní, ekonomické i trestněprávní problémy spojené s ilegalitou. Začali se však potýkat jednak s nárůsty počtů prováděných zákroků v poměru k porodnosti, ale především s trendem klesajícího věku žadatelek. Vlády příčinu spatřovali v nízké sexuální gramotnosti, nedostatečné informovanosti o metodách antikoncepce, jejichž náhražkou se stávala interrupce.

Právě sexuální výchova, která byla zařazena jako povinná součást výuky na veřejných školách, si kladla za cíl snižovat negativní dopady na stát a společnost. Vzdělávací instituce rozhodli o míře, formě a způsobu jejího začlenění. Trend se tak podařilo zvrátit anebo se zkrátka postupně stabilizoval počet umělých přerušování těhotenství tak, jako v jiných krajinách.

Nastavení potratového zákonodárství je otázkou politickou. Ve všech státech existuje část společnosti, pro něž je umělé přerušování těhotenství nepřijatelné z nejrůznějších důvodů (viz kapitola 1). Ty můžeme souhrnně kvalifikovat pod svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání, neboli článek 9 EÚLP.³³

---

³² Rozsudek ESLP (první sekce) ze dne 25. února 2000, *Gast and Popp v. Germany*, č. 29357/95. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58498>

³³ EÚLP, Čl. 9, Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání: „(1) Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání; toto právo zahrnuje svobodu změnit své náboženské vyznání nebo přesvědčení, jakož i svobodu projevovat své náboženské vyznání nebo přesvědčení sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě, bohoslužbou, vyučováním, prováděním náboženských úkonů a zachováváním obřadů. (2) Svoboda projevovat náboženské vyznání a přesvědčení může podléhat jen omezením, která jsou stanovena zákony a která jsou

Vyvstala otázka, zda povinná účast či examinační otázky spojené se sexualitou člověka, nejsou v rozporu s článkem 2 dodatkového protokolu EÚLP³⁴ (dále též P1-2).

Na začátku sedmdesátých let dorazila do Evropské komise pro lidská práva (dále jen Komise) postupně řada stížností proti jednotné, a tedy povinné, výuce sexuální výchovy, zavedené v dánských školách zákonem z května roku 1970. První takovou stížností byl případ *V. K. and A. K. v. Denmark*. Více obdobných stížností bylo nakonec sloučeno do věci *Kjeldsen, Busk Madsen and Pedersen v. Denmark*.³⁵ Nespokojení rodiče se ve své podstatě domáhali přezkumu souladu domácího zákona s Úmluvou a P1-2. Dánská vláda se ohradila vlastním výkladem druhé, „nábožensko-filozofické“, části předmětného ustanovení v tom smyslu, že nedopadá na oblast suverénního státního školství. Později však svou strategii doplnila o tvrzení, že kromě škol státních, existuje síť soukromých škol a vedle toho smí rodiče své děti vzdělávat také doma, a právě zde je pak místo pro učení v souladu s náboženským aj. přesvědčením.

Soud konstatoval, že první část, která zavazuje stát zprostředkovávat vzdělání musí být vždy v souladu s částí druhou. Stát je povinnen zajistit vzdělávání, které respektuje přesvědčení rodičů, náboženské či filozofické, v rámci celého vzdělávacího programu ve státních školách. Cílem je však zajištění pluralismu ve vzdělání. Zároveň zde existuje přirozená povinnost rodičů, kteří jsou primárně odpovědní, vzdělávat své děti a předávat jim svá hodnotová, náboženská, filozofická a jiná mínění.

V soudním výkladu je státu garantovaná značná svoboda co do uvážení náplně výuky při sestavování studijních plánů. Není vyloučena ani výuka náboženského nebo filozofického charakteru. Veškerá výuka však musí splňovat kritéria objektivnosti, kritičnosti a pluralismu. Nepřípustná je tzv. indoktrinace,³⁶ které se soud blíže věnuje především v dalších rozhodnutích.

---

nezbytná v demokratické společnosti v zájmu veřejné bezpečnosti, ochrany veřejného pořádku, zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

³⁴ EÚLP, Dodatkový protokol, Čl. 2 - Právo na vzdělání: „Nikomus nesmí být odepřeno právo na vzdělání. Při výkonu jakýchkoli funkcí v oblasti výchovy a výuky, které stát vykonává, bude respektovat právo rodičů zajišťovat tuto výchovu a vzdělání ve shodě s jejich vlastním náboženským a filozofickým přesvědčením.“

³⁵ Rozhodnutí Komise (plenární zasedání) ze dne 16/12/1972, *V. K. and A. K. v. Denmark*, č. 5095/71. Rozsudek ESLP (senát) ze dne 24/07/1975, *Kjeldsen, Busk Madsen and Pedersen v. Denmark*, č. 5095/71; 5920/72; 5926/72. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57509>.

³⁶ Slovní definice: „soustavné získávání jednotlivců i skupin pro přijetí určité politické, nacionální, náboženské a jiné doktríny. Násilné formy převýchovy v intencích určité stranické ideologie za

Zajímavým je i případ téměř o 30 let mladší, *Jimenez Alonso and Jimenez Merino v. Spain*,³⁷ který představuje sumarizaci a extenzi starších soudních výkladu. Stěžovatelé, otec a dcera, se snažili domoci konstatování zásahu do náboženských práv a práv na přesvědčení v souvislosti s absolvováním kurzu o lidské sexualitě podle osnov vzdělávací instituce. V kurzu se probírali pojmy jako sexualita, otázky sexuálního vývoje, těhotenství, kontracepce a potratů. Otec zakázal účast své dcery na hodinách, jako projev svého ústavního práva určovat výchovu a vzdělání svého dítěte.

V průběhu času se v Evropě ustálil konsensus umožňující neúčast na těch částech výuky, které odporují hodnotám náboženského a jiného přesvědčení. Typicky hodiny náboženství či sexuální výchovu. Dcera výuku nenavštěvovala a odmítla odpovídat na otázky při závěrečné povinné examinaci, což pochopitelně vedlo k ohodnocení nedostatečně.

Stěžovatelé namítali porušení národního ústavního práva (zákaz diskriminace, právo na svobodu náboženského vyznání a myšlení, právo na vzdělání), dále opět argumentovali článkem P1-2, a úmluvou UNESCO proti diskriminaci ve vzdělávání.

ESLP skrze tuto stížnost rozšiřuje výklad starších rozsudků. Konstatuje že, rodiči může ústava garantovat jistá práva ve vztahu ke způsobu vzdělávání, ty však může uplatňovat pouze prostřednictvím svobodné volby vzdělávacího zařízení než toho oficiálně určeného veřejnou autoritou. Čímž v podstatě dává zpětně za pravdu dánské vládě, která nespokojené rodiče odkazovala na možnost vzdělávání v soukromých, či konfesně založených institucích. Je to právě osoba rodiče, která je odpovědná za vzdělávání dítěte a může mu tak poskytovat náboženské a morální vzdělání v souladu se svým přesvědčením.

Rodič nemůže požadovat odlišné zacházení nebo pozitivní diskriminaci ve vztahu k obecnému typu vzdělávání. Opakuje se imperativ ideologické neutrality a plurality ve vzdělávání. Ty jsou nezbytné pro zachování demokratické společnosti, což zapadá do konceptu obranyschopné demokracie.³⁸

Ačkoli tedy žák není nucen být přítomen výuce odporující přesvědčení rodiče (ideologicky, nábožensky, politicky), není zde připuštěna pozitivní

---

současné blokády či bariéry objektivních informací“ Citováno z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/indoktrinace>

³⁷ Rozhodnutí ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 25. května 2000, *Jimenez Alonso and Jimenez Merino v. Spain*, č. 51188/99. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-5973>

³⁸ ibidem

diskriminace ve formě exempce z examinace. Naopak prominutí zkoušky žáka, který absentoval, by dozajista diskriminovalo hodnocené přítomné žáky. Soud konstatuje, že v zásadě záleží na smluvím státu, jak nastaví vzdělávací osnovy v limitech obecné judikatury vyjadřující se k pozitivním povinnostem státu ve vztahu k zajištění vzdělání. Samotný fakt, že výuka neobsahuje prvky náboženské a jiné doktríny není zásahem do svobody rodiče vzdělávat své děti.

Poslední významní „provinilci“, kteří chtěli děti vzdělávat o kontracepci a interrupci, byli autoři velmi úspěšné učebnice sexuální výchovy, „The Little Red Schoolbook“. Tvůrci shodou okolností pocházeli rovněž z Dánska. Kniha se těšila velkému zájmu stran vzdělávacích institucí mnoha států v Evropě i mimo ni. Problém nastal při jejím plánovaném nákladu ve Velké Británii, což vyústilo ve známí případ vydavatele *Handyside v. The United Kingdom*³⁹.

Kniha byla některými kritiky shledána jako obscénní a na popud prokuratury bylo zabaveno přes tisíc jejích kopií, zatímco cirka osmnáct tisíc bylo prodáno. Národní soud vydavatele pokutoval 25 £ za každý výtisk. Stížnost se nakonec k Soud sice dostala, dokonce o ní rozhodoval v plenárním zasedání, nicméně dospěl k závěru, že nedošlo k porušení článku 10 (svoboda projevu) a tudíž ani k porušení článku P1-1 (ochrana vlastnictví).

Rozsudek, zvláště pak bod 49, je sice podstatný spíše pro svobodu projevu a možnost státu jí zákonnými prostředky omezit, existuje-li pro to veřejný zájem. Nicméně jeho faktická část skvěle demonstruje nestejnorodost v přístupu k otázce jak, v jaké podobě a míře, seznamovat mládež s otázkami sexuality a předcházet tak negativním jevům spojeným s negramotností v oblasti sexuality.

3.3.2 Podmínky a způsob vyjadřování postojů pro-live a pro-choice

Již poslední zmiňovaný judikát řeší otázku explicitního vyjadřování postojů v otázce zásahů medicíny do těhotenství a jeho přirozeného průběhu. Na článek 9

---

³⁹ Rozsudek ESLP (plenární zasedání) ze dne 07/12/1976, *Handyside v. The United Kingdom*, č. 5493/72. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57499>

tak navazují svoboda projevu (článek 10)⁴⁰ a právo shromažďovací a sdružovací v článku (11 Úmluvy).⁴¹

Tyto stížnosti jsou důležité spíše z pohledu historického vývoje. Řeší primárně možnosti a způsoby vyjadřování různých postojů k interrupcím. Cílem podkapitoly je pouze upozornit na tento typ judikatury a v krátkosti s ním seznámit, neb se primárně jedná o problematiku svobody projevu a shromažďování.

Významný je případ *Plattform „Ärzte für das leben v. Austria*,⁴² ze kterého je patrné, do jaké míry toto téma dokáže rozdělit dva opoziční názorové tábory. Sdružení lékařů demonstrujících proti potratům v Rakousku uspořádalo předem nahlášenou demonstraci proti legalizaci umělého přerušování těhotenství. Policie dohlížela nad akcí a když došlo ke střetu se zastánci potratů, kteří po účastnících nahlášené demonstrace křičeli, házeli vajíčka a trsy trávy, zakročila. Zásah měl předejít násilnostem a pouze oddělil tyto dvě skupiny osob. Při druhé demonstraci došlo opět ke střetům. Zástupci platformy podali řadu stížností, ve kterých si stěžují na pasivitu policie ve vztahu k ochraně jejich ústavního práva.

Před ESLP pak stěžují neexistenci účinného prostředku na ochranu svobody shromažďování (článek 13). Soud připomíná povinnost státu zajišťovat pozitivním konáním ochranu práva shromažďovat se a demonstrovat, pouhé negativní konání by nebylo v souladu s touto svobodou. Přesto není možné takové právo zaručit absolutně a volba prostředků k jeho zabezpečení je především na státu. Soud může jen s těžkou v těchto případech posuzovat strategii a efektivitu zásahu bezpečnostních složek. Vyšetřování případných pochybení zajišťují kontrolní orgány, při jejichž prošetřování by se hledali pochybení u jednotlivců nebo i v celém zásahu. A právě

---

⁴⁰ EÚLP, Čl. 10, Svoboda projevu - „1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem. 2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti a odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci“

⁴¹ EÚLP, Čl. 11, Svoboda shromažďování a sdružování „1. Každý má právo na svobodu pokojného shromažďování a na svobodu sdružovat se s jinými, včetně práva zakládat na obranu svých zájmů odbory nebo vstupovat do nich. 2. Na výkon těchto práv nemohou být uvalena žádná omezení kromě těch, která stanoví zákon a jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany 12 13 zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných. Tento článek nebrání uvalení zákonných omezení na výkon těchto práv příslušníky ozbrojených sil, policie a státní správy“.

⁴² Rozsudek ESLP (senát) ze dne 21/06/1988, *Plattform „Ärzte für das Leben“ v. Austria*, č. 10126/82. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-57558>

výsledky a postup při prověřování Soud v takovýchto případech zkoumá, jsou-li stížnosti připuštěny k rozhodování.

*Bowman v. The United Kingdom*⁴³ řeší otázku roznášení letáků protipotratovými aktivisty bezprostředně před konáním voleb. Potratová politika je logicky politickým tématem, a tudíž na tyto aktivity jinak chráněné svoboda projevu, dopadají zákony upravující volby, volební kampaně a moratoria. Letáky srovnávali nakládání s embryi s pokusy na laboratorních morčatech a podporovali pro-life kandidátků. Britské soudy to považovali za porušení volebních zákonů. Ty regulují financování kampaně jednotlivých kandidátů a omezovali možnost financovat kampaň neoprávněnou osobou (např. při distribuci publikací) na 5 liber. ESLP konstatoval že nepřiměřené omezování prostředků, kterými mohou občané vyjádřit podporu svému kandidátovi je v rozporu se svobodou projevu.

*Hoffer and Annen v. Germany*⁴⁴ Stěžovatelé jsou pro-life aktivisti, kteří rozdávali před lékařským střediskem brožury proti potratům se jménem lékaře Dr. F. jakožto vraha dětí. A srovnávali zařízením provádějící potraty s nacistickými koncentračním tábory. Lékař je žaloval za urážku a poškození dobrého jména. Soud prvního stupně se vyslovil pro svobodu projevu. Odvolací soud uložil pokutu, neboť se brožura a výroky vztahovali přímo k osobě Dr. F. ESLP se ztotožnil s názorem, že k omezení svobody projevu došlo na základě legitimních cílů v souladu s článkem 10 odstavcem 2, který umožňuje restrikci svobody projevu. Pan Annen vystupuje v sérii dalších stížností spojených s otázkami potratového aktivismu a jeho případného postihu pod názvy *Annen v. Germany*⁴⁵ s číselným označením pořadí. V této práci však není třeba tomuto tématu věnovat větší prostor.

Upozornit je možné ještě na zvláštní typ stížnosti na ochranu svobody projevu ve vztahu k potratům, kterou tvoří případy církevních představitelů, kteří pro své smířlivé postoje s interrupcemi byly exkomunikováni, nebo jim nebyli prodlouženy pracovní poměry. Jedná se o spor *Fernández Martínez v. Spain*⁴⁶ či *Schüth v. Germany*.⁴⁷

---

⁴³ Rozhodnutí ESLP (velký senát) ze dne 19/02/1998, *Bowman v. The United Kingdom*. 24839/94. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58134>

⁴⁴ Rozsudek ESLP (pátá sekce) ze dne 13/01/2011, *Hoffer and Annen v. Germany*, č. 397/07, 2322/07. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102804>

⁴⁵ Rozsudky ESLP (pátá sekce) z 26/11/2015 a 20/09/2018, *Annen v. Germany (no. 1-6)*, č. 3690/10, 3682/10, 3687/10, 9765/10, 70693/11, 3779/11. Viz seznam použitých zdrojů a literatury a přílohy.

⁴⁶ Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 12/06/2014. *Fernández Martínez v. Spain*, č. 56030/07. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-145068>

⁴⁷ Rozsudek ESLP (pátá sekce) ze dne 23. září 2010, *Schüth v. Germany*, č. 1620/03. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-100469>

3.4 Právo nenarozeného na život

Život a jeho ochrana jakožto absolutní právo náleží každé lidské bytosti. Nicméně i primus mezi právy má svá omezení a slepá místa. Článek 2 EÚLP,⁴⁸ jak už číslování je i v Úmluvě na prvním místě. Nejdůležitějším lidským právem. Je však především *primus inter partes* a je tak nutné chápat lidská práva jako „univerzální, nedělitelná a vzájemně provázaná“.⁴⁹ Právě odstavec 2 obsahuje výjimky, za kterých může být porušení práva na život ospravedlnitelné.⁵⁰ Žádná z výjimek ovšem explicitně nedopadá na umělé přerušování těhotenství. Rovněž neexistuje konsensus, který by proklamoval, kdo je „každý“ v otázce ochrany života či kdo je „nikdo“, kdo nemůže být života zbaven. Státy otázku počátku a konce života upravují různě, a proto si většina soudců ESLP nedovolí jednoznačně definovat žádný z těchto základních prvků ve vztahu k nenarozenému dítěti či volajícímu po důstojné smrti.

Vraťme se k již rozebírané české právní úpravě ochrany práva na život, zakotveného v článku 6 Listiny. Přesněji k citovanému ustanovení, které praví že: „...*Lidský život je hoden ochrany již před narozením.*“ Pro srovnání můžeme uvést Americkou úmluvu o ochraně lidských práv, jež obsahuje o něco přesnější období textu naší listiny a garantuje, na rozdíl od EÚLP, právo na život a jeho ochranu již od početí.⁵¹ Nutno podotknout, že těchto dvacet pět signatářských států ze třiceti pěti členů OAS můžeme zařadit mezi ty státy, v jejichž jurisdikci jsou potraty zcela zakázány nebo jsou dovoleny pro případy ohrožení života v některých případech i zdraví ženy (výjimku tvoří Barbados, kde jsou přípustné i důvody socioekonomické). Ukončení těhotenství je proto právně považováno za ukončení života. Příslušné zákony pro tyto případy přímo stanovují výjimku ze zákazu zbavení života.

---

⁴⁸ EÚLP, Čl. 2, Právo na život - „1. Právo každého na život je chráněno zákonem. Nikdo nesmí být úmyslně zbaven života kromě výkonu soudem uloženého trestu následujícího po uznání viny za spáchání trestného činu, pro který zákon ukládá tento trest. 2. Zbavení života se nebude považovat za způsobené v rozporu s tímto článkem, jestliže bude vyplývat z použití síly, které není víc než zcela nezbytné, při: a) obraně každé osoby proti nezákonnému násilí; b) provádění zákonného zatčení nebo zabránění útěku osoby zákonně zadržené; c) zákonně uskutečněné akci za účelem potlačení nepokojů nebo vzpoury.“

⁴⁹ Vídeňská deklarace a akční program, Dok. OSN A/CONF.157/23, 12. 7. 1993. (převzatá citace z komentáře „Evropská úmluva o lidských právech“; viz poznámka níže)

⁵⁰ KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. . Velké komentáře. ISBN 978-80-740-365-3.

⁵¹ ACHR - Article 4. Right to Life – „1. Every person has the right to have his life respected. This right shall be protected by law and, in general, from the moment of conception (...)“ Dostupné z: <https://www.cidh.oas.org/basicos/english/basic3.american%20convention.htm>

Tohoto si jsou vědomi i soudci ESLP, nicméně jak již bylo zmíněno, v této věci není a pravděpodobně ani dlouho nebude nalezen konsensus. Komise se s výše nastíněnými otázkami střetává již v podáních, směřujících proti zákonnosti potratových právních předpisů, viz kapitola (3.4.4.1.), odmítá je však řešit. Poprvé tuto otázku v podstatě řeší až ve stížnosti *X v. The United Kingdom*.⁵²

Jednalo se o případ muže, jehož žena získala povolení k interrupci ze zdravotních důvodů. Soud poprvé řeší, kdo je onen adresát „každý“ („*toute persone*“) a to nejen v článku 2 Úmluvy. V obecné rovině, „každý“, nezahrnuje nenarozené, avšak zároveň přiznává, že Úmluva *stricto sensu* nevyklučuje svou působnost, co do ochrany plodu. Pokud by i je zaštiťovala, potom, v kontextu interrupcí, bychom implikovali výjimky z práva na život v podobě ochrany života a zdraví matky.

Zde již polemizuje o výrazu „život“. "Zatímco některé státy vycházejí z přesvědčení, že život začíná již s koncepcí, jiní mají tendenci zaměřit se na okamžik nidace, na to, že plod se stává "životaschopným" nebo jej považují za živý až v okamžiku porodu"⁵³. Pozoruhodné je, že Komise sama sobě překládá k úvaze tři varianty řešení. Kdy v prvé právo na život vylučuje pro zárodky a plody, ve druhé přiznává právo na život, limitované právními okolnostmi a třetími osobami (př. matka, lékař) a v poslední přiznává absolutní právo na život. Toto absolutní pojetí ovšem následně vylučuje, s ohledem na nutnost ochrany života matky, který je od života plodu neodlučitelný.⁵⁴

Tyto úvahy se promítli do rozhodnutí ve věci dalšího stěžovatele, otce, v případě *H v. Norway*,⁵⁵ v němž se domáhá neslučitelnosti interrupce z jiného než zdravotního důvodu s článkem 2 Úmluvy. Soud není schopen přijmout jasné stanovisko v otázce právní subjektivity nenarozeného, a proto celou úvahu obrací. Usuzuje, že jsou to právě jednotlivé státy s různorodou legislativou, které si mají právní stránku této zvláštní subjektivity vyřešit tak, aby odpovídala jednomu z modelů, nastíněných v *X v. UK*. Prejudikaturu ovšem doplňuje o obavu, co by nastalo v případě, že bychom na plod hleděli jako na plnohodnotný subjekt práva

---

⁵² Rozhodnutí Komise ze dne 13/05/1980, *X v. The United Kingdom*, č. 8416/79.

⁵³ *Ibidem*, para 12

⁵⁴ TAUPITZ, J., WESCHKA, M. CHIMBRIDS, Chimeras and Hybrids in Comparative European and International Research: scientific, ethical, philosophical, and legal aspects. New York: Springer, 2009. ISBN 978-3-540-93869-9. s. 102-103.

⁵⁵ Rozhodnutí Komise ze dne 19/05/1992, *H. v. Norway*, č. 17004/90 Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-1759>

na život. Především pak ve vztahu k umělému přerušení těhotenství. Úvahy, zda by extenze práva na život znamenala omezení práva na umělé přerušení těhotenství pouze na případy ohrožení života a zdraví a tím narušila současný stav potratové politiky.

Jako konkrétní case-law obsahující tyto obecné zásady stran článku 2 bývá uváděn judikát *Boso v. Italy*.⁵⁶ Jednalo se o případ manželského páru, ve kterém se těhotná žena rozhodla ukončit těhotenství přes protesty manžela. Ten se soudní cestou domáhal náhrady újmy za porušení svých práv z pozice potenciálního otce. Pan Boso argumentoval jednak rovností mezi manželi, ale především napadal právní úpravu, která dává matce absolutní právo rozhodovat samostatně o podstoupení interrupce. Rovněž zdvihá problematiku života a jeho ochrany ve vztahu k plodu. ESLP po vzoru své předchozí otevřené judikatury argumentoval tak, že i za předpokladu, že je plod nadán právem na život, nejedná se o porušení tohoto práva, neboť ukončení těhotenství a jeho podmínky stanovuje italské právo. Národní právní řád nepřiznává plodu právo na život, naopak potratový zákon vkládá právo rozhodovat o přerušení těhotenství v zákonné lhůtě výlučně do rukou těhotné ženě, neboť právě těhotná žena je, dle italského ústavního soudu, vystavována rizikům plynoucím z těhotenství. (viz kapitola 5)

Rozhodnutí, kde je naopak akcentováno právo na život, neboť jej zakotvuje domácí právo nalezneme v judikátu *A, B and C v. Ireland*, který byl už referován v kapitole (XX).

Klíčovým judikátem je věc *Vo v. France*⁵⁷. V tragickém *obiter dictum* případu se již potýkáme s nutností určit, zda může být plod subjektem práva na život, a tedy i objektem trestněprávního deliktu. Stěžovatelka vietnamské národnosti, nemluvící příliš dobře francouzsky, paní Thi Thanh Van Vo, se dostavila na pravidelnou těhotenskou prohlídku. Paní Vo doktor zaměnil s pacientkou stejného příjmení, které mělo být vyňato nitroděložního tělíska. Lékař se pokusil tento výkon provést na stěžovatelce, která byla v té době v šestém měsíci těhotenství. Zákrokem byl protržen plodový vak, což později vedlo k potracení.

Paní Vo podala trestní oznámení a celá věc se odstíhala jako zabití zaviněné z nedbalosti. Zajímavé je, že zatímco soud prvního stupně vydal ve věci osvobozující rozsudek, odvolací soud lékaře shledal vinným. V dovolacím řízení

---

⁵⁶ Rozhodnutí ESLP (první sekce) ze dne 05/09/2002, *Boso v. Italy*, č. 50490/99. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-23338>

⁵⁷ Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 8. července 2004, *Vo v. France*, č. 53924/00. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61887>

kasační soud, v parafrázi, konstatuje, že chybí jeden ze znaků trestného činu a sice jeho objekt, neboť dle francouzského práva není plod osobou.

Lze zmínit, že v prosinci roku 1999 nabývá platnosti Úmluva o lidských právech a biomedicíně,⁵⁸ ve svém článku 2 hovoří o nadřazení zájmů a blaha lidské bytosti zájmu společnosti nebo vědy. V článku 18 se pak státy ES i RE zavazují zajistit ochranu embrya in vitro. ESLP tak již může vycházet z tohoto velmi obecného konsensu, že embryím je třeba věnovat určitou přiměřenou ochranu i ve vztahu k zájmům společnosti a vědeckého výzkumu. ÚLPB v článku 29 povolává právě ESLP k výkladu jejích ustanovení. Stanoviskům různých pracovních skupin jako např. Výboru pro bioetiku či Evropské skupiny pro etiku ve vědě a nových technologiích, jejichž závěry bral Soud do úvahy při rozhodování **se věnuje blíže kapitola 4.**

Soud vedle hlavní teoreticko-právní úvahy řešil ještě problém promlčení a jeho běh ve dvou typech řízení. Paní Vo totiž žalovala lékaře pouze ve větvi trestního soudnictví. Soud druhého stupně jí přisoudil odškodnění, tento nárok však vlivem kasace zanikl. Obligace vymahatelná cestou občanskoprávní se stala naturální z důvodu uplynutí čtyřleté promlčecí lhůty. Soud konstatoval promlčecí lhůtu za dostatečnou, přičemž ovšem poukázal na její extenzi na 10 let v nově přijaté právní úpravě. Smysl promlčecí lhůty pochopitelně stojí na principu právní jistoty. Nejsem si jistý, zda francouzský právní řád obsahuje institut vylučující promlčení pro případ rozporu s dobrými mravy či jiné zvláštní okolnosti a je škoda, že Soud v této věci nezkoumal článek 6 Úmluvy, neboť to po něm stěžovatelka nepožaduje.

Soud uznal tento případ za zcela mimořádný, neboť zde byl terapeuticky potracen zdraví plod, který by se býval v pořádku narodil a jenž chtěla matka donosit. Soudu posloužil jako možnost či nutnost revize starší judikatury. Soudu nezbylo než definovat osobu „každého“ ve smyslu právního řádu konkrétního státu co do možnosti významové extenze. Generálně „každým“ zůstává až osoba narozená, přízná-li stát postavení osoby lidské bytosti již před narozením, bude článek 2 vykládán ve smyslu této vyšší právní ochrany v kontextu se zachováním možnosti výjimek vtělených ve formě potratového zákona, jak prejedikuje již *H. v. Norway*.⁵⁹

---

⁵⁸ Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny (96/2001 Sb. mezinárodních smluv). Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>

⁵⁹ HÁJEK, Michal. Několik poznámek k případu Vo proti Francii. Časopis pro právní vědu a praxi. [Online]. 2010, č. 2, s. 195. [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/6495>

Tedy opět připouští pouze dvě ze tří variant, které původně nastínila Komise. „Soudní dvůr se obecně domnívá, že by státy měly mít v této oblasti bez ohledu na evoluční výklad Úmluvy tzv. *živý nástroj*, který je třeba vykládat ve světle současných podmínek.“⁶⁰

Soud v této věci nezkoumá zavinění, vinu či nevinu, právní kvalifikaci nebo sankci, to samozřejmě náleží vnitrostátním soudům. Pro soud je zásadní možnost domáhat se porušení svého práva u nezávislého soudního orgánu. Stěžovatelka se mohla obrátit žalobou na náhradu škody na civilní soud. To že tak neučinila a spokojila se s trestním řízením, pročež se stal její nárok promlčeným, neznamená, že zde nástroj zjednání satisfakce neexistoval. Z tohoto důvodu a s přihlédnutím k faktu, že Francie toho času přiznává právní osobnost, a tudíž i právo na život, až narozením, Soud rozhodl, že článek 2 nebyl porušen (14:3).

Postup Soudu tak lze obecně, pro případy aplikace práva na život ve vztahu k plodu, vyjádřit jednoduchou myšlenkovou řadou. Úmluva obecně nepřiznává plodu právo na život (*X v. The United Kingdom etc.*), vyšší ochranu plodu může přiznat právní řád státu, v jehož jurisdikci se stěžovatel nachází (*H v. Norway etc.*). Pokud jí stát přizná je vymahatelná před Soudem (*A B and C v. Ireland?*)

Teoretizování nad otázkou počátku života se věnuje celá řada publikací. Otázkou právního statusu se zabývá rovněž kapitola druhá. Zkoumáním subjektivních práv nenarozeného se dále zabývá kapitola 4. Vitální judikatura ve věcech prenatální ochrany má však přesah i do jiných problematik. Řada dalších otázek zapadá do obecnějšího rámce právní úpravy života a smrti. Díky odloučení státu od církve se právu rozvázali ruce v otázce práva na život jako takového. Člověk není pouhým pasivním příjemcem tohoto práva, ale může jím do značné míry disponovat. S tímto argumentem, přichází před Štrasburský tribunál stížnosti pro odmítnutí povolení eutanázie. Konkrétně v případech *Haas v. Switzerland*⁶¹ či *Lambert and others v. France*.⁶² které jsou založeny na snaze rozšířit právo na život o možnost s ním volně nakládat. Argumentačně se opírají o potratovou judikaturu, kde je to dokonce druhá osob, která rozhoduje o ukončení života plodu. Pokud je matka například v bezvědomí a je ohroženo její zdraví či život, rozhoduje o interrupčním zákroku osoba pověřená a někdy i sám lékař.

---

⁶⁰ Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 8. července 2004, *Vo v. France*, č. 53924/00 a Rozsudek (senátu) ze dne 25/04/1978, *Tyrer v. The United Kingdom*, č. 5856/72, série A č. 26, s. 15-16, § 31

⁶¹ Rozsudek ESLP (první sekce) ze dne 16. prosince 2010, *Haas v. Switzerland*, č. 31322/07. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102940>

⁶² Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 05/06/2015, *Lambert and Others v. France*, č. 46043/14. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155352>

Nejedná se však jen o žadatele, kteří si chtějí zvolit důstojný způsob smrti, kterým v odchodu povětšinou brání nějaké objektivní překážky. Také osoby, kterým byly diagnostikovány závažné nemoci, a které se chtějí se zúčastnit ranných experimentálních pokusů či extrémně rizikové léčby, se ve svých žádostech odvolávají na rozhodovací činnost ESLP ve věcech umělého přerušeni těhotenství. Například *Hristozov and others v. Bulgaia*,⁶³ kde se pacienti s těžkými stádii rakoviny domáhají práva svobodně nakládat se svým životem a zároveň nevystavovat druhé riziku či obavám z trestního stíhání.

3.5 Odmítnutí provést umělé přerušeni těhotenství a „výhrada svědomí“

Můžeme plynule navázat na předchozí kapitolu. I tato část se částečně zabývá fenomén života a smrti v právu. Již jsme rozebrali postavení plodu, jakožto domnělé “oběti” práva na život, třebaže smrt plodu je v tomto konceptu přičítána *de iure* pouze ohrožení či porušení zdraví nebo života matky. Nestanoví-li vnitrostátní právní řád ochranu vyšší. Definovali jsme si základní judikaturní pohled na smrt plodu. O právním postavení, smrti či zániku embrya a nakládání s ním referuje kapitola čtvrtá. Nicméně vlivem lékařské péče či její absence, může zemřít nejen plod, ale též matka dítěte. Nebo může dojít k poškození zdraví u jednoho nebo obou z nich. V porovnání s předchozími, se jedná o případy typově novější.

Stěžovatelé se stále snaží akcentovat otázku vitálního práva plodu, ale pro přetrvávající neexistenci konsensu, zachování právní jistoty a stability práva i notné dávky pragmatismu, se Komise a Soud rozhodli, že setrvají u užšího pojetí práva na život. Z těchto důvodu se případy kdy někdo zanedbal svou povinnost, nebo zaviněně jednal proti těhotenství ženy, což vedlo k úmrtí plodu, již neřeší podle článku 2, chránícího život, nýbrž podle ustanovení čl. 8,⁶⁴ jemuž bude samostatně věnován prostor ještě v části (3.7.). V případech zvláště intenzivního nebo trvalého zásahu do práv ženy, spočívající v poškození zdraví fyzického či duševního, Soud

---

⁶³ Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 13. listopadu 2012, *Hristozov and others v. Bulgaria*, č. 47039/11, 358/12. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-114492>

⁶⁴ EÚLP, Čl. 8, Právo na respektování rodinného a soukromého života - „1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. 2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

touto judikaturou rozšiřuje své úvahy i na přezkum porušení článku 3,⁶⁵ který by tak měl dopadat i na těhotnou ženu a chránit jí před nelidským a ponižujícím zacházením, jež by mohlo plynout z odmítnutí terapeutického potratu.

V případě smrti matky pochopitelně zůstává právo rodiny, v pozici poškozených, domáhat se soudní cestou porušení práva na život. Avšak pouze v souvislosti s úmrtím těhotné ženy. V ostatních věcech se použije univerzálně článek 6, bdící nad spravedlivým procesem. Rovněž právo na účinný opravný prostředek je v lékařských věcech zásadní.

Objevuje se zde několik případů z Polska, Rumunska, Irska, ale i některých dalších států. Obecně zemí, které *de lege lata* deklarují právo na interrupci v zákonem taxativně vymezených případech. V Polské republice je to opakovaně dáno důvody velmi kontroverzního přístupu k interrupcím ve společnosti obecně a také silným právním institutem, výhrady svědomí. Zatímco například v Rumunsku či Turecku, kde jsou legislativy liberálnější, je to spíše v důsledku (toho času) nižších standardů, které poskytuje tamější zdravotnictví. Na tom, z jakého státu RE případ pochází, obecně vzato nezáleží. Působí zde mnoho dalších faktorů, z nichž některé čistě neprávni. Ostatně to, že došlo k porušení nějakého práva, v tomto případě státem přiznaného práva na provedení interrupčního zákroku, ještě neznamená, že se poškozený obrátí na soud. Pokud zamíří na národní soud, pak bude takový spor obvykle spravedlivě posouzen, a bude-li shledáno porušení práva, přiřkne stát potencionální nárok na odškodnění. Obdobně bude řešena satisfakce vůči potencionálnímu pachateli či delikventovi. K ESLP se tak dostanou pouhé promile takovýchto případů.

Uvědomme si nelehkou pozici ženy, jež utrpěla újmu, stala se nedobrovolně matkou, začala vychovávat potomka, který jí ohrozil či poškodil zdraví, dítě, jež chtěla potratit z důvodu tělesné či duševní vady, které se stalo připomínkou trestného činu, jež se na ní někdo dopustil. Koneckonců podobná je i situace ženy, která chtěla ukončit těhotenství jednoduše z vlastního rozhodnutí a v limitech, které jí stát garantoval, avšak nebyly vytvořeny podmínky realizování jejího práva. Velmi často takový zásah do práva povede spíše ke smíření se „s osudem“ a novým životním údělem než k časově, duševně i finančně náročným soudním sporům. Nezbyvá než doufat, že členské státy, prostřednictvím úřadů státních zmocněnců a

---

⁶⁵ EÚLP, článek 3 - Zákaz mučení: „Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.“

dalších úředníků, sledují judikaturu Soudu a její progres, aby se tak sami mohli vyvarovat pochybením, která provázejí následující typy sporů.

Vraťme se k Úmluvě a článkům, které již byly ve vztahu k tomuto typu kauz zmíněny. Ve třech následujících (polských) případech se, oproti předchozím rozsudkům, seznámí o něco podrobněji s fakty, jichž předkládá žadatel. To nám poslouží pro demonstraci soudní strategie v posuzování porušení práv stěžovatele, které svou pasivitou vyvolal stát. Kde je ona tenká hranice mezi „prostým“ zásahem do soukromého a rodinného života (čl. 8), a kdy je překročena hranice intenzity porušení, co můžeme subsumovat i pod ponižující zacházení nehodné člověka? (čl. 3)

Začněme notoricky známým sporem *Tysiąc v. Poland*.⁶⁶ Pacientka trpící těžkou formou krátkozrakosti, u níž postupně tři oftalmologové konstatovali, že vlivem těhotenství by mohlo dojít k ohrožení zraku z důvodu patologických změn na sítnici. Navzdory existenci určitého rizika žádný z nich nevydal požadované potvrzení potřebné pro výkon umělého přerušování těhotenství. Osvědčení vydal až praktický lékař s ohledem na oční vady i rizikovost třetího porodu. Primář gynekologicko-porodnického oddělení však, po vlastním posouzení, odmítl provést terapeutický potrat. Ten pak způsobil silné krvácení sítnice a tím chirurgicky nekorigovatelnou oční vadu, jež zařadila paní Tysiąc, mezi osoby s těžkým stupněm invalidity. Následující trestní řízení bylo přerušeno. Lékař nebyl kázeňsky potrestán, neboť mu nebylo prokázáno žádné profesní pochybení.

Pokračujme s příběhem *R. R. v. Poland*.⁶⁷ Po podezřeních z možné malformace plodu, které vyvstalo po klasickém ultrazvukovém vyšetření, vyjádřila pacienta postoj, že v případě potvrzení diagnózy, uplatní zákonné právo na interrupci. Následovat měla amniocentéza (AMC).⁶⁸ Jako většinu vyšetření i toto musí nařídít oprávněný lékař. Ačkoli genetické vyšetření doporučilo několik lékařů, ti, kteří měli možnost testování nařídít setrvali na alibistickém stanovisku neprůkaznosti ultrazvukového vyšetření. Zároveň však odmítali testovat AMC z důvodu rozhodnutí matky podstoupit interrupci v případě pozitivního nálezu.

---

⁶⁶ Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 20. března 2007, *Tysiąc v. Poland*, č. 5410/03. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-79812>

⁶⁷ Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 26. května 2011, *R. R. v. Poland*, č. 27617/04. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104911>

⁶⁸ Amniocentéza (AMC): „(...) Odběr plodové vody z dutiny děložní pod ultrazvukovou kontrolou obvykle v 15-16 týdnu gravidity. Provádí-li se před 15 tt. hovoříme o časně AMC. (...) slouží k vyloučení vývojové vady plodu na chromozomálním základu. Citováno z: HOUROVÁ, M., GALAMBOŠOVÁ, V. *Slovníček pro těhotné*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3666-2.

K testování došlo až ve 23 tt., a výsledky dorazili za další 2 týdny. Lékaři odkládali konzultaci až do doby, kdy, již může plod přežít mimo tělo matky, a proto není možné provedení terapeutického potratu z důvodu vývojové vady plodu. Žalobkyně porodila dívku postiženou Turnerovým syndromem.⁶⁹ Následné trestní řízení je přerušeno na podkladě lékařských posudků. V průběhu řízení je zdůrazňováno, že se jedná o mírnou formu postižení, na kterou by se povolení potratu vztahovat nemělo. Text potratového zákona hovoří o těžké a trvalé formě postižení, což je v Polsku vykládáno restriktivně.

A poslední traumatizující kauzou k porovnání, jsou události, které postihly čtrnáctiletou znásilněnou dívku, *P. and S. v Poland*,⁷⁰ která i přes autorizaci své matky a písemné potvrzení od dozorujícího prokurátora, narazila na nevoli lékařů ukončit těhotenství. Jeden z lékařů dokonce přivedl k dívce kněze, který se jal rozmlouvání jejího rozhodnutí. Nemocnice odmítla provést potrat a skrze tiskovou zprávu věc medializovala, což zvedlo celonárodní společenskou vlnu nesouhlasu s potratem a tlak na nemocnice, aby zákrok nevykonali. Začali se objevovat i udání (nátlak matky na podstoupení zákroku), která vedla k policejním výsledkům a oddělení žadatelů. Předběžným opatřením rodinného soudu, byla matce pozastavena práva spojená s rodičovskou odpovědností a P. byla umístěna v zařízení pro mladistvé. Poté co si stěžovala na bolesti, byla převezena do nemocnice, kde byla vystavena novinářům a jejich pokusům o reportáž i pro-life aktivistům. Poté, co se stížnost dostala na ministerstvo zdravotnictví, byla matka s dcerou tajně převezeny do nemocnice, kde byl proveden abort.

3.5.1 Ponižující a nelidské zacházení v kontextu terapeutické interrupce

Na těchto třech, poněkud popisnějších příbězích, si můžeme demonstrovat hned několik důležitých premis. Ty mohou být pro čtenáře samozřejmé, nicméně se jedná o nejdůležitější interpretační klíče judikaturní činnosti ESLP. Líčený děj je obsažen ve stížnosti, kterou podává jedna, většinou slabší strana (občan, obchodní korporace), a to v situaci, kdy jí na národní úrovni nebylo několikrát dáno za pravdu. Rozumějme, že kromě pasáží, na kterých se strany sporu shodují,

---

⁶⁹ Turnerův syndrom: „(...)vrozené onemocnění, při němž má žena jen jeden chromozom X. Způsobuje omezení činnosti pohlavních žláz včetně neplodnosti, poruchy růstu...,srdeční vady, abnormality u ledvin, aj. Inteligence nebývá postižena. Citováno z: Turnerův syndrom. In: *Velký lékařský slovník* [online]. Praha: Maxdorf, c1998-2019 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <http://lekarske.slovníky.cz/pojem/turneruv-syndrom>

⁷⁰ Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 30/10/2012, *P. and S. v. Poland*, č. 57375/08. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-114098>

nalézáme rovněž takové, ve kterých leží svár založený v obecné rovině na právním výkladu či způsobu aplikace práva. Zpravidla ani všechny původní subjekty, nejsou součástí tohoto řízení a namísto toho je žalovanou entitou výlučně stát. Ten, který z pohledu stěžovatele nezajistil ochranu práv, jež deklaroval v pramenech práva, nebo jemuž je protiprávní jednání přičítáno. Nedopřál-li spravedlivému slyšení, řízení nebo zadosťučnění. Ústředním motivem je pouze posouzení právní otázky, zda stát dostal svému závazku z Úmluvy obecně a v kontextu vnitrostátního právního řádu.

Druhým důvodem, proč může být vhodné tyto případy popsat méně úsporně, je možnost subjektivního a pocitového posouzení a porovnání způsobu a míry intenzity porušení práv žadatelů. Příběhy slouží zpestření i prohloubení vjemu čtenáře, který tak může docházet k vlastním závěrům, postřehům, pocitům. Neměly by však zabírat přílišný prostor závěrům obecnějším a akademicky hodnotnějším.

Prezentovaný triumvirát, představuje páteřní judikaturu právě proto, že ve svém pořadí, které odpovídá jak chronologickému řazení, tak, třebaže se to nemusí na první pohled jevit, i vzestupnou měrou razance poškození práv jednotlivých poškozených. Nikdo nesmí být vystaven ponižujícímu nebo nelidskému zacházení, to je část, která je stěžována v každém z trojice podání. Základní realie, které spojujeme s léčbou nehumánní či nedůstojnou, jsou pocity strachu, úzkosti, méněcennosti a ponížení. Takto ji definuje kauza *Ireland v. The United Kingdom*⁷¹ ve svém bodě 167, čtvrt století před nechtěným porodem smutně proslulé paní Tysiąc.

To samo o sobě však nestačí. Špatné zacházení musí dosahovat nějaké relativní úrovně závažnosti. Do posouzení se berou faktory jako je doba léčby a její dopady na pacienta. V kontextu konkrétního případu může hrát roli i věk, zdravotní stav před, v průběhu a po léčbě či její absenci. V některých případech je podstatné i to, jakého je pacient pohlaví. Tato kritéria pocházejí i ze starší judikatury (*Price v. The United Kingdom, Kupszak v. Poland, Wiktorko v. Poland,...*).⁷² Demonstrativnost, jenž se s každým dalším typovým případem, může dále rozšiřována.

V případě *Labita, v. Italy*, soud poprvé definuje léčbu jako „nelidskou“, jestliže: „*in alia byla nasazena předčasně, aplikována po dobu mnoha hodin a*

---

⁷¹ Rozsudek ESLP ze dne 18/01/1978, *Ireland v. The United Kingdom*, č. 5310/71. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-181585>

⁷² Viz seznam použitých zdrojů

neúměrně prodlužována. Způsobila buď fyzické zranění nebo intenzivní fyzické či duševní utrpení.“ (překlad vlastní). Tento případ rovněž sumarizuje pojetí léčby „ponižující“, jako takové, která vzbuzuje v obětech pocity strachu, úzkosti a méněcennosti, jež jsou způsobitelné pacienta ponížit či zahanbit.⁷³ Negativní definicí se tak logickým výkladem vylučuje léčba, která v sobě nese obdobné rysy, jež jsou však s ní nevyhnutelně spjaté.

Soud při tomto zostření porušení práva na soukromý a rodinný život (zkoumání článku 3) v otázkách terapeutického potratu, vychází z dřívější judikatury, etické a lékařské. Základní postulát ve věcech fyzického či psychického utrpení anebo ponížení ženy, ke kterému dochází v důsledku rozhodnutí orgánu státu (nebo jeho absence), které zapříčinilo zhoršení či prodloužení utrpení z existující nemoci (diagnózy). To je úvaha, kterou si sudí kladou už ve slavném případě domáhání se „dobré smrti, *Pretty v. The United Kingdom*.⁷⁴ Praktickou otázkou je záležitost, zda lze v té, které zemi, považovat lékaře za orgán státu. Z pohledu veřejného práva by snad tuto definici mohl částečně splňovat, zúžíme-li správní činnost této fyzické osoby na úkony lékařské administrativy a aplikaci práva ve vztahu k povolování, posuzování nároku na potrat. Dále bychom mohli dovodit toto postavení vzhledem k pracovněprávnímu a odpovědnostnímu vztahu s nemocniční institucí, komorou, či obecné odpovědnosti státu z pozice regulovaného svobodného povolání. Na jednu stranu tu do značné míry rozhodují lékaři samostatně, na stranu druhou je možné uplatňovat (pokud možno v krátkých a efektivních lhůtách) opravné prostředky u orgánů státu. Takové prostředky předpokládá již zmíněný článek 13,⁷⁵ jež je v souvislosti s obdobnými případy často stěžován.

Pro aplikaci hodnocení článku 3 na případy terapeutického potratu, v přelomovém případě *Tysiäc*, nebyly všichni Soudci. Vystala otázka, zdali už Soud nezachází příliš daleko, pokud hodnotí tento konkrétní typ pozitivního závazku i v intencích nehumánnosti a míry ponížení. Většina se shoduje na této extenzi zkoumání, s přihlédnutím k výše zmiňované prejudikatuře, která se vztahuje k jiným oblastem léčby a medicínského práva. Soudce Giovanni Bonello

---

⁷³ Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 06/04/2000, *Labita v. Italy*, č. 29798/96. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58559>

⁷⁴ Rozsudek ESLP ze dne 29/04/2002, *Pretty v. The United Kingdom*, č. 2346/02. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60448>

⁷⁵ EÚLP, Čl. 13 - Právo na účinné opravné prostředky: „Každý, jehož práva a svobody přiznané touto Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné právní prostředky nápravy před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.“

přidává své samostatné stanovisko, že by se soud měl omezit pouze na přezkoumání skutečnosti, zda v případě, že nastane rozpor v názoru těhotné ženy a lékaře na nárok abortu, existují účinné mechanismy jak spor efektivně a relativně rychle vyřešit. Soudce Javier Borrego Borrego, ve svém disentu zdůrazňuje, že Soud nemůže hodnotit národní potratovou legislativu ani diagnózu lékařů. Poukazuje rovněž na ochranu práva na život, kterou stát (v tomto případě Polsko) poskytuje nenarozenému. Proto je podle jeho názoru přípustné, aby stát nastavil přísná kritéria pro posouzení nároku v konkrétních případech, které představují nutnost získat potvrzení od specialisty, a odborné stanovisko lékaře, který má interrupci vykonat. Zvláště pokud jeho názor podpoří další odborníci, jež mají přezkoumat jeho lékařské stanovisko.

Soudce Borrego, zůstal ve svém názoru osamocen, při hlasování o porušení článku 8. Avšak na jeho disentním stanovisku je možné poukázat na několik skutečností. Soudcové jsou elitními právníky zastávající plejádu individuálních odborných názorů. V mnoha tématech nepanuje jednoznačná shoda. V některých je rozhodováno jen těsnou většinou. Zde narážíme na nejednotnost v konkrétním případě tendence zpřísnovat či zostřovat výklad ustanovení Úmluvy, chránící lidská práva a svobody. Ta je, vedle protokolů, rozšiřována především za pomoci výkladu.

Jestliže Úmluva ve svém počátku vznikla na půdorysu všeobecného konsenzu lidských práv, na kterém se množství států shodlo, a které národní ústavy (myšleno katalogy práv) mnohých států kvalitou i kvantitou ochrany přesahovali, tak dnes v konkrétních případech může EÚLP poskytnout díky soudní interpretaci kvalitativně vyšší zastání, než jaké garantuje národní katalog práv. Třebaže se ani jeden z dokumentů, po dlouhá léta nezměnil co do textu. Samozřejmě platí zásada *litera scripta manet* („napsané zůstává“, „co je psáno, to je dáno“), ovšem výklad jednotlivých ustanovení se s časem mění, tak jak již bylo demonstrováno v jiných otázkách.

Hermeneutika je tradičně spojená s právní vědou obecně. V oblasti ústavního práva a mezinárodního práva je pro jejich obecnost a rigiditu o to zásadnější, nalézt správný způsob interpretace právního textu, při jejich aplikaci. Volí se vhodnost doslovného, restriktivního či již zmiňovaného extenzivního výkladu. Použijí se nejčastěji metody slovního, systémového, teleologického, historicko-genetického, ale i doktrinárního výkladu.⁷⁶ Dále je Úmluva

---

⁷⁶ Viz k otázce právního výkladu: KNAPP, V. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995. ISBN 80-717-9028-1. s. 167 až 173.

interpretována vzhledem k společenskému a vědeckotechnickému vývoji. A obdobně, jak o tom hovoří profesor Klíma ve vztahu k ústavnímu soudnictví, lze chápat i rozhodovací a interpretační činnost ESLP jako rozvoj, řekněme, „úmluvnosti“. Lépe řečeno evropské ústavnosti na poli RE i EU.⁷⁷ Není však potřeba se pouštět do složitosti a spletnosti vztahu mezi ESLP, EÚLP, RE, členskými státy a jejich ústavními soudy.

Každopádně rozhodnutí a především úvahy, ve věci *Tysiąc*, přináší značný posun v otázce odmítnutí provést lékařský zákrok. V těchto případech je v budoucnu možné spatřovat těžké porušení subjektivních závazků státu, v případě, že dopustí vystavení těhotné ženy ponížení nebo dokonce nelidského zacházení. A to v souvislosti ze zavedení nedostatečných preventivních či následných opatření a nástrojů. Třebaže v tomto konkrétním případě porušení čl. 3 shledáno nebylo.

Tyto nové rozhodovací procesy se pak promítají do o rok mladšího podání, v případě *R. R.*, který je typickou ukázkou selhání státu v roli strážce práva, který nebyl sto včas zasáhnout do případu, ve kterém bylo stěžováno zaviněné omisivní jednání lékaře ve vztahu k testování plodových abnormalit. Dochází zde k dalšímu rozšíření forem nelidského a ponižujícího zacházení v léčbě pro případy, kdy orgány státní správy ve zdravotnictví opomíjejí konat.

I zde dochází k aplikaci principů, které vycházejí z obecnější judikatury. Konkrétně lze zmínit případ *Powell and Rayner v. The United Kingdom*⁷⁸, dvou britských občanů vystavených vysokým hladinám hluku pendlujících letadel, kteří se opakovaně setkávali s laxností úřadů. Právě možnost přičitatelnosti minimálně části odpovědnosti orgánům, které zajišťují kontrolu a ochranu dle článku 13.

„*Přijde-li spravedlnost pozdě, je to totéž, jako by byla odmítnuta.*“⁷⁹ Doktrína, známá nejen z judikatury Ústavního soudu, například z nedávného sporu o nepřiměřené délce řízení o žalobě proti rozhodnutí Všeobecné zdravotní pojišťovny o zamítnutí žádosti o úhradu léčebného konopí.⁸⁰ Ano opožděná spravedlnost může být v případech odmítnutého potratového zákroku fatální. Třebaže stěžování práva na spravedlivý proces (čl. 6) se stalo běžnou součástí Soudních návrhů, tak v těchto případech je doplňováno právě třináctým článkem

⁷⁷ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-261-5. s. 74-76.

⁷⁸ Rozsudek ESLP (senát) ze dne 21/02/1990, *Powell and Rayner v. The United Kingdom*, č. 14612/02. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-57622>

⁷⁹ Ústavní soud ČR ze dne 29/01/2019, Sp. zn.: IV.ÚS 3892/18. §24 Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-3892-18_1

⁸⁰ ibidem

Úmluvy. Neefektivita či nedostupnost opravných prostředků, se u porušení práv pacientů velmi často objevuje. V mnoha případech by prosté naplnění principu dobré správy a dalším doporučeních a rezolucí RE, mohlo předcházet a zamezovat takovýmto sporům.

R. R., představuje případ odmítnutí práva na informace o zdravotním stavu. Bezdůvodné odmítnutí požadovaného vyšetření a neefektivita opravných prostředků může být (stejně jako v tomto případě) klasifikována jako porušení článku 3. Ve všech případech je sledována aktivita orgánů státu. Dochází k otálení, k záměrnému nekonání, neposkytování řádného, úplného a pravdivého poradenství a informací.⁸¹

Nakonec shrnutí stížnosti P a S, reprezentující nejvážnější typ případů, ve kterých zkoumáme špatné zacházení v případě snahy užít práva na potrat. Zde dochází k naplnění všech složek, které jsme si v této kapitole nastínily. Zvláště zranitelný subjekt v podobě nezletilé oběti znásilnění, která byla, mimochodem, určitou dobu prověřována policií jako podezřelá z trestného činu. Sama čelila nátlaku v různých formách, ze strany lékařů, nemocnice, církve, pro-life aktivistů a novinářů. Stát vyšetřoval jí i její matku, od které byla odloučena (porušení čl. 5 EÚLP). Až zásah z ministerstva zdravotnictví nakonec vedl k opadnutí situace, kterou soud označil jako „dosahující minimální úroveň ponižujícího zacházení.“⁸²

Otázkou je, zda by soud měl zkoumat jen překročení minimální hranice pro naplnění článku, který se skládá ze 3 úrovní nepřipustného zacházení s lidskou bytostí. Ano naplnění článku 3 v souvislosti s rodinnými a reprodukčními právy je, vedle porušení článku na život, nejzávažnější forma porušení lidských práv. Ale držet čtrnáctiletou, proti vůli těhotnou, oběť znásilnění v ústavní výchově. Klást jí za vinu sexuální zneužití útočnicka, v době, kdy jsou matce dočasně suspendována rodičovská práva a zakázán kontakt. Zatímco jí lidé vyhrožují ve zprávách i osobně. Cynik by mohl poznamenat, že není zas tak těžké, z pozice oběti porušení práv spojených s vazbou, se domoci konstatování nelidského zacházení. Je nutné připustit, že případ je již starší. Hodnotit tyto drobnosti prizmatem dneška, kdy se stává určitým trendem „přitvrzovat“ při interpretaci, tak možná není úplně šťastné.

Při hodnocení případů Soud vychází jak z období, kdy byl výkon vyžadován, měl být proveden a nebyl či kdy mělo dojít k přezkoumání. Posuzuje

---

⁸¹ Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 30/10/2012, *P. and S. v. Poland*, č. 57375/08. § 167. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-114098>

⁸² ibidem § 168

těž interval od prekluze právního nároku na provedení interrupce do konce těhotenství.

Hodnotit ponížení z porodu a výchovy dítěte, které si matka nepřála, už by nebylo etické. K prostému zamyšlení nad rámcem nastavení rozhodovacích procesů, předkládám ještě jednu myšlenku Soudce Borrega: „*Všechny lidské bytosti se rodí svobodné a rovné si v důstojnosti a právech. Dnes Soud rozhodl, že se člověk narodil z důvodu porušení Evropské úmluvy o lidských právech. Z těchto důvodů žije šestileté polské dítě, jehož právo narodit se odporuje úmluvě.*“⁸³ Paradox, za kterého, na rozdíl od názoru Soudce, nemůžeme vinit Úmluvu, ale ono neumožnění uplatnění nároku, který se ostatně pro nezajištění pozitivních závazků státu, stal naturálním. Můžeme dojít k názoru, že stěžovatele nesmí být kladeno k tíži, že vlivem komisivního či omisivního protiprávního jednání (např. lékařů, státu), vznikla nová práva třetím osobám (naroznému dítěti). Dále se problematikou tzv. wrongful life, zabývá kapitola 3.7.

3.5.2 Smrt z důvodu odmítnutí terapeutického ukončení těhotenství lékařem

V úvodu již bylo zmíněno, že následkem neumožnění terapeutického abortu může dojít i k nejhorsímu, k smrti matky. Skon ženy pak stejně často předchází či následuje i úmrtí plodu, který se lékař snažil svým odmítnutím ochránit. Nebo dojde k samovolnému potracení vlivem zhoršeného zdravotního stavu, do něhož se těhotná žena dostala.

Ukázkovým případem může být dva roky starý rozsudek, *Elena Cojocar v. Romania*.⁸⁴ Za zmínku stojí právě délka soudních sporů, která mnohé poškozené, kteří by nejraději na svá příkoří zapomněli, odrazuje od domáhání se spravedlnosti u dalších a dalších instancí. Dcera žadatelky zemřela v roce 2001 a konečný verdikt poslední mimořádné evropské instance padl v březnu 2016, v němž by její vnučka oslavila patnácté narozeniny.

Oběťmi jsou dcera a vnučka žadatelky, paní Cojocar. Těhotná žena byla v 8. měsíci těhotenství hospitalizována kvůli riziku předčasného porodu. Její

---

⁸³ Překlad vlastní: „*All human beings are born free and equal in dignity and rights. Today the Court has decided that a human being was born as a result of a violation of the European Convention on Human Rights. According to this reasoning, there is a Polish child, currently six years old, whose right to be born contradicts the Convention.*“ Dostupné z: viz [poznámka č.](#)

⁸⁴ Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 22/03/2016, *Elena Cojocar v. Romania*, č. 74114/12. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-161528>

zdravotní stav se začal zhoršovat. Na opakovanou žádost stěžovatelky a manžela byl přizván k léčbě lékař z jiné nemocnice. Ten diagnostikoval HELLP syndrom⁸⁵ a požádal ošetřujícího lékaře o provedení nouzového císařského řezu z důvodu ohrožení života ženy. Doktor odmítl, a nakonec přivoliil pouze k převezení do jiné nemocnice v sanitce bez doprovodu lékaře. Stav se při prevozu zhoršil. Zákrok byl proveden okamžitě po příjezdu, nicméně pacientka zemřela 10 minut po operaci na selhání srdce. Dítě přežilo ještě 2 dny.

Případ je podobný jiným pochybením lékaře ve vztahu k těhotné pacientce. Zde je subjektivně významnější fakt, že oběť žádala provedení předčasného porodu (ukončení těhotenství) císařským řezem s ohledem na velké riziko úmrtí dítěte, aby sama nezemřela. Proto budou principy rozhodování v těchto věcech obdobné s případy řešenými v kapitolách zabývajících se pochybení v léčbě těhotných pacientek.

3.5.2.1 Právo na život jako právo na potrat v Úmluvě?

3.5.3 Výhrada svědomí

Velmi zajímavý etický, náboženský i světský právní institut, který je do našeho právního řádu vtělen až v roce 2011 zákonem o zdravotních službách.⁸⁶ Přestože už dříve bychom našli základ, tzv. *forum internum*, této výhrady v listině, ve slovech: „svoboda svědomí je zaručena“. Ostatně problém není v existenci či neexistenci konkrétního ustanovení. Jedná se o princip, který v praxi soudci judikovali dávno před formálním promítnutím do právních předpisů. Potíže nastávají většinou v otázkách procedurálních, tedy zda a jak by měl lékař nebo zařízení obstarat za sebe náhradu, ale především se pak ptáme, jak široká by měla být možnost odmítnout ošetření, léčbu či dokonce konkrétního pacienta.⁸⁷ Dva úhly pohledu na institut výhrady svědomí lze vulgarizovat na upřednostnění zájmů

---

⁸⁵ Závažná komplikace, kterou: „(...)můžou provázet těžké formy preeklampsie, což je stav vázaný pouze na graviditu, který vzniká nejdříve ve třetím trimestru a v období kolem porodu. (...)Onemocnění... vede k poškození stěn zejména velmi drobných cév (kapilár) především placenty, ledvin, jater, mozku a plic. Léčí se včasným provedení císařského řezu.“ Citováno z: HOUROVÁ, M., GALAMBOŠOVÁ, V. *Slovníček pro těhotné*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3666-2.

⁸⁶ ZZS, § 50 odst. 2: „Zdravotnický pracovník může odmítnout poskytnutí zdravotních služeb pacientovi v případě, že by jejich poskytnutí odporovalo jeho svědomí nebo náboženskému vyznání. O této skutečnosti je povinen ihned informovat poskytovatele, který zajistí pacientovi jiného zdravotnického pracovníka. Nemůže-li poskytovatel zajistit jiného zdravotnického pracovníka, zajistí pacientovi jiného poskytovatele, který mu zdravotní služby poskytne, pokud pacient zajištění jiného poskytovatele neodmítne (...)“

⁸⁷ POLICAR, R. Výhrada svědomí v českém zdravotnictví. *Zdravotnické právo a bioetika* [online]. Ústav státu a práva, 2011-, 21. 3. 2011 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://zdravotnickepravo.info/vyhrada-svedomi-v-ceskem-zdravotnictvi/>

pacienta na straně jedné nebo ochrany morální integrity lékaře na straně druhé. Pro bližší informace lze odkázat například na názorové rivaly v této otázce - Juliana Savulescu a Christophera Cowleyho.⁸⁸

Nejvýznamněji se tento institut řeší v souvislosti umělého přerušení těhotenství, které je z pohledu víry problematické (viz kapitola 1). Tento institut však nalezneme i v dalších otázkách provázející lidskou reprodukci jako je asistovaná reprodukce, prenatalní medicína či odmítání distribuce antikoncepčních a potratových prostředků. Viz dále.

Jak je z odkazu na příslušný paragraf českého zákona patrné, existuje zde povinnost lékaře či zdravotního zařízení participovat na zajištění zákroku, léčby etc. u jiného zdravotníka či instituce. Výhrada svědomí v sobě zahrnuje právě již řešenou otázku výhrady náboženství, jako *forum externum*. Sama participace je tak porušením doktríny římskokatolické církve, která je v otázkách interrupce nekompromisní. To je důvod, proč ve vzpomínaných polských případech nedocházelo k hledání nebo připuštění lékařů ochotných zákrok provést. Protože tento právní prostředek ve většině křesťanských zemí vylučuje i jakoukoli aktivní participaci lékaře v zajišťování léčby, se kterou je v niterním rozporu. O právu odmítnout morálně špatné píše papež Jan Pavel II. (původem též Polák, Kardinál Karol Wojtyła).⁸⁹ Tato filipika je „bohužel“ ztělesněná v polské potratové praxi.⁹⁰

V Soudní činnosti lze poukázat na **Z v. Poland**.⁹¹ Opět žaluje matka oběti práva na život. U těhotné dcery, paní Y, se vyvinula ulcerózní kolitida, kterou provázeli nevolnost, bolest břicha, zvracení a průjem. Paní Y putovala po řadě nemocnic. Byl jí diagnostikován absces rektovaginální píštěle, a právě v tomto momentě lékaři odmítali provést kompletní endoskopii s ohledem na život plodu. Nebylo provedeno ani žádné jiné diagnostické zobrazování břišní dutiny. Y dostala

---

⁸⁸ DOLEŽAL, A. Výhrada svědomí – ano či ne? *Zdravotnické právo a bioetika* [online]. Ústav státu a práva, 2011-, 12. 11. 2016 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://zdravotnickepravo.info/vyhrada-svedomi-ano-ci-ne/>

⁸⁹ Evangelium Vitae, Encyklika Jana Pavla II. 74. „(...) Z toho důvodu lékaři, zdravotničtí pracovníci, vedoucí zdravotnických zařízení a nemocnic musí umožnit zaměstnancům odmítnutí účasti při povolování, přípravě i výkonu takovýchto zločinů proti životu. Kdo se takto chová proto, že mu v tom brání vlastní svědomí, má být chráněn nejenom před tresty, které by mu za to mohly být uloženy, ale také před jakoukoliv újmou, která by ho postihovala v oblasti zákona, disciplíny, materiálního zabezpečení či zaměstnání“ Citováno z: <http://www.kebrle.cz/katdocs/EvangeliumVitae.htm>

⁹⁰ ABBASI, Kamila. *Medicína a výhrada svědomí. Bulletin Centra pro lidská práva a demokratizaci: Česká republika a lidská práva*. Brno: Mezinárodní politologický ústav MU Brno, 2016, 2016(4), 29-31. ISSN 1804-2392.

⁹¹ Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 13/11/2012, *Z v. Poland*, č. 46132/08. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-114521>

sepsi a byl jí odstraněn appendix. Následně po zhoršení stavu byl odstraněn již mrtvý plod. Pár dní nato děloha. Podstoupila celkem 6 operací. Zemřela na septický šok.

ESLP dochází k závěru, že není v jeho kompetenci zpochybňovat klinický úsudek lékaře. ESLP není ani sto přezkoumat rozdílnou medikaci pacientky v závislosti na těhotenství. V těchto věcech je závislý na závěrech znalců z oboru medicíny. Poškozený se tak dostává do složité důkazní tísně. ESLP v obdobných věcech zkoumá pouze výše zmíněné obecné pozitivní povinnosti státu ve vztahu k výhradě svědomí. V tomto konkrétním případě tak nemůže konstatovat porušení článku práva na život, neboť znalci tvrdili, že invazivní zobrazovací metody nebyly v daném čase nezbytné. Výhradou svědomí se ve vztahu k článku 9 Úmluvy dále zabývá také případ *Pichon and Sajous v. France*, který je popsán v následující kapitole.

3.6 Odpovědnost lékaře a dalších osob ve vztahu k těhotné ženě

Lékařská věda není vždy zázračnou spasitelkou, stejně jako lékaři nejsou neomylnými kouzelníky. V nemocnicích fungují určité standardy, které vynucuje stát. Vzdělávání a příprava na budoucí povolání lékaře jsou extrémně obtížné. Časová i odborná náročnost spojené nejen s výkonem, ale i udržováním a „upgradováním“, čili zlepšováním, znalostí, dovedností, postupů a metod léčby, jsou ohromná. Přesto, nebo možná právě proto, dochází k dílčím pochybením, která mohou mít za následek ohrožení či porušení zdraví, nebo i smrt. Jindy se naopak lékaři stávají terčem touhy, nalézt viníka za každou cenu. Protože nás ale zatím neléčí dokonalé, neomylné superstroje, není ani cílem práva kriminalizovat každé pochybení nemocničního personálu. Existuje celá řada důležitých nástrojů k předcházení i nápravě chyb.

Kromě procesu o finanční vypořádání za způsobenou újmu, sleduje ESLP právě linii existence a fungování vnitřních nástrojů a mechanismů, které měli předcházet, napravit, zmírnit či následně řádně prošetřit nastalí stav. Tato opatření jsou nutná, chce-li stát dostát svým pozitivním závazkům.

Tenkou dělicí čárou mezi judikaturou shrnutou v předchozí kapitole a tou, o níž referují následující řádky, lze stanovit na základě kritéria, že v níže předložených rozsudcích nebyl potrat vyžadován ze strany stran matky. Interrupce nebyla lékařem odepřena. Matka by si jí bývala přála, ale s ohledem na pozdě, špatně či opakovaně provedenou diagnózu anebo vlivem nedostatečných, neúplných či zavádějících informací, interrupci nezvažovala ani nepožadoval. Tato řada je dále

v následující kapitole rozšířena stížnostmi, ve kterých si matka dítě donosit přála, ale následkem nevhodného lékařského zákroku jej potratila. Avšak jedná se o obsahově velmi podobné případy, řešené obecnějším způsobem. Jako kontextovou a rozšiřující dodávám judikaturu ve věcech sterilizace a odpovědnostní případy s prvkem těhotenství mimo lékařské prostředí.

3.6.1 Průnik medicíny a práva

Tento střet je patrný už u předchozích typu případů. Ve všech těchto sporech narážíme na skutečnost, že soudce jakožto osoba znalá práva je povolán k rozhodování v právních věcech, avšak v rozhodovací činnosti je nucen spoléhat na odborný názor znalce, v tomto případě z oborů medicíny.

Znalec nemůže hodnotit právní stránku věci, stejně jako soudci nepřisluší hodnocení závěrů lékařské vědy. Prostředky v rukou soudu působí jen proti nepravdivým, hrubě zkresleným nebo neúplným znaleckým posudkům,⁹² potažmo slouží k přizvání dalších odborníků. V některých případech tak může hrát významný faktor soudržnost stavu lékařského či obavy z přílišné extenze odpovědnosti lékařů. Stejně tak ale určitá míra rezervy v odhadu, neboť právo vytváří tlak na stanovování procentuálních vyjádření míry pravděpodobnosti či bodové hodnocení.

Navíc ne všechna pravidla lidského chování musí být nutně upravena právem. Například v otázkách práva pacienta na informace oproti povinnostem lékaře jej poučovat, se dostáváme do úvahy, které informace a instrukce je zdravotník povinen sdělit vždy, na která rizika musí pokaždé upozornit a které informace smí vypustit. A mělo by to řešit pozitivní právo nebo etický kodex lékařského cechu? Soudní anebo kárný senát?

V krabičce paraleny, běžného antipyretika a analgetika, nalezneme kromě léčiva také příbalový leták. V něm jsou popsány vedlejší účinky od nejběžnější po teoreticko-fatální. Přestože je tento odpovědnostně vyvíňující aršík hustě popsán, referuje pouze o běžně bezpečném zprůměrovaném dávkování a příznacích, které mohou nastat samotným užíváním této jedné látky. V otázkách kontraindikace

---

⁹² TrZ § 346 – Nepravdivý znalecký posudek: „(1) Kdo jako znalec podá nepravdivý, hrubě zkreslený nebo neúplný znalecký posudek, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti. (2) Kdo jako... znalec před soudem nebo před mezinárodním soudním orgánem... a) uvede nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí..., nebo b) takovou okolnost zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.“

zákazníka odkazuje na lékaře či farmaceuta.⁹³ Každý ví, že se paralen nesmí kombinovat s alkoholem, jinak způsobuje otravu jater. Nesmí se násobit účinná látka kombinací dalších léků obsahujících paracetamol. Několika hodinový odstup by měl být dodržován i před konzumací léku s ibuprofenem (ten by se mimochodem neměl užívat v průběhu těhotenství a kojení. Od třetího trimestru je zakázán). V případě těhotenství leták odkazuje a konzultaci s lékařem, obvykle se udává bezpečné užívání (paracetamolu) ve všech třech trimestrech těhotenství.

Běžné léky jsou často předmětem výzkumu. Měl by však lékař znát a seznámit pacientku i s rozsáhlými probíhajícími studiemi, snažícími se zjistit možnou spojitost paracetamolu s kryptorchismem u chlapců, astmatem či ADHD? Může predikovat i všechny reakce účinné látky spolu s dalšími několika léky, pacientem běžně užívaných? A jak tuto kombinaci ovlivňují látky obsažené ve stravě? A měl by být odpovědný za následky z nedodržení dávkování, které se dají zvrátit léky u matky, ale pro plod nebude záchrany?

K ilustraci tvrzení, že není příliš radno spoléhat pouze na plošně zprůměrovanou medikaci, která předpokládá působení látek na průměrného pacienta, odkazují na kauzu s Thalidomidem, kde se při testování léku na zvířatech ani lidech nevyskytovali nežádoucí účinky. Ty se však podle *ex post* studií projevíly v plošném celosvětovém užívání až u dvanácti tisíc dětí. Těm tento teratogen způsobil těžké formy malformací.

Lékař zkrátka nepostupuje podle jednotlivých ustanovení procesního předpisu, který hovoří o tom kdy a jakou formulí poučit pacienta. Měl by poučovat o běžných rizicích a kontraindikacích ve vztahu k anamnéze konkrétního pacienta, a pro případ výskytu problémů doporučit novou medikaci či léčbu. V případě pochybení či podezření na něj, je možné konzultovat s jiným lékařem, existují odborné a etické komise, a jiná ochranná opatření ze strany státu.

Tak jako právo *est ars boni et aequi* (umění uplatňovat to, co je dobré a spravedlivé), tak lékařství *est ars medica* (umění léčit). Medicína bývá podobně jako právo často abstraktní, standardizovaná pro běžné pacienty, s běžnými příznaky a vedlejšími účinky, s obvyklou reakcí na léčbu. Ne každý pacient a každý případ, stejně jako v právu, přesně zapadá do schéma učebnicí předkládaného

---

⁹³ Příbalový leták Paralen 500: „V případě, že užíváte jiné léky, a to na lékařský předpis i bez něj, poraďte se o vhodnosti současného užívání tablet Paralen 500 s lékařem a bez porady s ním je neužívejte.“ Citováno z: <https://pribalove-letaky.cz/paralen-500>

postupu. Právě to je oním uměním. léčit konkrétního pacienta s konkrétními reakcemi těla na léčbu a medikaci.

Není radno zavírat oči před riziky léčby, lékařskými postupy. Mezi lékaři jsou obrovské rozdíly v úrovni, ostatně jako i mezi právníky. Žádný zdravotník, až na naprosté výjimky, se nesnaží nemocnému ublížit. Rizika jsou zkrátka součástí léčby a cílem je, aby je ruku v ruce právo a medicína dokázali minimalizovat, případně odškodňovat i označit za nepředvídatelná, známá či úměrná. Jedinou absolutní jistotou stále zůstává smrt.

3.6.2 Odpovědnost lékaře za úmrtí plodu a nechtěný život

Již jsme rozebírali precedent *Vo v. France*,⁹⁴ ve kterém lékař svou nedbalostí zapříčinil vyvolání potratu. Hrubou nedbalost zde lze spatřovat už ve faktu, že gynekolog nejenže neztotožnil pacientku, ale ani nepoznal ženu v šestém měsíci těhotenství. Problematický v celé řadě států RE bude trestněprávní postih lékaře, který potrat zapříčinil. Neboť pokud stát nepřiznává plodu na vnitrostátní úrovni právo na život, jedná se o nezpůsobilý objekt útoku. Problém v našem prostředí řeší (do jisté míry) fikce útoku na zdraví ženy v podobě ublížení nebo těžkého ublížení na zdraví, které je v privilegované skutkové podstatě, která myslí právě na podobné případy, možné spáchat i z nedbalosti. Poučením z případu paní Vo, je zahajovat nejenom trestní, ale též občanské soudního řízení. V civilním řízení má tak člověk šanci alespoň na odškodnění majetkové a nemajetkové újmy, pokud neuspěl v adhezním řízení.

Trestněprávní postih lékařů, v kontextu zkoumané judikatury a troufám si tvrdit že i obecně, nebývá příliš častý s ohledem na úroveň nedbalostních zavinění, množství různých volených postupů i vlivů, které lékař mohl více či méně vyhodnocovat a předvídat. Navíc jeho postup přezkoumávají znalci z oboru medicíny, kteří do značné míry relativizují nebo se zdráhají jednoznačně určit odpovědnost lékaře za způsobenou újmu, pokud se z jejich pohledu nejedná o zřejmé pochybení nebo zanedbání.

To je ostatně do značné míry pochopitelné i ve vztahu k dalším profesím, které ve státě vykonávají důležitá velmi riziková povolání. Z malého vzorku případů nelze jednoznačně vyvodit kvalifikované závěry, ale zdá se, že stát poskytuje vyšší míru ochrany v odpovědnostních zaviněních menšího rozsahu

---

⁹⁴ Viz poznámka č.

zdravotníkům a policistům. Není zájmem státu, aby osoby, které tyto profese vykonávají, takřkajíc stály „jednou nohou v kriminále.“ Proto se také vlády razantně zastávají postupů lékařů a kriminalistů v replice na regresi u ESLP. Ten ostatně tento přístup nemá jak hodnotit a zdá se, že jej i do určité míry respektuje či toleruje. Zásadní je pro Soud především prošetření okolností případu, zajištění odborných vyjádření a odškodňování obětí. K tomuto účelu slouží pojištění odpovědnosti lékaře, ze kterého jsou vypláceny škody, které svou činností způsobil zdravotnický personál špatným postupem či medikací, na zdraví či majetku pacientů a klientů. U nás § 45 odst. 2 písm. n. ZZS.

3.6.2.1 Život, který se neměl narodit – wrongful birth, wrongful life žaloby

Tyto žaloby, jsou v bioetice ještě kontroverznějším tématem než interrupce samotné. Dnešní většinový konsensus ve státech RE, spočívá v toleranci té úrovně eugeniky, která tvrdí, že pro společnost, stejně jako pro rodiče, je žádoucí přivádět na svět zdravé, tedy nepostižené, jedince. Téměř všichni členové umožňují interrupci v případech malformací plodů. S tím, jak se rozvíjí prenatální medicína a diagnostika, lze vyloučit téměř všechny nejčastější poškození plodu již v prvním trimestru. Rozšiřuje se tak prostor pro odpovědnostní otázky ve vztahu k nechtěnému životu.

Některé státy rozdělují postižení na vážná a trvala, pro která umožňují podstoupení abortu, zatímco u lehčích forem toto zákon neumožňuje. To však nezavdává přílišné právní jistotě, neboť některé malformace jsou od sebe rozeznatelné až ve vyšším vývojovém stádiu plodu. V případě *R. R. v. Poland* se právě poukazovalo na mírnou formu postižení, která nepostihuje intelekt a v zásadě ani délku dožití. Problém však byl kromě postupu také v tom, že stejně jako o Turnerův syndrom, který byl popsán výše, se mohlo jednat o syndrom Edwardsův,⁹⁵ který je pro vývoj plodu fatální a vyloučen byl až po uplynutí zákonné doby pro potrat. V původním úzkém slova smyslu byla těmito termíny pojmenována právě problematika rození hendikepovaných dětí.

Jedná se v obecné rovině o problematiku narození nebo početí nechtěného dítěte, které rodiče neplánovali, a to jako výsledek pochybení zdravotníka při

---

⁹⁵ Edwardsův syndrom: „(...) chromozomální vývojová vada vznikající početní odchylkou 18. chromozomu, konkrétně jeho nadbytkem – trizomií. (...) je typická mentální retardace, malá hlava a nízko posazené uši, malá čelist, deformity nosu a končetin (...) Jen výjimečně se plody, které nezemřou již v děloze dožívají po porodu déle než jeden rok.“ Citováno z: HOUROVÁ, M., GALAMBOŠOVÁ, V. *Slovníček pro těhotné*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3666-2. s. 28.

výkonu lékařského zákroku, v důsledku vady výrobku nebo prostředku anebo zapříčiněné nesprávnými, nedostatečnými nebo neúplnými informacemi.⁹⁶ Jinými slovy se jedná o případy, které jsme již rozebírali v předchozí kapitole a ty co nás ještě čekají na následujících stránkách. Rozdíl mezi oběma typy nespočívá v příčině tohoto zrození, ta je v zásadě stejná, ale v aktivní legitimaci.

V žalobách „*wrongful birth*“ (žaloba za nechtěné narození) se domáhají kompenzace újmy rodiče narozeného dítěte či nuceně potraceného plodu, jejichž rodinná, sexuální a reprodukční práva, jakož i právo na informace, byla zasažena. Někteří autoři hovoří o tomto konceptu obecněji jako o žalobách s aktivní legitimací rodičů dítěte (třeba i zdravě narozeného), ze kterého vydělili *obecné wrongful birth* žaloby. V nich se rodič domáhá odškodnění z důvodu chyby lékaře. Typicky to jsou případy kdy se narodilo postižené dítě, ačkoli to během těhotenství mohl lékař za pomoci prenatalního vyšetření odhalit. Lékař vyšetření neprovedl, nevykonal včas, nebo jej špatně vyhodnotil a připravil tak matku o možnost interrupce.⁹⁷ Tyto případy jsou nastíněny na konci této podkapitoly.

Vedle obecného typu pak teoretici rozeznávají specifickou část případů a označují ji jako tzv. „*wrongful conception*“ nebo „*wrongful pregnancy*“ (žaloby z bezprávného početí / těhotenství). Zde naopak došlo k početí pro nedbalost při sterilizaci, vasektomii, ale i v důsledku antikoncepčního plánování, chybnému diagnostikování neplodnosti či nezdařilému provedení interrupce.⁹⁸

Problematika těchto žalob obecně je velmi zajímavá a do budoucna bude její význam růst. Interesující je také komparatistika přístupů jednotlivých států k těmto otázkám, stejně jako jejich již existující národní judikatura.⁹⁹ Avšak pro naše účely postačí tyto základní informace k dokreslení odpovědnostní problematiky. Následují příklady, které splňují koncept obecný *wrongful birth* sporů, jež se dostali až na půdu ESLP.

---

⁹⁶ DOLEŽAL, Tomáš. Úvod do problematiky "wrongful birth" a "wrongful life" žalob. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014, 2014(3), 4-12. ISSN 1804-8137.

⁹⁷ DOLEŽAL, Adam. Wrongful life, wrongful birth žaloby: etické a právní úpravy. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2014, 2014(3), 38-57. ISSN 1804-8137.

⁹⁸ WISINGER, R. Teoretické otázky žalob wrongful life a pohled na recentní zahraniční judikatury. *Právník*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2006, 2006(10), 1125-1169. ISSN 0231-6625.

⁹⁹ Viz k tomu: WISINGER, R. Teoretické otázky žalob wrongful life a pohled na recentní zahraniční judikatury. *Právník*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2006, 2006(10), 1125-1169. ISSN 0231-6625.

Za zmínku stojí případ *A. K. v Latvia*¹⁰⁰. Podle lékařských záznamů byla žadatelce v 18 tt vystavena žádanka na krevní vyšetření plodu – AFP.¹⁰¹ To žadatelka popírá. Neprovedení testů tak včas neodhalilo Downův syndrom. Řízení je tak zahájeno pro nedbalost lékaře, který měl test nařídit. Do úvahy se dostává právě žaloba *wrongful birth*, kdy žadatelka proklamuje, že kdyby byla bývala řádně zjištěna malformace plodu, podstoupila by v zákonné lhůtě interrupci. Zdravotní inspekce uložila pokutu, že lékařka nezajistila test. Rovněž se prokázalo falšování dokumentace, na které však již dopadalo promlčení. Odškodnění rodičky soud ovšem zamítnul.

Můžeme poukázat také na dva důležité a neméně zajímavé francouzské případy *Draon v. France*¹⁰² a *Maurice v. France*.¹⁰³ Ty se liší od *A. K.* v tom, že se v nich nejedná o pochybení lékaře, který z nějakého důvodu nezajistil testy a následně se snažil skrýt své pochybení v lékařské dokumentaci. Naopak provedení testů zajištěno bylo, ze stejného důvodu, jako se jich na základě ultrazvukového vyšetření domáhala paní R. R. V tomto případě testy došli včas do laboratoře, nicméně ta je omylem vyhodnotila jako negativní na chromozomální odchylky. Výsledkem toho ženy porodily postižené děti, vyžadující nezbytnou každodenní intenzivní péči a dohledem.

Pro kompletní uzavření této kapitoly, spojující teorii s praxí si vymezme rovněž druhý pojem, tzv. „*wrongful life*“ (žaloby pro nechtěný život). To jsou případy aktivní legitimace samotného dítěte. V této práci není prostor pro úvahu, zda zdravě narozené dítě může žalovat osobu odpovědnou za neukončení těhotenství, nevhodný prostředek, nesprávně provedený zákrok atd., jako je tomu v předešlém typu podání. I tyto žaloby můžeme najít rozčleněné do tří skupin na tzv. *stigmatized life*, *unwanted life* a *diminished life*. Věřím, že i tyto typy žalob se budou v budoucnosti vyskytovat ve větším množství. S vývojem technologií a lékařské vědy si můžeme představovat i odpovědnostní žaloby v případě prenatální genové léčby nebo jiného zacházení s embryem. Podstatné pro tuto chvíli je, že

---

¹⁰⁰ Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 24/06/2014, *A. K. v. Latvia*, č. 33011/08. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-145005>

¹⁰¹ Alfa-fetoprotein, zkráceně AFP: „(...) patří k velmi důležitým markerům k odhalení vývojových vad plodu (...) má pravděpodobně imunoregulační úlohu, v praxi je využíván spolu s dalšími parametry ke stanovení rizika vývojové vady plodu obvykle v 16. týdnu gravidity, snížené hodnoty bývají například u Downova syndromu.“ Citováno z: HOUROVÁ, M., GALAMBOŠOVÁ, V. *Slovníček pro těhotné*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3666-2. s. 11.

¹⁰² Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 21. června 2006, *Draon v. France*, č. 1513/03. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-75905>

¹⁰³ Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 21/06/2006, *Maurice v. France*, č. 11810/03. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-70445>

tento typ žalob se nesetkává příliš s úspěchem s ohledem na určitý úzus, že je lepší se narodit těžce zdravotně postižený než neexistovat. Proto jsou tyto žaloby v některých státech dokonce zakázány. Rovněž se domnívám, že pro nejednotný konsenzus by tyto překerní stížnosti neměli před ESLP příliš šanci. Zároveň jsou od předmětu našeho zkoumání tím, že je podává s odstupem času dítě a nikoli rodič, už poněkud vzdálenější.

3.6.2.2 *Odpovědnost za nevyžádané sterilizace*

Tyto případy umělého zabránění dalšího těhotenství jsou od tematiky umělého přerušení těhotenství trochu vzdálenější, přesto je vhodné se o nich zmínit hned z několika důvodů. Za prvé představují závažný zásah do reprodukčních a sexuálních práv jedince, které chrání článek 8 Úmluvy. Za další zde podobně jako u případů odmítnutí provedení potratu můžeme hodnotit úroveň nedůstojného a nelidského zacházení. No a v neposlední řadě, se jedná o případy, které se mimo jiné dotýkají také České republiky, která jinak nevystupuje jako strana sporu v problematice umělého přerušení těhotenství.

Jedná se nejčastěji o případy, kdy je na ženě bez jejího souhlasu vykonán zákrok, na jehož základě nemůže počít a porodit další potomky. Zákrok je zpravidla proveden během porodu či při interrupčním zákroku. V letech 2004 a 2005 se touto otázkou v ČR zabýval veřejný ochránce práv, kterému se přihlásilo několik desítek žen, na kterých byl zákrok vykonán bez jejich informovaného souhlasu. V případě **R. K. v. The Czech Republic**¹⁰⁴ (7883/08), vláda uznala porušení práv a se stěžovatelkou se dohodli na mimosoudním vyrovnání. Využili tak ustanovení článku 39 Úmluvy, o smírném urovnání sporu.

Z množství nadnárodně řešených případů a z pohledu mezinárodní kritiky je právě Slovensko dědicem genocidních předpisů a politiky bývalého Československa, které umožňovalo až do devadesátých let lékařům velmi volně posoudit vhodnost nucené sterilizace ženy. Celá tato oficiální pokřivená politika mířila proti ženám romské etnicity a fungovala metodou cukru a biče. Buď žena obdržela finanční odměnu za sterilizaci, nebo jí byla provedena během porodu. Bez informovaného souhlasu. V Česku se toto bezpráví podařilo minimalizovat na

---

¹⁰⁴ Rozhodnutí ESLP (pátá sekce) ze dne 27/11/2012, *R. K. v. The Czech Republic*, č. 7883/08. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-115481>

úroveň excesů, právě i díky veřejnému ochránci práv. Přesto nadále zůstáváme v hledáčku mezinárodních orgánů, především kvůli problematice odškodňování.

KH and others v. Slovakia,¹⁰⁵ je případ z východu Slovenska, v němž se osmice žen romského původu stala obětí nevyžádané sterilizace při předchozím porodu. Že se stali obětí *non lege artis* zákroku na zdravých orgánech zjistili až v souvislosti s nemožností dalšího početí. Úřady následně bránili žadatelkám v přístupu ke zdravotní dokumentaci, která byla podle zákona majetkem nemocnice. Stěžovatelky tedy nemohly získat důkazy o svém zneplodnění, čímž bylo porušeno jejich právo na spravedlivý proces.

Další případ *V. C. v. Slovakia*¹⁰⁶ pojednává o porušení zákazu nelidského a ponižujícího zacházení v případě sterilizace stěžovatelky bez jejího informovaného souhlasu. Stát je podle soudu odpovědný za nezajištění dostatečných záruk ochrany soukromého života stěžovatelky a porušil tak své pozitivní povinnosti ve vztahu k článku 8 Úmluvy. Obdobně se děje v případech *N. B. v. Slovakia*¹⁰⁷ a *M. V. v. Slovakia*¹⁰⁸ je stěžováno nevyžádané provedení tohoto zákroku. Zarážející je, že ačkoli Soud nalézá pochybení v článku 3 a 8, nepovažuje za nezbytné zkoumání porušení článku 14,¹⁰⁹ a to i přesto, že všechny výše zmíněné poškozené jsou osobami romského původu.

I v této kategorii nalezneme různé typy případů. V kauze *Csoma v. Romania*¹¹⁰ byl po vyšetření diagnostikován hydrocefalus (v 16 tt). Matce byly podány léky na vyvolání umělého potratu. Následujícího dne dostala horečku a začala krvácet. Přesto trvalo, než jí vyšetřil lékař. Po vypuzení plodu nastalo silné krvácení, které se nedařilo zastavit. Nemocnice nebyla vybavená pro závažné komplikace. Přepřavila tak žadatelku do krajské nemocnice (opět bez převozu za přítomnosti lékaře), kde už chirurgovi nezbylo než pro záchranu života provést

---

¹⁰⁵ Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 28/04/2009, *K. H. and Others v. Slovakia*, č. 32881/04. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-92418>

¹⁰⁶ Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 08/11/2011, *V. C. v. Slovakia*, č. 18968/07. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-107364>

¹⁰⁷ Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 12/06/2012, *N. B. v. Slovakia*, č. 29518/10. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-111427>

¹⁰⁸ Rozhodnutí ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 23/11/2010, *M. V. v. Slovakia*. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102209>

¹⁰⁹ EÚLP Čl. 14 - Zákaz diskriminace: „Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.“

¹¹⁰ Rozsudek ESLP (třetí sekce) ze dne 15/01/2013, *Csoma v. Romania*, č. 8759/05. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-115862>

hysterektomie a dvojistou adnexotomie¹¹¹, čímž se stala stěžovatelka sterilní. Při vyšetřování se našli z pohledu ESLP závažné pochybení, které národní orgány bagatelizovaly. Chyběla lékařská dokumentace o diagnóze, nenašel se ani protokol potřebný pro povolení potratu mimo zákonnou lhůtu ani informovaný souhlas pacientky se zákrokem. Lékař pochybil při předporodních vyšetřeních, poučení pacientky i zhodnocení potřebného vybavení kliniky. Stát věc nedostatečně prošetřil. Z těchto důvodů i zde došlo k porušení článku 8.

3.6.3 Odpovědnost třetích osob

Odpovědnostní vztahy nedopadají jen na lékaře, zdravotnická zařízení a jejich personál. Samozřejmě každý se může dopustit zaviněného jednání proti těhotné ženě. Takové případy jsou běžné a poměrně jednoduché k řešení v trestněprávních a občanskoprávních sporech. Nicméně vedle lékařů tu jsou ještě dvě stěžejní profesní skupiny, k jejichž zvláštní odpovědnosti vůči těhotným se soud vyjadřoval. Jedná se o farmaceuty a policejní orgány.

3.6.3.1 Odpovědnost ve farmacii

Výhradou svědomí ve vztahu k vydávání předepsané medicíny, jejíž užití je v rozporu s náboženským a osobním přesvědčením lékárníků řeší případ *Pichon and Sajous v. France*.¹¹² Dva vlastníci lékárny ve francouzském Salleboeuf, odmítli vydat lékařem předepsanou antikoncepci třem stěžovatelkám. Francouzská justice, na základě norem přestupkového a spotřebitelského práva, potrestala lékárníky pokutou a povinností náhrady škody. Tedy stát postupovala v duchu svých pozitivních závazků. Kromě potrestání, chtěl medializací upozornit, že takové jednání lékárníků je zcela nepřijatelné. Lidská práva se však často dostávají do kolize a tak i tito lékárníci chtěli hájit své právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského přesvědčení v dikci článku 9 Úmluvy. ESLP jako orgán povoláný k rozhodování zde v návaznosti na předchozí výklad francouzských soudů přidává vlastní interpretaci domáhaného článku. Udává, že představuje především záležitost „individuálního svědomí“. Výhrada svědomí tak může být použita při mnoha příležitostech, ale nikoli při prodeji antikoncepčních prostředků za prostého předpokladu, že tyto jsou v dané zemi legálně předepisované a prodávané.

---

¹¹¹ Chirurgické odstranění dělohy, oboustranné odstranění vaječníků a vejcovodu.

¹¹² Rozhodnutí ESLP (třetí sekce) ze dne 2. října 2001, *Pichon and Sajous v. France*, č. 49853/99. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-22644>

Z jiného ranku je již nastíněný případ *The Sunday Times v. The United Kingdom*.¹¹³ Tento judikát řeší primárně otázku svobody projevu (čl. 10) novinářů ve vztahu k soudnímu procesu s farmaceutickou firmou. Jednalo se o již vzpomínanou kauzu s Thalidomidem.¹¹⁴ Několik žen porodilo děti s malformacemi a před soudem se řešila spoujitost a odpovědnost farmaceutické společnosti vyrábějící tento přípravek. Před schválením soudního smíru, vydal Časopis The Sunday Times sérii článků v nichž bulvární formou kritizoval anglický právní řád, referoval o nebezpečnosti přípravku ve spojitosti s množícími se případy soudních žalob, stažením léku z oběhu. Kritizoval nízké částky určené k odškodňování obětí, v poměru k enormním ziskům společnosti. Nedělník byl pokutován za pohrdání soudem a byl schválen předběžný příkaz zakazující vydávání dalších článků, které mohli významně ovlivnit strany sporu a soudní řízení. ESLP konstatoval, že je v pořádku referovat o těchto odpovědnostních kauzách pokud články jednoznačně nefavorizují jednu stranu sporu či nepředjímají jeho výsledek.

3.6.3.2 Odpovědnost policistů

Nakonec typ odpovědnostních sporů, ve kterých je stěžován na postup orgánů policie vůči gravidním ženám. Ve věci *Bati and others v. Turkey*¹¹⁵ byli stěžovatelé umístěni do vazby pro několik obvinění, například z členství v ozbrojeném gangu. Třináct žadatelů uvedlo, že byli podrobena brutalitě a špatnému zacházení v policejní vazbě. Paní Bati vlivem špatného zacházení potratila. Vyšetřování konstatovalo nedostatek důkazů proti policistům. Následně orgány celou věc označili jako promlčenou. Podobný scénář s nevhodnými podmínkami vazby pro rizikově těhotnou nalezneme i v kauze *Pendiuc v. Romania*¹¹⁶ zde však bez tak fatálních následků.

V případech *Petropoulou-Tsakiris v. Greece*¹¹⁷ a *Ciorcan and others v. Romania*¹¹⁸ jsou stěžovány nepřiměřené zásahy policistů v romských osadách,

---

¹¹³ Rozsudek ESLP (plenární zasedání) ze dne 26/04/1979, *The Sunday Times v. The United Kingdom*, č. 6538/74. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57584>

¹¹⁴ Známi pod obchodním názvem Contergan. Dříve používané sedativum a hypnotikum pro těhotné, v jehož důsledku se rodili děti s chybějícími končetinami či poškozenou nervovou soustavou.

¹¹⁵ Rozsudek ESLP (první sekce) ze dne 03/06/2004, *Bati and others v. Turkey*, č. 33097/94 Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61805>

¹¹⁶ Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 14/02/2017, *Pendiuc v. Romania*, č. 17605/15. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-171099>

¹¹⁷ Rozsudek ESLP (první sekce) ze dne 06/12/2007, *Petropoulou-Tsakiris v. Greece*, č. 44803/04. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-83882>

¹¹⁸ Rozsudek ESLP (třetí sekce) ze dne 27/01/2015, *Ciorcan and others v. Romania*, č. 29414/09, 44841/09. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-150648>

v rámci nichž byly zraněny těhotné ženy, což v prvním případě vedlo k silnému krvácení a potratu. Podle svědectví žadatelky policisté trápili jejího invalidního příbuzného, když se k nim přiblížila, byla násilně odtlačena, zatímco jí jiný policista kopl do zad, ačkoli křičela, že je těhotná. Cítila bolesti břicha a začala krváčet, přesto nebyla hospitalizovaná.

V těchto případech soud zpravidla vychází z nedostatku důkazů, pro konstatování porušení článku 3 co do zásahu. Porušení však shledávají v následném neefektivním vyšetřování. Stranou ponechejme případy, kdy policisté vyhrožovali vyslychaným mužům násilím na jejich těhotných partnerkách.

3.6.3.3 *Odpovědnost ostatní*

Pro zajímavost lez zmínit některé další typy zavinění ve vztahu k těhotné ženě. V judikatuře nalezneme vyřešenou otázku, za jakých okolností je možné zasílat osobní citlivé údaje o potratovém zákroku provedené zdravotnickým zařízením jiným subjektům. V kauze *M. S. v. Sweden*¹¹⁹ tyto osobní a důvěrné zdravotní údaje byly bez souhlasu stěžovatelky, poskytnuty v rámci ověření nároku z pracovní neschopnosti. Obecně je to v souladu s úmluvou, jestliže tyto informace slouží k ověření domáhaného právního nároku.

Odpovědnost se dá ovšem dovozovat i vůči zaměstnavateli. Kromě klasické soukromoprávní ochrany ženy po dobu těhotenství, může být zaměstnavatel odpovědný i za přispění k potratu v případě, že po dobu těhotenství vystavuje ženu tlaku a stresu. *Radu v. The Republic of Moldova* je případ, kdy žena po umělém oplodnění byla hospitalizována jako rizikově těhotná. Zaměstnavatel se domáhal po zařízení informací o zdravotním stavu, podstoupených zákrocích, diagnóze atd. Zařízení tyto údaje poskytlo, což vyvolalo u stěžovatelky úzkost a stres, které byly podle lékařské zprávy důležitým faktorem při potratu. ESLP při této příležitosti konstatoval, že „zpřístupnění citlivých údajů o těhotenství, stavu zdraví a provedených zákrocích představuje zásah do soukromých a rodinných práv.“¹²⁰

---

¹¹⁹ Rozsudek ESLP (senát) ze dne 27/08/1997, *M. S. v. Sweden*, č. 20837/92. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58177>

¹²⁰ Rozsudek ESLP (třetí sekce) ze dne 15/04/2014, *Radu v. The Republic of Moldova*, č. 50073/07. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-142398>

4 Právní postavení embrya a plodu

Navazujeme a rozšiřujeme kapitolu (3.4), která se zabývala právem na život plodu. V této části se budeme ptát, jaké právní postavení ve vztahu k právu na život i v právu obecně náleží embryu a plodu, a jak se toto postavení mění a vyvíjí v průběhu prenatálního vývoje. Od zigoty, přes embryální a plodová stádia až po fetus schopný přežít mimo tělo matky.¹²¹ Ke znázornění vývojových stádií těhotenství slouží příloha č. (X).

Odhlédneme-li na chvíli od pozitivního práva, které počátek života upravuje různě, biologický život začíná koncepcí, splynutím dvou pohlavních buněk. Od tohoto okamžiku až do opuštění těla ženy se v jejích vnitřních reprodukčních orgánech replikují buňky nesoucí od ní odlišnou genetickou informaci. Tento lidský zárodek je poživitelem přirozeného práva na život, tedy být zplozen a zrozen.¹²²

Jak již bylo deklarováno na soudních rozsudcích ve věcech prenatálního práva na život, neexistuje konsenzus, který by přiznával pozitivní právo na život a tedy i právní subjektivitu (právní osobnost) nenarozenému. Zde můžeme sledovat dva druhy legislativy. Jsou státy, které přiznávají vitální právo od okamžiku početí v plné výši. Dále ty, které právo na život deklarují, avšak limitují jej oproti běžnému jedinci ochranou zdraví a života matky, neboť tyto jsou spolu spojeny. Třetím typem typem státu jsou ty, které nastavují určitou právní fikci, že plod nabyde práva na život až opuštěním těla matky, tedy zrozením. Přesto tyto tři prototypy chrání nenarozeného de facto stejně a to minimálně od uplynutí zákonné lhůty pro různě liberální možnost interrupce.

4.1 Ochrana embrya a plodu

Státy v regionu RE, kde populace stárne rychleji než se obnovuje, nijak nevitají interrupci potenciálně zdravích dětí. Přesto většina z nich umožňuje svobodnou volbu ženy. Odhlédneme-li od rizikovosti těhotenství, pak hlavním důvodem bude faktická historická poptávka po možnosti ukončit těhotenství, kterou

---

¹²¹ Zygota: „buňka vzniklá spojením vajíčka a spermie. Na rozdíl od obou pohlavních buněk obsahuje již plný počet chromozomů 46 a má veškerou dědičnou informaci budoucího jedince, tedy jak od matky, tak od otce. Jejím dalším vývojem rýhovaním vznikají další buňky a postupně celý organismus.“

Embryo: „zárodek jedince vzniklý oplodněním koncepcí a vyvíjející se v děloze. Za e. člověka se považuje vývojové stadium do 8 týdnů, během něhož se vyvinou základy všech orgánů organogeneze. Od 8. týdne se hovoří o plodu - fetu“

Fetus: „lat. lidský plod. Lidský organismus od počátku 3. měsíce po oplození až do porodu.“
Dostupné z: <http://lekarske.slovníky.cz>

¹²² 4 pohledy str. 21

je lépe uspokojit ve vybavených zdravotnických zařízeních než „na ulici“. Přesto zájmem každého státu je ochrana těhotenství, tedy i ochrana zárodku života. To že k tomu *de lege lata* volí různé prostředky neznamená, že výsledná ochrana není do značné míry stejná.

Ochrana nenarozeného velmi odvisí od vývojového stádia, tedy délky, po kterou se prenatální život vyvíjel. U embrya ochrana spočívá v zákazu zásahu do genomu a omezení možnosti vědeckého experimentování. Plod je relativně chráněn ve vztahu ke všem ostatním s výjimkou zásahu matky, potažmo v některých případech lékaře. Kvalitativně vyšší je pak ochrana, kterou plod nabývá po 12. až 14. týdnu těhotenství. Poté nastává období, v němž, pokud se plod zdravě vyvíjí a neohrožuje vážně zdraví matky nebo život, je velmi silně chráněn. Ochrana pak ještě vzrůstá v období, kdy je plod schopný přežít mimo tělo matky.

Díky moderním technologiím lékařským postupům a technologiím se posouvají všechny tři hranice ochrany. Za posledních několik dekad se zkrátila lhůta pro podstoupení umělého přerušeni těhotenství díky efektivním a snadno dostupným těhotenským testům (umělé přerušeni těhotenství na žádost). Zásluhou prenatální testů je pak už v ranném stádiu těhotenství možné vyloučit většinu genetických malformací (terapeutický abort) a díky inkubačním zařízením, lze nechat vyvíjet plody stále časněji narozené mimo přirozené prostředí dělohy (předčasný či nouzový porod).

Ochrana je poskytována buď *de iure* ústavou, nebo *de facto* skrze zdraví a život těhotné ženy, jejíž ochrana vlivem těhotenství stoupá. Pomineme-li úpravu pracovněprávní, jež dopadá přímo na potenciálně zhoršené postavení ženy – zaměstnance, domnívám se, že ve zbytku je vyšší právní ochrana těhotné ženy ve skutečnosti spíše ochranou těhotenství, tedy dvou životů a zdraví. Života a zdraví matky, na kterých jsou závislé tyto faktické svobody u plodu.

Dále tvrdím, že můžeme hovořit o konstruktu právní fikce, pokud na jednu stranu chráníme život již před narozením a na stranu druhou tato entita není subjektem práva na život. Těhotná žena sice může být nemotornější a ovlivňovaná většími dávkami hormonů, přesto hlavním důvodem, proč jí ve veřejném právu zvláště chránit společně s dětmi a psychicky nemocnými je ten, že její tělo schraňuje nový život, jehož faktická ochrana se na ní přenáší. Věřím, že takto interpretovaný koncept je sto překlenout problémy spojené s černobílým pohledem na počátek života. To je pochopitelně potřebné pro potřeby teorie práva, která dbá jeho soudržnosti a logické struktury. Pro právní praxi je zdá se v pozitivistickém

duchu nutná pouze litera zákona, která stanoví, že právo na život vzniká od okamžiku...

Čili přestože jsou zvoleny různé metody právní úpravy, výsledná ochrana u států, které jsou vůči potratům liberální a právo na život přiznávají až k okamžiku narození, je *de facto* obdobná jako u těch, které toto právo přiznávají explicitně od početí. Praktické případy jako ukončení těhotenství rukou těhotné ženy, svádění k potratu, usmrcení plodu atd. budou v zásadě řešeny podobně v různých právních prostředích, třebaže jinými prostředky a instituty.

V judikátech, ve kterých se Soudci zabývají otázkou práva „každého“ na život, dochází soudci většinou k názoru, že v této věci neexistuje evropského konsenzu, ba dokonce ani na národní úrovni nemá většina tuto problematiku vyřešenou. Dochází tak k závěru, že život plodu úzce souvisí s životem těhotné ženy, a tudíž nemůže být chráněn samostatně, pokud mu tuto ochranu neposkytne nad rámec Úmluvy stát. Pokud by Soud došel k závěru, že se na plod vztahuje Úmluva, pak by neexistence normované výjimky znamenala znemožnění nebo omezení práva na potrat.

To by se dalo překlenout výkladem, nicméně by se znovu otevírali již vyřešené právní postuláty, především u otázky nejliberálnější volby potratu a nastala by právní nejistota, která neschválně včasné možnosti podstoupit interrupční zákrok. Tomuto problému by mohl předcházet dodatek úmluvy, který by obdobně jako v případě prohibice trestu smrti mohl upravit právo na život, respektive jej limitovat u plodu. Ostatně sám Soud předjímá, že existuje-li právo plodu na zdraví, pak je implicitně omezeno právy a zájmy matky.¹²³

Faktem zůstává, že přiznání práva na život by asi znamenalo celou řadu problémů, které by se museli aktivně řešit. Teoretici by se zaradovali nad definováním práva na život, nicméně pro praktiky by to znamenalo celou řadu nových právních sporů pro utvrzení stávajících liberálních pravidel pro interrupci a nebo četné legislativní změny. Ostatně sám soudní dvůr se této otázce s radostí vyhýbá s tím, že by nebylo žádoucí, aby v obecné rovině rozklíčoval tento abstraktní pojem a naopak přenechává toto uvážení jednotlivým státům v podobě tzv. živého nástroje.

Vrátíme-li se do případu *Vo v. France* ve kterém soudci konstatovali, že Úmluva *stricto sensu* nedopadá na nenarozeného. Pro tento názor nebyla absolutní

---

¹²³ Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 8. července 2004, *Vo v. France*, č. 53924/00. § 80. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61887>

většina soudců. Soudce Rozakis ve svém separátním stanovisku odmítá abstraktní posuzování práva na život a vyzývá soud, aby obecným výkladem nebránil posuzování porušení práva na život nenarozených v konkrétních věcech v jurisdikci konkrétního právního řádu, jak tomu nejspíš chce starší judikatura. K jeho stanovisku se připojují další čtyři soudci. Další tři soudci se shodují na stanovisku, že na tento případ měl být aplikován článek chránící právo na život. Poslední dvojice dokonce dochází k závěru, že článek 2 chrání i plod, třebaže v jiné intenzitě než narozené dítě. Argumentují tím, že sama skutečnost, že přiznáním práva na život vzniknou určité právní problémy, není důvodem pro nepřiznání tohoto práva, neboť již existence potratového zákona vytváří problémy na úrovni konstitucionalismu jednotlivých států.¹²⁴

4.1.1 Embryo a věda

Nyní můžeme navázat tam, kde ESLP skončil v judikatuře zabývající se právem na život. A sice pokud stát nezajistil právní „připojištění“ v podobě vlastní garance práva na život nenarozenému, pak jej stejně alespoň v nějaké podobě přesto chrání. Není pravdou, že by neexistoval žádný evropský konsenzus v této oblasti. Státy RE přijaly úmluvu o biomedicíně, ÚLPB (stav k 29. 3. 2019 - 35 singnací 29 ratifikací ze 47 členských států). Tato úmluva zakotvuje ochranu embrya a plodu s ohledem na vědecký pokrok a potenciální důsledky výzkumu v oblasti genetického inženýrství, asistované reprodukce či experimentování na embryích. Ve svých protokolech pak přidává ochranu v otázkách klonování a biomedicínského výzkumu. ÚLPB se vyhýbá výkladu abstraktních pojmů

Pokračujme velmi důležitým a neméně smutným precedentem *Evans v. The United Kingdom*.¹²⁵ I tento případ se zabývá právem na život. Nicméně nejedná se zde o postavení plodu, tak jako ve zbytku judikátů v kapitole (XY), ale o otázku zda už zárodek života má toto právo zaručené Úmluvou, nebo vymahatelné podle ní. Navíc tyto zárodky nejsou ani v těle matky, ale umístěny v kriogenické laboratoři. Paní Evans byl diagnostikován prekancerózní stav vaječníků. Před přistoupení k jejich odstranění a následné léčbě, si žadatelka a její partner nechali vytvořit 6 zárodků, které byly kryogenicky uskladněny, aby mohli být po dvouletém cyklu terapie použity k oplodnění žadatelky. Evans i partner podepsali souhlas

---

¹²⁴ Ibidem

¹²⁵ Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 10/04/2007, *Evans v. The United Kingdom*, č. 6339/05. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-80046>

k použití genetického materiálu pro následnou léčbu in vitro, který mohli na základě zákona kdykoli odvolat až do jejich implantace do dělohy žadatele. Paní Evans zvažovala i jiné metody úschovy svých gamet, ale pro ujištění ze strany partnera, že souhlas neodvolá, jich nevyužila.

Nicméně partnerství skončilo a pan J. kontaktoval kliniku se zpětvzetím souhlasu. Aby stěžovatelka zabránila likvidaci zárodků, obrátila se na soud, který ovšem konstatuje dobrou víru J., který dával souhlas za situace trvajících partnerství. Žalobkyně se tak domáhala ochrany zárodků za pomoci článku 2, kdy tvrdí, že život či potenciální život a jeho ochrana by měli předčít reprodukční práva otce ve smyslu práva rozhodnout o nakládání s vlastním genetickým materiálem. Dále se domáhala vlastních reprodukčních práv, neboť tato embrya byla jedinou nadějí žadatelky na geneticky spřízněné potomstvo.

Článek 8 nicméně představoval střet dvou protichůdných práv. V obecné rovině zde proti sobě stálo právo stát se rodičem proti právu se jím nestát. Rovnováhu těchto práv však narušuje jejich vtělení na jedné straně do pozitivní povinnosti státu umožnit zákonem garantovanou možnost zpětvzetí souhlasu proti zrušení účinnosti tohoto zpětvzetí. Navíc je třeba doplnit, že straně muže, který postupoval přesně podle litery zákona, svědčí zásada přednosti souhlasu a princip právní jistoty. Oba nalezneme akcentované ve vztahu k (neporušení) článku 8 v případě *Odièvre v. France*, který je popsán níže.

Významné je, že z tohoto významného judikátu napříště plyne další rozšíření reprodukčních práv. Článek 8 může za určitých okolností dopadat nejen na právo stát se rodičem v širším, sociálním slova smyslu, ale i stát se rodičem geneticky spřízněných potomků.

Soud v tomto případě vykazuje velkou aktivitu ve snaze posoudit střet negativních a pozitivních povinností státu. Pro různost právních úprav členů RE, sahá rovněž pro inspiraci do rozhodovací praxe třetích zemí. Nakonec převažuje právo disponovat s vlastním genetickým materiálem, podpořené principem právní jistoty spojeným se státem garantovaným nárokem vzít svůj souhlas s použitím svého genomu zpět a v konečném důsledku tak právo nebýt rodičem. Soud odmítl možnost zasáhnout do volnosti státu upravit vlastní právní úpravu zejména při neexistenci mezinárodního konsenzu.

Rozhodnutí ve věci je pro paní Evans sice smutné, ale opačným postupem by ESLP dle mého názoru poškodil právní jistotu nejen v žalovaném státu, ale především by silně umenšil sexuální a reprodukční práva potenciálního otce, či

dárce genetického materiálu, o čemž bude ještě řeč v příští kapitole. Kvůli jednomu případu, jakkoli tragickému nelze měnit fungující právní řády či celý myšlenkový koncept judikatury, ostatně stejně jako v případě *Vo v. France*.

Kauza *Evans* sice nepomohla své stěžovatelce stát se matkou svých geneticky spřízněných embryí, nicméně se stala základem pro rozšíření článku 8. ve vztahu ženy a embryí při léčbě neplodnosti. Právě výše zmíněné principy slouží ženám domáhajícím se uložených embryí, kterým v cestě stojí nějaká organizační či jiná překážka, která jim brání v implantaci zárodků. Kvalitativně jiná než v jejím případě konkurenční reprodukční právo posíleného několika právními principy.

Takové případy jsou pro zajímavost *Knecht v. Romania*¹²⁶ a *Nedescu v. Romania*.¹²⁷ Oba souvisí s policejními zásahy na IVF klinice, která sloužila i jako genová banka. Embrya zde nalezená byla umístěna v institutu soudního lékařství, který nesplňoval definici genetické banky. Stát odmítal vydat zárodky ženám (či párům) pro léčbu neplodnosti. Proto se obrátili na Soud s tím, že transfer, neznámá kvalita skladování a nevydání embryí k léčbě narušili právo na soukromý a rodinný život podle čl. 8.

Případy *Vo* a *Evans* tak nastavili základy pro další úvahu v otázkách ochrany embrya. Z prvního je patrné, že na plod nedopadá ochrana článku 2 a i kdyby ano, tak se jedná o kvalitativně nižší protekci než u narozeného jedince. Ze druhého judikátu je patrné, že přiznání práva na život není jedinou ochranou, kterou Úmluva a další mezinárodní i vnitrostátní prameny plodu přiznávají, ale že může být chráněn také právy, kterými je ve vztahu k němu nadán jeho rodič.

V případě *Parrillo v. Italy*¹²⁸ se ovšem můžeme přesvědčit, že ochrana plodu nemusí pramenit pouze z práv jeho příbuzného (potenciálního rodiče). Plod požívá ochrany plynoucí přímo z pramenů, které zhmotňují mezinárodní závazky států na ochranu lidského plodu a genomu. V této pozici je zárodek opět (v závislosti na právním řádu) objektem práva na ochranu. Chráněným společenským zájmem je tak zabraňování či omezování zásahů do nenarozeného života. Například právě v italském právním řádu je plod považován dokonce za subjekt práva.

Tento judikát, který je první, který řeší střet veřejnoprávní ochrany plodu proti soukromým právům ženy-dárkyně genetické informace, je možná zajímavější

---

¹²⁶ Rozsudek ESLP (třetí sekce) ze dne 02/10/2012, *Knecht v. Romania*, č. 10048/10. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-113291>

¹²⁷ Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 16/01/2018, *Nedescu v. Romania*, č. 70035/10. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-180293>

¹²⁸ Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 27/08/2015, *Parrillo v. Italy*, č. 46470/11. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-157263>

z úplně jiného hlediska. Soud zde spatřuje střet mezi těmito právy, který je zapříčiněn nejednotností přístupu k zárodku lidského života. Stát na jedné straně chrání IVF embrya jako subjekt práv před vědeckým výzkumem. Umožňuje matce rozhodnout o implantaci embryí pro svou léčbu neplodnosti, jejich zmrazení a úschovu nebo jejich zničení, ale jakoukoli jinou dispozici zakazuje. Právní řád rovněž umožňuje interrupce, a nakonec na svém území umožňuje i vědecký výzkum na zničených embryích. Tato nejednotnost k přístupu k bytosti, která se ještě nenarodila je ovšem soudem ponechávána stranou. A to z důvodů neexistence evropského konsenzu, ale také velkou měrou svobody v právní úpravě, kterou stát zvolí.

Dále bychom mohli dovodit, že tato snížená míra předvídatelnosti a právní jistoty či komplexnosti úpravy není soudem napadána s přihlédnutím ke zvláštní úrovni ochrany nenarozené lidské bytosti. Ta může požívat mnohá práva, ale ta by neměla být na stejné úrovni jako u narozených jedinců právě z toho důvodu, aby nenarušovala zákonnost legislativy, která by byla s běžnou úrovní ochrany v rozporu.

Ochrana tak může být nastavena obecně, dostane-li se do konkurence s jiným důležitým zájmem, může její význam buďto posílit veřejný zájem, jinak musí ustoupit jinému zákonem zakotvenému právu. Proto není problém embryu na jednu stranu přiznat právo na ochranu a na druhou stranu legalizovat potrat nebo umožnit vytváření nejranějších forem zárodku pro časově omezenou dobu výzkumu.

4.1.2 Prenatální sociálněprávní ochrana

Zde můžeme hovořit o dvou rovinách. Jednak obecně o systému státní sociální podpory a politiky porodnosti, který by měl mít za cíl podporovat ženy a vůbec rodiny v tom, aby se rodili děti a zvyšoval se tak index porodnosti. Stejně tak ale pomáhat v rámci welfarestate snižovat finanční a sociální zátěž spojenou s rodičovstvím. Vytvářet podpůrné systémy pomoci rodičkám v nelehké životní situaci. Postarat se o nechtěné děti a začlenit je do systému náhradní rodinné péče. Vedle toho existuje i aktivní ochrana ze strany státu, která sleduje a chrání vývoj dítěte po dobu těhotenství.

4.1.2.1 *Vybrané alternativní instituty socioekonomického potratu*

Ukázkou fungujícího institutu, kterým se státy snaží odrazovat ženy od podstupování interrupčních zákroků na potenciálně zdravích dětech z důvodů socioekonomických, je utajený porod¹²⁹. Tento institut a jeho parametry jsou zkoumány Soudem v případě *Odièvre v. France*¹³⁰. Stěžovatelka žádala informace o svých biologických rodičích, avšak narazila na překážky na straně zákona i úřadů. Tento případ se může jevit poněkud vzdálen umělému přerušení těhotenství. Opak je však pravdou. Právě utajované, popř. anonymní porody, společně s dalšími prostředky, kterými jsou například babyboxy, umožňují porod zdravých dětí, které by jinak matky ve složitých životních situacích nedonosili nebo po porodu vystavili nebezpečí újmy na zdraví či životě a sebe tak riziku trestního stíhání. Státy se i touto cestou snaží snižovat počty umělých přerušení těhotenství.

Při utajeném porodu matka porodí standartně ve zdravotnickém zařízení, ve kterém jí svědčí právo na základě písemné žádosti požadovat utajení své totožnosti, což je v praxi zajištěno oddělenou utajenou dokumentací a anonymizací rodičky ve standartně vedených dokladech. Součástí žádosti o utajený porod je rovněž prohlášení „že nehodlá o dítě pečovat“. V závislosti na právní úpravě konkrétního státu je pak ponechána určitá ochranná lhůta pro zpětvzetí tohoto aktu. Biologická matka většinou volí cestu utajovaného porodu z důvodů tíživé finanční či sociální situace, psychického stavu, hormonálních vlivů nebo stresu před a po porodu a řady jiných příčin, které mohou po určité době odeznít anebo se matka rozhodne si navzdory své situaci dítě nakonec ponechat.

Utajené porody však sebou přinášejí určitá právní úskalí. Od otázek pragmatických co do vyživovací povinnosti a rodičovské odpovědnosti utajené matky až po otázky esenciální, jako je ochromení práva znát své rodiče, svůj původ. Za další se může jednat o tvrdý zásah do práv případného otce. V obecné rovině se nám střetává právo dítěte být vychováváno rodiči a znát svůj původ, naproti tomu právo na pomoc s řešením tíživé životní situace. Mnozí se shodují, že ve skutečnosti kolidují spíše právo na život oproti právu znát své příbuzné. A primárně život by mohl být zmařen, pokud by matka v tíživé situaci nesměla tajně dítě porodit.

---

¹²⁹ Ten v České republice funguje od 1. září 2004, tedy vzniká až v evropském právním prostředí, kde tento právní nástroj již obstál před ESLP jako legitimní. Právní úpravu nalezneme v zákoně č. 372/2011 Sb. o zdravotnických službách a zákonu a dalších, které v této souvislosti mění zákon č. 422/2004 Sb.

¹³⁰ Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 13. února 2003, *Odièvre v. France*, č. 42326/98. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60935>

Navrhovatelka ve své stížnosti založené na článku 8 a 14 Úmluvy neuspěla a model, ve kterém soud nebo jiný orgán rozhoduje o zpřístupnění informací o biologické rodině, zůstává zachován. Právo dítěte znát svůj původ ustupuje právu matky na rodinný a soukromý život s přihlédnutím k právu na život, který utajeným porodem byl potenciálně ochráněn. Utajený porod je rovněž předmětem judikátů *Godelli v. Italy*,¹³¹ který se v podstatě liší jen rozdílnou právní úpravou v Itálii a v kauze *Kearns v. France*¹³² které bude věnován prostor v 5. kapitole.

V případě *Strand Lobben and others v. Norway*¹³³ je možné vidět více podpůrný způsob pomoci těhotné ženě v tíživé socioekonomické situaci. Stát nebo jiná organizace mohou přispět nastávajícím matkám, a podpořit je, aby se nebáli dítě porodit. Tím mohou do ochránit určité procento dětí před zbytečným potratem z důvodu nedostatku finančního a sociálního zázemí matky. Stěžovatelka původně požadovala potrat. Nemocnice kontaktovala orgány sociální péče s informací o matčině tíživé rodinné a finanční situaci. Byla jí nabídnuta alternativa v podobě místa v rodinném centru. Matka souhlasila, dítě si ponechala vychovávala jej s podporou v zařízení. Dítě však ztrácelo na váze a matka by se o dítě podle personálu nedokázala postarat bez dohledu. Následně vzala zpět souhlas s pobytem v centru. Z toho důvodu bylo rozhodnuto o svěřeni dítěte do pěstounské péče. Posléze byl povolen styk s matkou, která ovšem vytvářela konflikty s pěstounskou rodinou. Nakonec byla zbavena rodičovské odpovědnosti a dítě osvojeno pěstouny.

ESLP v tomto postupu neshledal porušení článku 8. Příběh pochopitelně neukazuje ideální případ, ve kterém tato podpora funguje, jinak by se nedostal k ESLP. Jako ukázka podpůrných opatření politiky porodnosti, které mají za cíl i zvýšení právní ochrany jinak nedonošených dětí, je však dostačující.

I. S. v. Germany Vdaná matka se (po afěře) vzdala narozených dvojčat, v důsledku nátlaku manžela. Měsíc po porodu umístěny do dočasné péče - budoucí možnost adopce. Setkání s adopční rodinou a následný souhlas s osvojením (před notářem). Ústní dohoda o kontaktu s dětmi (jednou za rok). Následovala snaha matky vzít zpět svůj souhlas s osvojením. Po nabytí právní moci rozhodnutí se veškerá předchozí práva biologické matky k dětem zprůtrhali - a to i dohoda, garantující jí právo na kontakt a informace.

---

¹³¹ Rozsudek ESLP (druhá sekce) ze dne 25/09/2012, *Godelli v. Italy*, č. 33783/09. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-113460>

¹³² Rozsudek ESLP (třetí sekce) ze dne 10/01/2008, *Kearns v. France*, č. 35991/04. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-84339>

¹³³ Rozsudek ESLP (pátá sekce) ze dne 30/11/2017, *Strand Lobben and others v. Norway*, č. 37283/13. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-178877>

4.1.2.2 Ochrana plodu orgánem sociálněprávní ochrany dětí

Konkrétní formou sociálněprávní ochrany v tomto případě může být činnost orgánů sociální péče, které monitorují průběh těhotenství historicky problematických matek. Sledují zdravý vývoj plodu a pár hodin po porodu dítě matce odebírají. Tento systém silné ochrany dětí (i nenarozených) ze strany státu je typický pro severské státy.

V kauze *P. C. and S. v. The United Kingdom*,¹³⁴ je stěžovatelkou matka trpící Münchhausenůvým syndromem,¹³⁵ který se projevoval tak, že ve snaze získat pozornost skrze péči o nemocného syna, mu podávala laxativa a způsobila újmu na zdraví. Syn byl svěřen do péče otce, jejího bývalého manžela. Během dalšího těhotenství byla matka bedlivě sledována orgány státu a po porodu bylo toto dítě bezprostředně odebráno a následně umístěno do náhradní rodinné péče.

Podobným případem preventivního odebrání dítěte matce trpící duševní poruchou (v tomto případě schizofrenií) je *K. and T. v. Finland*.¹³⁶ První dítě žadatelky bylo již dříve na základě podpůrného opatření umístěno do dětského domova. Orgány sociálněprávní ochrany na základě řízení, bez účasti matky, rozhodli o odebrání dítěte hned po porodu. To bylo umístěno do obdobné podpůrné péče a následně společně se svým sourozencem trvale umístěno do náhradní rodinné péče.

ESLP v těchto případech nezpochybňuje soulad takového zásahu s Úmluvou v rámci legitimního cíle ochrany zdraví a práva dítěte. Rovněž souhlasí, že za výjimečných okolností, jakými jsou ochrana dítěte před nebezpečím ze strany matky, je v pořádku, když o probíhajícím řízení a rozhodnutí matka neví. Ovšem v otázce nezbytnosti takového zásahu je Soud pro naprostou restriktci takového opatření. To je možné užít jen v případech, kdy tyto orgány mají závažné důkazy o nebezpečí, které hrozí dítěti bezprostředně po narození. Nemůže být prostou prevencí. Jedná se o drakonický zásah do rodičovských práv, a proto musí být

---

¹³⁴ Rozsudek ESLP (druhá sekce) ze dne 16/07/2002, *P., C. ad S. v. The United Kingdom*, č. 56547/00. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60610>

¹³⁵ Münchhausenův syndrom: „*Simulace s živě a opakovaně předstíranými nejrůznějšími symptomy, s cílem získat lékařskou péči či léky (...)*“ Citováno z: <http://lekarske.slovníky.cz/pojem/m-nchhausenuv-syndrom>. Münchhausenův syndrom v zatoupení: „*(...) Je variantou v pediatrii, kdy pečující osoba (nejčastěji matka) předstírá, zesiluje nebo navozuje obtíže u dítěte, pro které pak vyhledá lékařskou pomoc a dožaduje se diagnostické a terapeutické intervence.*“ Citováno z: https://www.wikiskripta.eu/w/M%C3%BCnchhausen%C5%AFv_syndrom

¹³⁶ Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 25702/94, *K. and T. v. Finland*, č. 25702/94. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59587>

naprosto nezbytný, který není možné nahradit některým méně drastickým opatřením, jako přítomností dohledu během kontaktu matky s dítětem.

Zároveň po takovém zásahu musí orgán sehrát svou úlohu, která není prioritně v hledání náhradní rodiny, ale ve vytváření pouta mezi biologickými rodiči a dětmi, nesmí znemožňovat kontakt, třebaže tento zajistí dohledem. Zkrátka orgán musí fungovat jako mediátor při snaze obnovit původní pouto mezi rodičem a dítětem například za použití podpůrného sociálního opatření. Dalším nezbytným prvkem při těchto *ultima ration* zásazích je možnost rychlého a efektivního soudního přezkumu těchto opatření.

Soud v obou případech neshledal závažná pochybení v zásahu samotném, ale problém spatřuje v rychlém využití institutu náhradní rodinné péče, namísto snahy o obnovení původní rodiny za pomoci jiných opatření. Další podobné případy lze najít v tabulce s judikaturou, která je (přílohou č.)

4.1.3 Ochrana integrity plodu a právo na pohřeb

Ve stručnosti je možné poukázat na poněkud zastřenou ochranou, která spočívá v jisté míře důstojnosti, kterou by státy, prostřednictvím nemocničních zařízení, měli přiznávat lidským ostatkům, a to průlomově i těm, patřícím potraceným či mrtvě narozeným plodům. Samozřejmě že základem stížností je právo rodičů pohřbít své nenarozené, nicméně ochranná část vztahující se k lidským ostatkům, je také zvláštním právem na duševní a tělesnou integritu, které zná i naše občanské právo.¹³⁷

Soud posuzoval porušení práva rodičů pohřbít tyto ostatky mimo jiné v případech *Hadri-Vionnet v. Switzerland*¹³⁸ Azylantka porodila ve 26 tt mrtvé dítě, jehož otec byl švýcarský státní příslušník. Ona ani otec nechtěli mrtvolku vidět. Autority se proto rozhodli pro pohřeb bez obřadu a bez rodičů ve společném hrobě pro mrtvé děti. Po neúspěšném řízení před národními soudy ESLP rozhodl, že nemožnost matky se účastnit pohřbu ani vykonat obřad je narušením článku 8 Úmluvy. Zdravotnické zařízení nerespektovalo zákonné podmínky a stát neumožnil

---

¹³⁷ OZ, Právo na duševní a tělesnou integritu: „§ 91 Člověk je nedotknutelný. § 92 (1) Lidské tělo je pod právní ochranou i po smrti člověka. Naložit s lidskými pozůstatky a s lidskými ostatky způsobem pro zemřelého nedůstojným se zakazuje. (2) Nejsou-li lidské ostatky uloženy na veřejném pohřebišti, má na jejich vydání právo osoba, kterou člověk před svou smrtí výslovně určil; jinak postupně jeho manžel, dítě nebo rodič (...)“ Citováno z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

¹³⁸ Rozsudek ESLP (pátá sekce) ze dne 14/02/2008, *Hadri-Vionnet v. Switzerland*, č. 55525/00. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-85078>

domožení se nápravy. Po soudním sporu exhumace došlo k exhumaci a převozu do Ženevy a církevní pohřeb.

a případ *Marić v. Croatia*,¹³⁹ který domnívám se byl jedním z impulsů změny v české právním řádu, kdy se zpřesnili a zpřísnilo podmínky pro pohřbívání respektive nepohřbívání potracených plodů. Stěžovatelka porodila mrtvé dítě v nemocnici, po porodu nechtěla převzít ostatky, a tak jej nemocnice spálila spolu s klinickým odpadem. Na dotazy nemocnice odmítla uvést podrobnosti pohřbu. Národní soud dal za pravdu nemocnici v právu ostatky spálit spolu s odpadem, pokud si je stěžovatelé nepřevzali. I zde soud shledal zásah do článku o soukromém a rodinném životu.

Soud tedy otázky pohřbů nenarozených chrání skrze právo rodičů na vydání ostatků, uspořádání pohřbu a smutečního obřadu. Ostatky plodu jsou tak ve stejném právním režimu jako ostatky kterékoli jiné lidské bytosti. Úmrtí příbuzného je oblastí mimořádně osobní a citlivou, ve které se od státu vyžaduje maximální míra předvídatelnosti právních předpisů, právní jistoty a zabraňování jakýchkoli forem svévole.

---

¹³⁹ Rozsudek ESLP (první sekce) ze dne 12/06/2014, *Marić v. Croatia*, č. 50132/12. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-144681>

5 Právní postavení otce nenarozeného dítěte

Mater semper certa pater incertus, neboli matka je vždy jistá, otec nejistý. Na této prastaré zásadě stojí i dnes rodinné právo, které se počíná určením, kdo je rodičem dětí. Svět se velmi změnil od dob antiky, nicméně právo zdá se v této otázce poněkud ustrnulo. Ostatně je matka jistá vždy? Proč potom řízení pro určení mateřství. In-vitro oplodnění by rovněž římským právníkům zamotal hlavu. A otec je vždy nejistý? U většiny žen rovněž není počet potencionálních otců velký. Onu jistotu ovšem mohou poskytnout genetické testy paternity. Tedy otec je dnes jistější než kdykoli v historii. Ale státu, tedy právu, na absolutní jistotě či nejistotě v těchto věcech zase tolik nezáleží, jinak by nevytvářelo systém právních domněnek. Tak jako právo nevidí rozdíl mezi osvojitelem a rodičem, tak není podstatná ani skutečná biologická přízeň. Krev možná není voda a právo garantuje poměrně dlouhou lhůtu pro uznání a popírání otcovství, pro společnost je ovšem podstatné, že má dítě živitele.¹⁴⁰

Genetické testy změnili mnohé, nicméně stále je nejisté postavení otce třeba dokazovat a vyvracet před soudem, což oslabuje efektivní možnost uplatňovat rodičovská práva vůči dítěti. V příloze č. 1 je možné nalézt řadu judikátů, které jsou důležité pro instituty určování a popírání rodičovství, stejně jako pro otázky postavení biologického otce. Protože se však jedná o případy, které jsou sice významné pro právní praxi, ale upravují soukromé a rodičovské vztahy až ve věcech narozených dětí, nebude jim zde věnováno více prostoru. V této oblasti nalezneme jeden významný judikát, vztahující se k statusovým otázkám u nenarozeného dítěte.

Tím je kauza **Znamenskaya v. Russia**.¹⁴¹ Po porodu mrtvého dítěte, které se udusilo v děloze, byl v rodném listě a dalších dokumentech za otcem označen manžel stěžovatelky na základě první domněnky otcovství *pater est, quem nuptiae demonstrant*. Biologickým otcem byl pan G., se kterým nebylo možné společně prohlásit otcovství, neboť byl v té době ve vězení. Matka chtěla změnit záznam biologického otce. Ruský soud shledal, že plod nenabývá občanská práva, proto není přípustná žaloba občanskoprávní. ESLP došel k závěru, že mezi matkou a

---

¹⁴⁰ V některých případech se však státy nespokojí pouze s živitelem. V případě *Paradiso and Campanelli v. Italy* se stát rozhodl provést test DNA u svých občanů, kteří v Rusku úspěšně využili náhradního mateřství. Po zjištění neshody vydaného rodného listu s biologickým stavem bylo dítě odebráno a osvojeno jiným párem.

¹⁴¹ Rozsudek ESLP (první sekce) ze dne 02/06/2005, *Znamenskaya v. Russia*, č. 77785/01. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-69239>

plodem existovalo velmi silné pouto. Téměř donošené dítě chtěla matka pohřbit a pojmenovat po biologickém otci. Zbytečná nevole ze strany soudu, neboť přiznáním statutu otcovství k mrtvě narozenému dítěti by nemohlo ovlivnit žádná jiná práva a povinnosti, pro matku znamenala zásah do soukromého práva, které by měl stát nejenom respektovat, ale i hájit.

I z předchozí judikatury se zdá se, že pro ESLP je mnohem významnější prvek biologický, než je tomu u soudů národních, kde, jak už bylo zmíněno, převažují domněnky zajišťující dítěti živitele bez ohledu na nedomáhanou biologickou realitu. Ostatně i v jiných případech Soud prolamuje například státem nastavené lhůty pro popření otcovství, kterými se stát snaží posílit princip právní jistoty na úkor faktického stavu biologického.

Ano určování otcovství je jednou z oblastí spojení práva s medicínou, které se neustále zdokonaluje. Nicméně mnohdy právě dlouhý a administrativně náročný proces domáhání se otcovství, může vést k porušení práv rodiče-otce. Rodičovská práva obou rodičů jsou rovná. Stejně tak základní sexuální a reprodukční práva. Muž je přirozeně limitován tím, že při současném stavu vědy a techniky je stále ve snaze stát se biologickým rodičem závislý na ochotě ženy mít s ním děti. Zatímco ženě stačí vzorek dárce. To je věc přirozená, kterou ostatně v budoucnu, bude-li o to zájem, vyřeší umělá reprodukční zařízení, kdy i muži postačí darované gamety ženy. Což teoreticky odstraní tyto biologické a právní nerovnosti.

Muž-otec je bezesporu poživatel sexuálních a reprodukčních práv zrovna tak jako žena. Biologická touha po replikaci svého genomu je vedle přežití primární úděl života. Přesto je toto právo umenšeno ve vztahu k ženě, jejímž těle dochází k vývoji nového jedince. Protože těhotenství je zdravotním rizikem pro ženu, ale i sociálním rizikem, že jej bude muset sama vychovávat, je asi v pořádku odepřít otcí možnost zasahovat do rozhodnutí o tom, zda žena dítě donosí či nikoli. Otázkou je, zda by toto otcovo slabší právo mohlo a mělo být kompenzováno. Názory, že pokud žena dítě porodí ačkoli otec požadoval potrat, tak by měl být „vyvázán“ z vyživovací povinnosti, které se občas objevují s větší či menší měrou vážnosti je možné rovnou shodit ze stolu. Jednak jsou neetické, pak taky stát usiluje o finanční zabezpečení dítěte pokud možno ze strany obou rodičů, aby tuto úlohu nemusel suplovat a pochopitelně by to porušovalo práva dítěte vůči rodiči. Co ovšem v případě, že potencionální otec po počatém dítěti toužil, a ženy přes jeho protesty podstoupila potrat. Měl by mít nárok na odškodnění?

Tento faktický stav se pokusili právní cestou zvrátit 3 otcové ve slavných judikátech, které již byly řešeny v části (xxx). Protože všechny případy dopadli stejně, lze kritéria pro rozhodování soudu popsat na posledním, nejmladším z nich. *Boso v. Italy*.¹⁴² Jednalo se o případ manželského páru, ve kterém těhotná žena rozhodla o ukončení těhotenství přes protesty manžela. Ten se soudní cestou domáhal náhrady újmy za porušení svých práv z pozice potenciálního otce. Pan Boso argumentoval jednak rovností mezi manželi, právem manželství uzavřít a založit rodinu, ale také právem nenarozeného dítěte na život. Ostatně v těchto sporech se na stranu otce většinou připojí několik pro-life organizací. Pro tuto problematiku je však rozhodující právo na ochranu soukromého a rodinného života. Pan Boso napadá zákon, který dává matce absolutní právo rozhodovat samostatně o podstoupení interrupce, pro porušení ústavy/ústavnosti odmítl italský ústavní soud s odůvodnění: „*napadený zákon je založen na politickém rozhodnutí přiznat matce plnou odpovědnost za potrat, což nebylo nelogické, zejména proto, že účinky těhotenství, ať fyzické či duševní jsou primárně pociťovány matkou*“¹⁴³

ESLP opakuje po vzoru případu *X v. The United Kingdom*, že otec, jehož partnerka se rozhodne pro umělé ukončení těhotenství utrpí jistou újmu na soukromých a rodinných právech a svědčí mu postavení oběti podle článku 34. Jak ale vyplývá z již popisovaného případu *Brüggemann v. Scheuten v. Germany*, těhotenství je období v životě ženy, které je úzce spjato nejen s jejím soukromým životem. Její právo tak představuje vyšší právní zájem, neboť nedosahuje takové intenzity jako je ono vzájemné propojení mezi plodem a matkou.

Právě fakt, že jednání těhotné ženy podstupující potrat proti vůli muže, který je otcem dítěte či manžela, není protiprávní, ba naopak se jedná o realizaci subjektivního práva, představuje bariéru v domáhání se náhrady újmy. Naopak právo otce spočívající na sexuálních a reprodukčních právech namítaného článku 8 EÚLP,¹⁴⁴ ve vztahu k interrupci partnerky, je v podstatě omezeno jen na jakousi

---

¹⁴² viz poznámka č.

¹⁴³ Překlad vlastní „...Law complained of was based on a policy decision to grant the mother full responsibility for an abortion, and that that decision was not illogical, especially as the effects of pregnancy, both physical and mental, were felt primarily by the mother.“ Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22tabview%22:%5B%22document%22%5D%22itemid%22:%5B%22001-23338%22%5D%7D>

¹⁴⁴ „1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“ Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-209>

funkci konsultační. Nikoho asi nepřekvapí, že pan Boso, stejně jako další otcové v předchozích sporech *X v. The United Kingdom*.¹⁴⁵ A *H v. Norway*,¹⁴⁶ neuspěli.

Z těchto judikátů plyne, že práva muže a ženy jsou stejná a přednost získává žena pouze v případech, které plynou z přirozenosti ženského pohlaví. Je dobře vidět, že v případě, že se dítě narodí živé, matka a otec mají rovná práva, stejně jako pokud je embryo mimo tělo matky, jako v případě *Evans v. The United Kingdom*.

---

¹⁴⁵ Rozhodnutí Komise ze dne 13/05/1980, *X v. The United Kingdom*, č. 8416/79.

¹⁴⁶ viz poznámka č.

Závěr

Nutno se přiznat, že jsem čekal více od českých databázích. Třeba že velké očekávání nepanovalo směrem k oficiálnímu webu justice.cz v sekci judikatura ESLP, o to více mě zklamaly databáze Back-online a Codexis Academia. Tyto sice zpřístupňují množství textů v angličtině a francouzštině, nicméně ani ta neodpovídá množstvím odkazů v oficiální sbírce. Překladů pak tyto databáze nabízejí velmi málo, pokud vůbec nějaké.

Není tak úplně jisté, zda je absence překladů dána přílišnou specializací daného typu judikatury, která není tolik podstatná pro liberální potratovou legislativu České republiky. Avšak ani v oblastech, které jsou pro ČR zásadnější, nebyla četnost a množství překládané judikatury o mnoho lepší.

Možná provozovatel databází předpokládá obecnou znalost světových jazyků jejich uživatelů. Rovněž se nejspíše správně domnívá, že kdokoli pracuje s judikaturou ESLP by měl znát oficiální databáze. Samozřejmě v dnešních podmínkách moderního státu je předpoklad zastoupení profesionálem před soudem ve Štrasburku. Pro podání stížnosti není potřeba být zastoupen, není zde advokátní přímus. Zástupce rovněž nemusí být advokát, ačkoli ten podstatně zvyšuje šance stěžovatele. Pokud se taková osoba chce seznámit s předchozí rozhodovací soudu je tak limitovaná znalostí a orientací v databázi HUDOC a znalostí jazyků, ve kterém jsou příslušné judikáty publikovány.

Z tohoto důvodu se tato publikace hodí právě osobám, které se chtějí na několika stranách dozvědět o rozhodovací činnosti soudu v případech vztahujících se k umělému přerušeni těhotenství.

Statistika vyhledaných a zpracovaných judikátů

Význam práce: na rozdíl od jiných autorů podobných prací jsem se tolik nezaměřil na znovu seznámení se zásadními 5-10 základními judikáty. Spíše jsem se snažil sám projít velké množství dokumentů s obsahově podobným materiálem a aktualizovat vývojovou linku v jednotlivých otázkách. + embryologie, eugenika a IVF jakožto nové otázky ve vztahu k UPT + práva otce.

Vyhodnocení judikatury:

Myslím si, že se strategie studia co možná nejširšího okruhu judikatury vztahující se více či méně k fenoménu umělého přerušeni těhotenství vyplatila.

Průzkum umožnil vytěžení množství dat, jichž bylo použito, k znázornění rozhodovacích tendencí Komise a Soudu a jejich progresu v horizontu několika desetiletí. Některým judikátům, které byly a v mnohých publikacích stále jsou, označovány jako stěžejní, se v této publikaci věnuje menší část. O to větší je pak věnována judikatuře novější, která

Myslím si, že ve vědě obecně i vědě právní, jsou minimálně dva protichůdné přístupy. První, kdy odborník čte „veškerou“ tematickou literaturu, učebnice a články ke svému tématu. Udržuje se na vrcholu vědění. Druhý typ, co toto třeba příliš nedělá a spíše se nechává unášet vlastními úvahami a výzkumem na dané téma. Problém prvního přístupu může spočívat v riziku zafixování určitých mentálních hranic, ze kterých se pak myslitel zdráhá vykročit jinam a je poněkud svázán stávající doktrínou. Druhý z intelektuálů může být schopný „objevit Ameriku“, ačkoli brilantní nová myšlenka, je již obsažena v úvah jiných předchůdců či současníků, a navíc se ochuzuje o názory a pohledy, které by jej samotného třeba nenapadly a mohli by vést k inspiraci. Positiva, nechť si každý zváží sám. Snad každý se na tuto osu dokáže zanást.

Psaní této práce mi bylo velkým učitelem. Pokoušel jsem se, před přistoupením k odborné literatuře, sám nad jednotlivými dílčími problémy zamýšlet z nejrůznějších úhlů pohledu, nezatížen tíhou přílišného vědění. Některé úvahy se s odstupem času ukazovali jako dětinské nebo přímo milné. Jiné jsem posléze našel spolu s jinými užitečnými informacemi a myšlenkami v dílech citovaných odborníků. A troufám si tvrdit, že jsem se dopustil i některých čistě vlastních, originálních úvah, ve kterých mi možná dá čtenář i za pravdu.

Věda jako chrám, jako staronové náboženství. Zachovávání a předávání vědění.

Účel práce:

Účelem práce nebylo vyprávět příběhy nebo popisovat obecné informace o fungování ESLP a Rady Evropy, ostatně k tomu člověku stačí Wikipedie. Mou snahou bylo přiblížit prvky, kritéria, úvahy, doktríny, hodnotové soudy, ctěných lidskoprávních soudců, při rozhodování skutkově podobných případů, v mezích své jurisdikce omezené mandátem RE. Určitým alibismem vůči neuspokojenému čtenáři může být skutečnost, že pro vnímání některých drobných nuancí je zapotřebí

jistého smyslu nebo lépe řečeno, citu pro právo. Studie tak funguje jako pomocný nástroj právní, při jehož použití lze posuzovat úspěšnost budoucích sporů z ranku příslušné právní problematiky, za použití zásad *ceteris paribus* a *mutatis mutandis*. Nutné je však upozornit, že predikovat rozhodnutí soudů lze jen v rámci nějaké míry pravděpodobnosti, a to i v rámci stabilnějšího vnitrostátního právního prostředí. Předvídatelnost je prvkem právní jistoty, ovšem jak často říká v nadsázce i emeritní soudce Ústavního soudu, Dr. Stanislav Balík: „Dva právníci – tři názory.“

Podstatou diplomové práce je prokázat dostatečnou úroveň a hloubku znalostí osvojovaných v průběhu pětiletého studia oboru právo a právní věda. V průběhu zkoumání a zpracování problematiky jsem, věřím, dokázal aplikovat získané znalosti z různých oblastí práva. Počínaje samozřejmě právem ústavním a evropským, neboť právo na život jakož i právo na soukromí a rodinný život jsou zakořeněny hluboko v našem ústavním zřízení, stejně jako v základních principech a zásadách mezinárodních organizací, jako jsou OSN, Rada Evropy a současný lídr na poli lidskoprávním, Evropská unie.

Důležitými odvětvími jsou také mezinárodní právo, jakožto množina předpisů občanskoprávních, rodinněprávních i trestněprávních. Právě subjekty vznikající na poli mezinárodního práva veřejného, jako je právě RE a její arbitrážní orgán ESLP, zajišťují ochranu základních lidských práv, k jejichž ochraně se členské státy zavázali a váží prioritu lidských práv, která se v konkrétních případech dostávají do kolize. Rodinná část občanského práva přináší řadu v textu popisovaných institutů, realizujících politiku porodnosti sledovaného státu. Trestní právo, prostředek *ultima ratio*, pak představuje ochranu zdraví a života těhotné ženy popřípadě i plodu, neboť život a jeho reprodukce jsou pro společnost nejdůležitější zájmy chráněné právním řádem.

Mé studium se rovněž opírá o poznatky medicínského práva a bioetiky, které jsou povolány k regulaci pravidel lékařské vědy

Teorie práva, právo římské, dějiny práva, dokonce i právo obchodní (soukromoprávní korporace na poli zdravotnictví, neziskové organizace,... ostatně i potraty jsou velký business), při dalším zkoumání bychom mohli nalézt návaznost rovněž na právo správní a právo sociálního zabezpečení v podobě systému sociální podpory, fungování sociální péče o děti a náhradní rodinné péče (OSPOD), právo kanonické, židovské, islámské,... (buď předmluva, závěr nebo právní úpravy)

Resumé

The thesis deals with the legal regulation of abortion from the perspective of The European Court of Human Rights. It is divided into two parts. The first part introduces, in general, the ethical and legal aspects of artificial termination of pregnancy, and also inform about four types of legal regulation of abortion in the countries around the world with a special focus on members of the Council of Europe. It presents the valid legal regulations in the Czech Republic. The second section contains an overview of the Court's extensive case law on abortion. It deals with issues of law on the field of sexual education, conditions for expressing attitudes towards the issue of abortion. The next chapters introduce the case law in matters of the beginning of human life and the responsibility of doctors and other persons in relation to a pregnant woman. The last chapters deal with related issues of legal protection and the status of the embryo and fetus and the legal status of the unborn child's father.

The aim of this thesis was to create a comprehensive publication mapping the history and development of the jurisprudence of the European Court of Human Rights and the European Commission for Human Rights, thus saving the reader from studying hundreds of pages of decisions. Then, on the best-known judgments, illustrate the principles and elements of decision-making that are applicable to similar cases in the future. The secondary objective was to elaborate and graphically show national legislation on abortion and to describe trends.

Seznam použité literatury

Prameny

České

- AGENTURA EVROPSKÉ UNIE PRO ZÁKLADNÍ PRÁVA A RADA EVROPY. *Příručka evropského práva v oblasti práv dítěte* [online]. 2015. Belgie, 2015, 256 s. [cit. 2019-01-27]. ISBN 978-92-871-9913-3. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_rights_child_CES.pdf
- *Anglicko-český, česko-anglický šikovní slovník*. 2. vyd. V Brně: Lingea, 2013. Nejen do školy. ISBN 9788087819135.
http://www.ja-sr.sk/files/Praca_s_judikaturou_ESLP.pdf
- KANCELÁŘ OMBUDSMA PRO ZDRAVÍ. Porušujeme unijní právo a dopouštíme se diskriminace tím, že odmítáme členkám jiných států EU interrupce?. *Právní prostor*. 2015, **2015**. ISSN 2336-4114.
- KOSARĚ, David. *Práce s judikaturou ESLP: před národními soudy*. 18. 5. 2012. 2012, 19 s. Dostupné z:
- LÁDOVÁ, Pavla. Práva těhotných žen. *Rodinné list*. 2013, **2013**(9), 28-31. ISSN 1805-0824.
- PETERKOVÁ, Helena. Nechtěné zdravé dítě - neoprávněný zásah do osobnostních práv?. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*. Ústav státu a práva AV ČR, 2013, **2013**(3), 38-43. ISSN 1804-8137.
- *Velký lékařský slovník* [online]. Praha: Maxdorf, c1998-2019 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: <http://lekarske.slovníky.cz/>

Cizojazyčné

Judikatura Evropského soudu pro lidská práva

- Rozhodnutí ESLP (velký senát) ze dne 19/02/1998, *Bowman v. The United Kingdom*. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58134>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 16/12/2010, *A, B and C v. Ireland*, č. 25579/05. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102332>
- Rozsudek ESLP (třetí sekce) ze dne 02/10/2018, *A. B. V. v. Russia*, č. 56987/15. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-186439>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 24/06/2014, *A. K. v. Latvia*, č. 33011/08. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-145005>

- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 18/02/2014, *A. L. v. Poland*, č. 28609/08. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-140920>
- Rozsudek ESLP (pátá sekce) ze dne 22/03/2012, *Ahrens v. Germany*, č. 45071/09. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-109815>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 03/10/2017, *Alexandru Enache v. Romania*, č. 16986/12. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-177677>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 22. dubna 2013, *Animal Defenders International v. The United Kingdom*, č. 48876/08. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-119244>
- Rozsudek ESLP (pátá sekce) ze dne 26/11/2015, *Annen v. Germany*, č. 3690/10. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-158880>
- Rozsudek ESLP (pátá sekce) ze dne 20/09/2018, *Annen v. Germany (No. 2)*, č. 3682/10. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-186117>
- Rozsudek ESLP (pátá sekce) ze dne 20/09/2018, *Annen v. Germany (No. 3)*, č. 3687/10. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-186118>
- Rozsudek ESLP (pátá sekce) ze dne 20/09/2018, *Annen v. Germany (No. 4)*, č. 9765/10. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-186119>
- Rozsudek ESLP (pátá sekce) ze dne 20/09/2018, *Annen v. Germany (No. 5)*, č. 70693/11. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-186123>
- Rozsudek ESLP (pátá sekce) ze dne 20/09/2018, *Annen v. Germany (No. 6)*, č. 3779/11. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-186788>
- Rozhodnutí ESLP (první sekce) ze dne 05/09/2002, *Boso v. Italy*, č. 50490/99. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-23338>
- Rozhodnutí ESLP (velký senát) ze dne 19/02/1998, *Bowman v. The United Kingdom*, č. 24839/94. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58134>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 27/06/2006, *Byrzykowski v. Poland*, č. 11562/05. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-76066>

- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 17/01/2002, *Calvelli and Ciglio v. Italy*, č. 32967/96. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60329>
- Rozsudek ESLP (třetí sekce) ze dne 27/01/2015, *Ciorcan and others v. Romania*, č. 29414/09, 44841/09. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-150648>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 04/04/2018, *Correia de Matos v. Portugal*, č. 56402/12. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-182243>
- Rozsudek ESLP (druhá sekce) ze dne 28/08/2012, *Costa and Pavan v. Italy*, č. 54270/10. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112993>
- Rozsudek ESLP (druhá sekce) ze dne 20/05/2010, *Cox v. Turkey*, č. 2933/03. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-98752>
- Rozsudek ESLP (třetí sekce) ze dne 15/01/2013, *Csoma v. Romania*, č. 8759/05. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-115862>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 06/10/2005, *Draon v. France*, č. 1513/03. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-70447>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 21. června 2006, *Draon v. France*, č. 1513/03. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-75905>
- Rozsudek ESLP (pátá sekce) ze dne 11/12/2014, *Dubská and Krejzová v. The Czech Republic*, č. 28859/11, 28473/12. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-148632>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 15/11/2016, *Dubská and Krejzová v. The Czech Republic*, č. 28859/11, 28473/12. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-168066>
- Rozsudek ESLP (plenární zasedání) ze dne 22/10/1981, *Dudgeon v. The United Kingdom*, č. 7525/76. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57473>
- Rozsudek ESLP (druhá sekce) ze dne 16/11/1999, *E. P. v. Italy*, č. 31127/96. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58360>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 22/03/2016, *Elena Cojocar v. Romania*, č. 74114/12. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-161528>

- Rozsudek ESLP (první sekce) ze dne 24/06/2010, *European University Press GmbH v. Austria*, č. 36942/05. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-99612>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 07/03/2006, *Evans v. The United Kingdom*, č. 6339/05. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-72684>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 10/04/2007, *Evans v. The United Kingdom*, č. 6339/05. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-80046>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 15. ledna 2013, *Eweida and others v. The United Kingdom*, č. 48420/10, 36516/10, 51671/10, 59842/10. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-115881>
- Rozsudek ESLP (druhá sekce) ze dne 24/07/2011, *Fáber v. Hungary*, č. 40721/08. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112446>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 12/06/2014. *Fernández Martínez v. Spain*, č. 56030,07. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-145068>
- Rozsudek ESLP (pátá sekce) ze dne 15/03/2012, *Gas and Dubois v. France*, č. 25951/07. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-109572>
- Rozsudek ESLP (první sekce) ze dne 25. února 2000, *Gast and Popp v. Germany*, č. 29357/95. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58498>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 09/03/2004, *Glass v. The United Kingdom*, č. 61827/00. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61663>
- Rozsudek ESLP (druhá sekce) ze dne 25/09/2012, *Godelli v. Italy*, č. 33783/09. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-113460>
- Rozsudek ESLP (plenární zasedání) ze dne 08/07/1987, *H. v. The United Kingdom*, č. 9580/81. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57504>
- Rozsudek ESLP (první sekce) ze dne 16. prosince 2010, *Haas v. Switzerland*, č. 31322/07. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102940>

- Rozsudek ESLP (třetí sekce) ze dne 08/04/2004, *Haase v. Germany*, č. 11057/02. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61704>
- Rozsudek ESLP (pátá sekce) ze dne 14/02/2008, *Hadri-Vionnet v. Switzerland*, č. 55525/00. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-85078>
- Rozsudek ESLP (plenární zasedání) ze dne 07/12/1976, *Handyside v. The United Kingdom*, č. 5493/72. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57499>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 08/07/2014, *Harakchiev and Tolumov v. Bulgaria*, č. 15018/11, 61199/12. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-145442>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 26/06/2012, *Herrmann v. Germany*, č. 9300/07. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-111690>
- Rozsudek ESLP (pátá sekce) ze dne 13/01/2011, *Hoffer and Annen v. Germany*, č. 397/07, 2322/07. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102804>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 13. listopadu 2012, *Hristozov and others v. Bulgaria*, č. 47039/11, 358/12. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-114492>
- Rozsudek ESLP (pátá sekce) ze dne 05/06/2014, *I. S. v. Germany*, č. 31021/08. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-144361>
- Rozsudek ESLP (třetí sekce) ze dne 28/10/2014, *Ion Cârstea v. Romania*, č. 20531/06. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-147601>
- Rozhodnutí ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 25. května 2000, *Jimenez Alonso and Jimenez Merino v. Spain*, č. 51188/99. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-5973>
- Rozsudek ESLP (senát) ze dne 07/08/1996, *Johansen v. Norway*, č. 7383/90. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58059>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 27/04/2000, *K. and T. v Finland*, č. 5702/94. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58576>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 25/02/94, *K. and T. v Finland*, č. 25702/94. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59587>

- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 28/04/2009, *K. H. and Others v. Slovakia*, č. 32881/04. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-92418>
- Rozsudek ESLP (druhá sekce) ze dne 10/07/2012, *K. M. C. v. Hungary*, č. 19554/11. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112086>
- Rozsudek ESLP (třetí sekce) ze dne 10/01/2008, *Kearns v. France*, č. 35991/04. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-84339>
- Rozsudek ESLP (senát) ze dne 24/07/1975, *Kjeldsen, Busk Madsen and Pedersen v. Denmark*, č. 5095/71; 5920/72; 5926/72. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57509>
- Rozsudek ESLP (třetí sekce) ze dne 02/10/2012, *Knecht v. Romania*, č. 10048/10. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-113291>
- Rozsudek ESLP (první sekce) ze dne 09/10/2014, *Konovalova v. Russia*, č. 37873/04. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-146773>
- Rozsudek ESLP (první sekce) ze dne 07/10/2010, *Konstantin Markin v. Russia*, č. 30078/06. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-100926>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 22/03/2012, *Konstantin Markin v. Russia*, č. 30078/06. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-100926>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 25/01/2011, *Kupczak v. Poland*, č. 2627/09. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-103037>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 06/04/2000, *Labita v. Italy*, č. 29798/96. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58559>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 05/06/2015, *Lambert and Others v. France*, č. 46043/14. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155352>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 01/03/2005, *Lloyd and others v. The United Kingdom*, č. 29798/96,... Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-68423>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 19/12/2017, *Lopes de Sousa Fernandes v. Portugal*, č. 56080/13. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-167828>

- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 15/03/2016, *M. G. C. v. Romania*, č. 61495/11. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-161380>
- Rozsudek ESLP (senát) ze dne 27/08/1997, *M. S. v. Sweden*, č. 20837/92. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58177>
- Rozhodnutí ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 23/11/2010, *M. V. v. Slovakia*. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102209>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 08/11/2016, *Magyar Helsinki Bizottság v. Hungary*, č. 18030/11. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-167828>
- Rozsudek ESLP (druhá sekce) ze dne 07/11/2006, *Mamere v. France*, č. 12697/03. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-77843>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 11/07/2017, *Mardosai v. Lithuania*, č. 42434/15. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-175144>
- Rozsudek ESLP (první sekce) ze dne 12/06/2014, *Marić v. Croatia*, č. 50132/12. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-144681>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 6. října 2005, *Maurice v. France*, č. 11810/03. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-70445>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 21/06/2006, *Maurice v. France*, č. 11810/03. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-70445>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 10/09/2010, *McFarlane v. Ireland*, č. 31333/06. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-100413>
- Rozsudek ESLP (druhá sekce) ze dne 09/04/2013, *Mehmet Şentürk and Bekir Şentürk v. Turkey*, č. 13423/09. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-118722>
- Rozsudek ESLP (pátá sekce) ze dne 26/06/2014, *Mennesson v. France*, č. 65192/11. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-145389>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 27/02/2018, *Mockutė v. Lithuania*, č. 66490/09. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-181202>
- Rozsudek ESLP (pátá sekce) ze dne 26/04/2018, *Mohamed Hasan v. Norway*, č. 27496/15. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-182450>
- Rozsudek ESLP (první sekce) ze dne 13/01/2011, *Mouvement Raëlien Suisse v. Switzerland*, č. 16354/06. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112165>

- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 13/07/2012, *Mouvement Raëlien Suisse v. Switzerland*, č. 16354/06. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-145389>
- Rozsudek ESLP (velkého senátu) ze dne 27/05/2008, *N. v. The United Kingdom*, č. 26565/05. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-86490>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 12/06/2012, *N. B. v. Slovakia*, č. 29518/10. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-111427>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 15/03/2018, *Naït-Liman v. Switzerland*, č. 51357/07. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-181789>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 16/01/2018, *Nedescu v. Romania*, č. 70035/10. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-180293>
- Rozsudek ESLP (pátá sekce) ze dne 21/04/2011, *Nechiporuk and Yonkalo v. Ukraine*, č. 42310/04. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104613>
- Rozsudek ESLP (první sekce) ze dne 27/06/2000, *Nuutinen v. Finland*, č. 32842/96. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58736>
- Rozsudek ESLP (plenární zasedání) ze dne 23/05/1991, *Obershlick v. Austria*, č. 11662/85. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57716>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 13. února 2003, *Odièvre v. France*, č. 42326/98. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60935>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 21/07/2015, *Oliari and others v. Italy*, č. 18766/11, 36030/11. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-156265>
- Rozsudek ESLP (plenární zasedání) ze dne 29/10/1992, *Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland*, č. 14234/88, 14235/88. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57789>
- Rozsudek ESLP (třetí sekce) ze dne 21/02/2017, *Orlovskaya Iskra v. Russia*, č. 42911/08. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-171525>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 30/10/2012, *P. and S. v. Poland*, č. 57375/08. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-114098>

- Rozsudek ESLP (druhá sekce) ze dne 16/07/2002, *P., C. ad S. v. The United Kingdom*, č. 56547/00. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60610>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 24/01/2017, *Paradiso and Campanelli v. Italy*, č. 25358/12. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-170359>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 27/08/2015, *Parrillo v. Italy*, č. 46470/11. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-157263>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 14/02/2017, *Pendiuc v. Romania*, č. 17605/15. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-171099>
- Rozsudek ESLP (první sekce) ze dne 06/12/2007, *Petropoulou-Tsakiris v. Greece*, č. 44803/04. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-83882>
- Rozhodnutí ESLP (třetí sekce) ze dne 2. října 2001, *Pichon and Sajous v. France*, č. 49853/99. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-22644>
- Rozsudek ESLP (senát) ze dne 21/06/1988, *Plattform „Ärzte für das Leben“ v. Austria*, č. 10126/82. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57558>
- Rozsudek ESLP (senát) ze dne 21/02/1990, *Powell and Rayner v. The United Kingdom*, č. 14612/02. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57622>
- Rozsudek ESLP (třetí sekce) ze dne 10/07/2001, *Price v. The United Kingdom*, č. 33394/96. Dostupné <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59565>
- Rozhodnutí ESLP (pátá sekce) ze dne 27/11/2012, *R. K. v. The Czech Republic*, č. 7883/08. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-115481>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 26. května 2011, *R. R. v. Poland*, č. 27617/04. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104911>
- Rozsudek ESLP (třetí sekce) ze dne 15/04/2014, *Radu v. The Republic of Moldova*, č. 50073/07. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-142398>

- Rozsudek ESLP (první sekce) ze dne 01/04/2010, *S. H. and others v. Austria*, č. 57813/00. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-98048>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 03/11/2011, *S. H. and others v. Austria*, č. 57813/00. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-107325>
- Rozsudek ESLP (pátá sekce) ze dne 27/02/2014, *S. J. v. Belgium*, č. 70055/10. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-141668>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 19/03/2015, *S. J. v. Belgium*, č. 70055/10. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-153361>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 08/11/2005, *Saliba v. Malta*, č. 4251/02. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-70875>
- Rozsudek ESLP (pátá sekce) ze dne 23. září 2010, *Schüth v Germany*, č. 1620/03. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-100469>
- Rozsudek ESLP (pátá sekce) ze dne 30/11/2017, *Strand Lobben and others v. Norway*, č. 37283/13. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-178877>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 28/06/2011, *Sufi and Elmi v. The United Kingdom*, č. 8319/07, 11449/07. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-105434>
- Rozsudek ESLP (plenární zasedání) ze dne 26/04/1979, *Sunday Times v. The United Kingdom*, č. 6538/74. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57584>
- Rozsudek ESLP (pátá sekce) ze dne 20/01/2011, *T. N. v. Denmark*, č. 20594/08. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102947>
- Rozsudek ESLP (první sekce) ze dne 11. prosince 2008, *TV Vest and Rogaland Pensjonistparti v. Norway*, č. 21132/05. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90235>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 20. března 2007, *Tysięc v. Poland*, č. 5410/03. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-79812>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 08/11/2011, *V. C. v. Slovakia*, č. 18968/07. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-107364>

- Rozhodnutí Komise (plenární zasedání) ze dne 16/12/1972, *V. K. and A. K. v. Denmark*, č. 5095/71. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-3151>
- Rozsudek ESLP (třetí sekce) ze dne 30/11/2006, *Verrart v. The Netherlands*, č. 10807/04. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-78249>
- Rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 8. července 2004, *Vo v. France*, č. 53924/00. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61887>
- Rozsudek ESLP (druhá sekce) ze dne 31/03/2009, *Weller v. Hungary*, č. 44399/05. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-91993>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 31/03/2009, *Wiktorko v. Poland*, č. 14612/02. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-91990>
- Rozhodnutí Komise ze dne 10/12/1976, *X v. Austria*, č. 7046/76. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-74713>
- Rozsudek ESLP (třetí sekce) ze dne 13/12/2011, *X v. Latvia*, č. 27853/09. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-107888>
- Rozhodnutí Komise ze dne 29/05/1961, *X v. Norway*, č. 867/60. Nepublikováno. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-74713>
- Rozsudek ESLP (třetí sekce) ze dne 23/02/2016, *Y. Y. v. Russia*, č. 40378/06. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-161048>
- Rozsudek ESLP (čtvrtá sekce) ze dne 13/11/2012, *Z v. Poland*, č. 46132/08. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-114521>
- Rozsudek ESLP (první sekce) ze dne 02/06/2005, *Znamenskaya v. Russia*, č. 77785/01. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-69239>

Literatura

Monografie

Česká

- FOREJTOVÁ, M., TRONEČKOVÁ, M. *Evropské právo v praxi*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011., 246 s. ISBN 978-80-7380-301-8.
- KMEC, J., KOSARĚ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. *Evropská úmluva o lidských právech*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 1687 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-740-365-3. 1687 s. Dostupné z:

<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgjpwk5tlgyxgwyjrge#pg389>

- FOREJTOVÁ, M., FORMÁKOVÁ, V., ODEHNALOVÁ, J., PEZL, T., TOMEŠ, M., VOSTRÁ, Z. *Ústavní soudnictví*. Brno: Václav Klemm, 2014. 232 s. ISBN 978-80-87713-09-9.
- FOREJTOVÁ, Monika. *Judikatura soudů Evropské unie a Rady Evropy ve věcech zákazu diskriminace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-475-6.
- KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-261-5
- HOUROVÁ, Martina a Veronika GALAMBOŠOVÁ. *Slovníček pro těhotné*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3666-2.
- PAPEŽ, Jan Pavel II. *Evangelium Vitae: Encyklika Jana Pavla II. : O životě, který je nedotknutelné dobro* [online]. 25. 3. 1995. Praha: ZVON - České katolické nakladatelství, 1995 [cit. 2019-03-21]. ISBN 80-7113-139-3. Dostupné z: <http://www.kebrle.cz/katdocs/EvangeliumVitae.htm>

Cizojazyčná

- TAUPITZ, Jochen, WESCHKA, Marion. *CHIMBRIDS, Chimeras and Hybrids in Comparative European and International Research: scientific, ethical, philosophical, and legal aspects*. New York: Springer, 2009. ISBN 978-3-540-93869-9.

•

Články

České

- KRÁLÍK, Lukáš. Soudní rozhodnutí versus judikát a jejich zveřejňování. *Právní prostor* [online]. 2015, 17. 12. 2015 [cit. 2019-01-19]. ISSN 2336-4114. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/soudni-rozhodnuti-versus-judikat-a-jejich-zverejnovani>
- FOREJTOVÁ, Monika. Závaznost soudních rozhodnutí – judikatura Evropského soudu pro lidská práva a judikatura Soudního dvora EU. *Právní prostor* [online]. 2017, 27. 6. 2017 [cit. 2019-01-19]. ISSN 2336-4114.

Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/mezinarodni-a-evropske-pravo/zavaznost-soudnich-rozhodnuti-judikatura-evropskeho-soudu-pro-lidska-prava-a-judikatura-soudniho-dvora-eu>

- HÁJEK, Michal. Několik poznámek k případu Vo proti Francii. *Časopis pro právní vědu a praxi*. [Online]. 2010, č. 2, s. 194-200. [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/6495>
- POLICAR, Radek. Výhrada svědomí v českém zdravotnictví. *Zdravotnické právo a bioetika* [online]. Ústav státu a práva, 2011, 21. 3. 2011 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://zdravotnickepravo.info/vyhrada-svedomi-v-ceskem-zdravotnictvi/>
- DOLEŽAL, Adam. Výhrada svědomí – ano či ne?. *Zdravotnické právo a bioetika* [online]. Ústav státu a práva, 2011-, 12. 11. 2016 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://zdravotnickepravo.info/vyhrada-svedomi-ano-ci-ne/>
- ABBASI, Kamila. Medicína a výhrada svědomí. *Bulletin Centra pro lidská práva a demokratizaci: Česká republika a lidská práva*. Brno: Mezinárodní politologický ústav MU Brno, 2016, **2016**(4), 29-31. ISSN 1804-2392.
- WISINGER, Radek. Teoretické otázky žalob wrongful life a pohled na recentní zahraniční judikatury. *Právník*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2006, 2006(10), 1125-1169. ISSN 0231-6625.

Cizojazyčné

Ostatní

- Příbalový leták Paralen 500: „V případě, že užíváte jiné léky, a to na lékařský předpis i bez něj, poraďte se o vhodnosti současného užívání tablet Paralen 500 s lékařem a bez porady s ním je neužívejte.“ Citováno z: <https://pribalove-letaky.cz/paralen-500>

Rejstřík judikatury

- A B and C v. Ireland*, 10
A, B and C v. Ireland, 17, 38
A. K. v Latvia, 58
Annen v. Germany, 34
Bati and others v. Turkey, 63
Boso v. Italy, 37, 82, 85
Bowman v. The United Kingdom, 34
Brüggeman and Sheuten v. Germany,
8
Brüggemann v. Scheuten v. Germany,
83
Byrzykowski v. Poland, 65
Calvelli and Ciglio v. Italy, 66
Ciorcan and others v. Romania, 63
Csoma v. Romania, 61
Draon v. France, 59
Evans v. The United Kingdom, 71
Fernández Martínez v. Spain, 34
Gast and Popp v. Germany, 29
Godelli v. Italy, 76
H v. Norway, 37, 85
H. v. Norway, 39
Haas v. Switzerland, 40
Hadri-Vionnet v. Switzerland, 79
Hoffer and Annen v. Germany, 34
Hristozov and others v. Bulgaria, 40
Irsko v. The United Kingdom, 44
Jimenez Alonso and Jimenez Merino
v. Spain, 31
K. and T. v. Finland, 78
Kearns v. France, 76, 86
Kjeldsen Busk Madsen and Pedersen
v. Denmark, 30
Knecht v. Romania, 73
Kupszak v. Poland, 45
Lambert and others v. France, 40
M. S. v. Sweden, 64
M. V. v. Slovakia, 61
Mardosai v. Lithuania, 66
Marić v. Croatia, 79
Maurice v. France, 59
Mehmet Şentürk and Bekir Şentürk v.
Turkey, 65
Mouvement Raëlien Suisse v.
Switzerland, 75
N. B. v. Slovakia, 61
N. v. The United Kingdom, 20
Nedescu v. Romania, 73
Nechiporuk and Yonkalo v. Ukraine,
63
Odièvre v. France, 75
Open Door and Dublin Well Woman
v. Ireland, 18, 19
P. and S. v. Poland, 10
P. C. and S. v. The United Kingdom,
77
Parrillo v. Italy, 74
Petropoulou-Tsakiris v. Greece, 63
Pichon and Sajous v. France, 52, 62
Plattform „Ärzte für das Leben v.
Austria, 33
Pretty v. The United Kingdom, 45
Price v. The United Kingdom, 45
R. K. v. The Czech Republic, 60
R. R. v. Poland, 10, 57
Radu v. The Republic of Moldova, 64,
67
S. J. v. Belgium, 20

Schüth v. Germany, 34
Strand Lobben and others v. Norway,
76
T. N. v. Denmark, 21
*The Sunday Times v. The United
Kingdom*, 62
The United Kingdom, 48
Tyrer v. The United Kingdom, 39
Tysiąc v. Poland, 10
V. C. v. Slovakia, 60
V. K. and A. K. v. Denmark, 30
Vo v. France, 38, 55, 73
Wiktorko v. Poland, 45
X v. Norway, 16
X v. Rakousko, 16
X v. The United Kingdom, 36, 83, 85
Y. Y. v Russia, 66
Z v. Poland, 52
Znamenskaya v. Russia, 81, 84

Přílohy

Príloha č. 1 - Tabuľka s prehľadom základnej judikatury

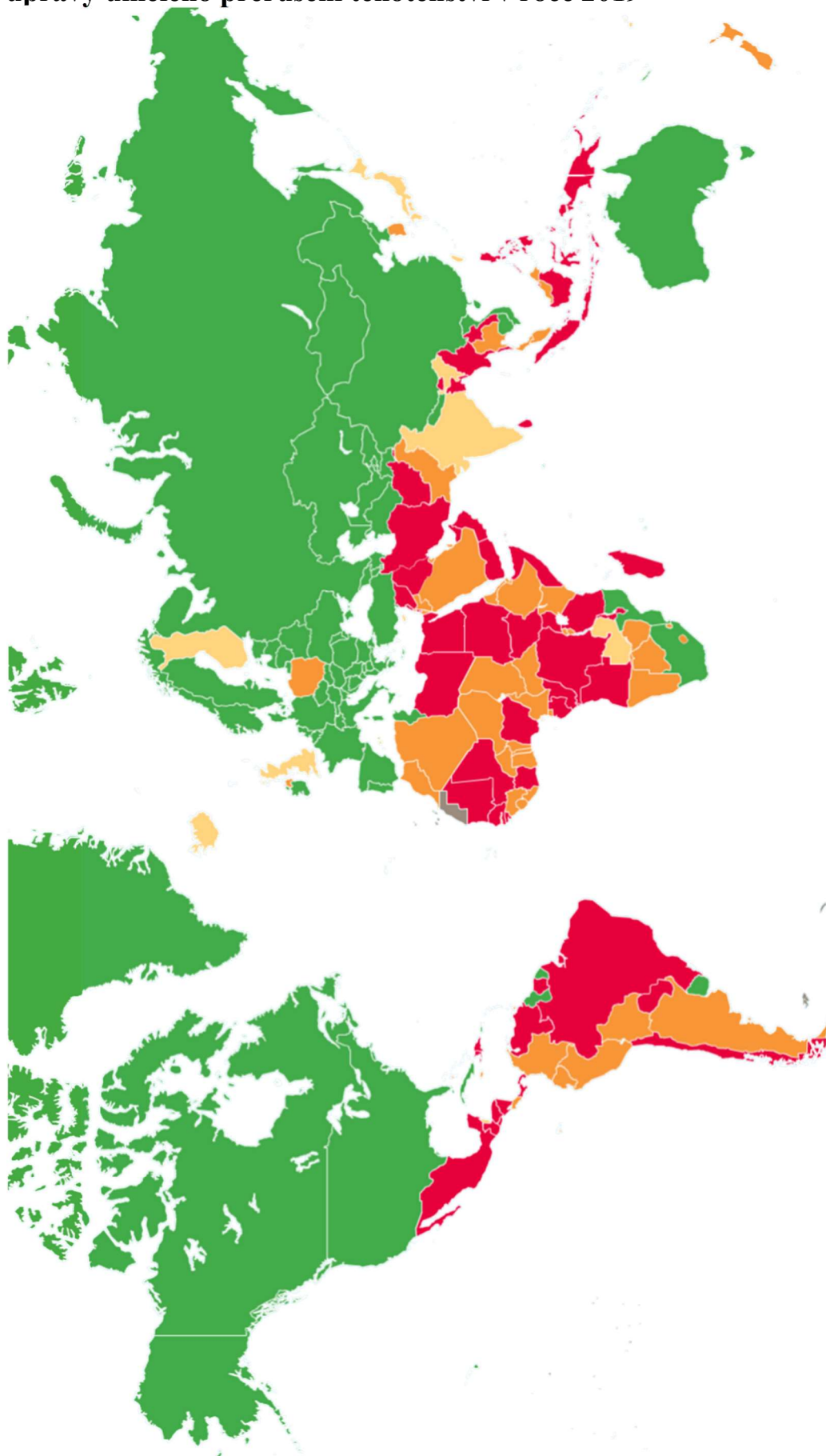
Název	Rozhodujúci orgán	Kvórum	Datum rozhodnutí	Číslo stížnosti	Kategorie	Problematika	Zkoumané články
Nedescu v. Romania	Rozsudek EСП	(čtvrtá sekce)	16.01.2018	70035/10	Embryo	Právo ke genetickému	8
Costa and Pavan v. Italy	Rozsudek EСП	(druhá)	28.08.2012	54270/10	Embryo - IVF	IVF	8
Evans v. The United Kingdom	Rozsudek EСП	(čtvrtá sekce)	07.03.2006	6339/05	Embryo - právo ke	Práva otce - dárc	2, 8, 14+8
Evans v. The United Kingdom	Rozsudek EСП	(velký senát)	10.04.2007	6339/05	Embryo - právo ke	Práva otce - dárc	2, 8, 14+8
Knecht v. Romania	Rozsudek EСП	(třetí sekce)	02.10.2012	10948/10	Embryo	Právo ke genetickému	8
Mouvement	Rozsudek EСП	(velký senát)	13.07.2012	16354/06	Embryo - eugenika		10
Mouvement	Rozsudek EСП	(velký senát)	13.07.2012	16354/06	Embryo - eugenika		10
Parrillo v. Italy	Rozsudek EСП	(velký senát)	27.08.2015	46470/11	Embryo		8-1
S. H. and others v. Austria	Rozsudek EСП	(první)	01.04.2010	57813/00	IVF - dárcovství		14
Ménésson v. France	Rozsudek EСП	(pátá sekce)	26.06.2014	56192/11	IVF - Náhradní mateřství		8
Paradiso and Campanelli v. Italy	Rozsudek EСП	(velký senát)	24.01.2017	25358/12	IVF - Náhradní mateřství vs.		8
S. H. and others v. Austria	Rozsudek EСП	(velký senát)	03.11.2011	57813/00	IVF - dárcovství		14
Csoma v. Romania	Rozsudek EСП	(třetí sekce)	15.01.2013	8759/05	Odpovědnost lékaře -	Odpovědnost lékaře -	8
Byrzykowski v. Poland	Rozsudek EСП	(čtvrtá sekce)	27.06.2006	11562/05	Odpovědnost - lékaře		2(p)
Calveli and Cigilo v. Italy	Rozsudek EСП	(velký senát)	17.01.2002	32967/96	Odpovědnost - lékaře		6-1
Mardosai v. Lithuania	Rozsudek EСП	(čtvrtá sekce)	11.07.2017	42434/15	Odpovědnost - lékaře		2-1
Y. v. Russia	Rozsudek EСП	(třetí sekce)	23.02.2016	23402/2016	Odpovědnost - lékaře		41
Pichon and Salouss v. France	Rozhodnut	(třetí sekce)	02.10.2001	49853/99	Odpovědnost - výhoda		9
The Sunday Times v. The United Kingdom	Rozsudek EСП	(plénium)	26.04.1979	6538/74	Odpovědnost -		14+10
Mehmet Sentiurk and	Rozsudek EСП	(druhá)	09.04.2013	13423/09	Odpovědnost lékaře -		10 (h i p)
A. K. v. Latvia	Rozsudek EСП	(čtvrtá sekce)	24.06.2014	33011/08	Odpovědnost lékaře -		8 (p)
Z. v. Poland	Rozsudek EСП	(čtvrtá sekce)	13.11.2012	46132/08	Odpovědnost lékaře -	Smrt v důsledku sepse z	2
Draon v. France	Rozsudek EСП	(velký senát)	06.10.2005	1513/03	Odpovědnost lékaře		P1-1
Draon v. France	Rozsudek EСП	(velký senát)	21.06.2006	1513/03	Odpovědnost lékaře		P1-1
Maurice v. France	Rozsudek EСП	(velký senát)	21.06.2006	11810/03	Odpovědnost lékaře		P1-1
Maurice v. France	Rozsudek EСП	(velký senát)	06.11.2005	11810/03	Odpovědnost lékaře		P1-1
Petropoulou-Tsakiris v. Greece	Rozsudek EСП	(první)	06.12.2007	44803/04	Odpovědnost ostatní -		3, 14+3
Mamarev v. France	Rozsudek EСП	(druhá)	07.12.2003	12687/03	Odpovědnost ostatní -		10
Nechporuk and Yonkalo v. Romania	Rozsudek EСП	(pátá sekce)	21.04.2011	42310/04	Odpovědnost ostatní -		3, 5-5, 6-1, 6-3
Penieu v. Romania	Rozsudek EСП	(čtvrtá sekce)	14.02.2017	17605/15	Odpovědnost ostatní -		3
Radu v. The Republic of Moldova	Rozsudek EСП	(třetí sekce)	15.04.2014	50073/07	Odpovědnost ostatní -	Důvěrná informace o	8, 8-1
N. B. v. Slovakia	Rozsudek EСП	(čtvrtá sekce)	12.06.2012	29518/10	Odpovědnost - Sterilizace		3, 8, 8-1
Hess v. Switzerland	Rozsudek EСП	(první)	16.12.2010	31927/09	Ostatní - Nulová úroveň		2
Hristozov and others v. Bulgaria	Rozsudek EСП	(čtvrtá sekce)	13.11.2012	47039/11; 358/12	Ostatní - Experimentální		2, 3, 8-1
Eweida and others v. The United Kingdom	Rozsudek EСП	(čtvrtá sekce)	15.01.2013	48420/10;	Ostatní - náboženské		9, 9-1, 14+9
Harcchiev and Tolomov v. Romania	Rozsudek EСП	(čtvrtá sekce)	08.07.2014	15018/11;	Ostatní - Podmínky ve	Zvláštní podmínky pro výkon	3, 13
Caracan and others v. Romania	Rozsudek EСП	(třetí sekce)	27.01.2015	29414/09;	Ostatní - Podpůrné		2, 2-1, 3, 14+2
Animal Defenders International v. UK and Dublin v. Ireland	Rozsudek EСП	(velký senát)	22.02.2015	48375/08	Ostatní - práva zvířat		10, 10-1
Gast and Popp v. Germany	Rozsudek EСП	(první)	25.02.2000	29357/95	Ostatní - právo	IVF	14+8
Fernández Martínez v. Spain	Rozsudek EСП	(velký senát)	12.06.2014	56030/07	Ostatní - Pro sňatkovost		6-1
Schiuth v. Germany	Rozsudek EСП	(pátá sekce)	23.09.2010	1620/03	Ostatní - Pro sňatkovost	Svoboda projevu	8
Fernández Martínez v. Spain	Rozsudek EСП	(třetí sekce)	15.05.2012	56030/07	Ostatní - Pro sňatkovost	Svoboda projevu	14, 9, 10
Votari v. The Netherlands	Rozsudek EСП	(třetí sekce)	22.02.2009	44097/04	Ostatní - Pro sňatkovost		41
Dudgeon v. The United Kingdom	Rozsudek EСП	(plénium)	22.10.1981	7525/76	Ostatní - Trestná		8
Lambert and Others v. France	Rozsudek EСП	(velký senát)	05.06.2015	46043/14	Ostatní - euthanasie		14+8
Alexandru Enache v. Romania	Rozsudek EСП	(čtvrtá sekce)	03.10.2017	16986/12	Otec - instituce		2
A. L. v. Poland	Rozsudek EСП	(čtvrtá sekce)	18.02.2014	28609/08	Otec - nupci		3
A. B. v. Russia	Rozsudek EСП	(třetí sekce)	02.10.2018	56987/15	Otec - právo biologického	Práva otce	8, 8-1
X. v. Latvia	Rozsudek EСП	(třetí sekce)	13.12.2011	27853/09	Otec - Práva biologického	Maximální únos dítěte	8
Znamenskaya v. Russia	Rozsudek EСП	(první)	02.06.2005	7785/01	Otec - Práva biologického	Zapsání do RL mrtvé	8
Konstantin Markin v. Russia	Rozsudek EСП	(první)	07.10.2010	30078/06	Otec - rodičovská		14
Konstantin Markin v. Russia	Rozsudek EСП	(velký senát)	22.03.2012	30078/06	Otec - rodičovská		14
Ahrens v. Germany	Rozsudek EСП	(pátá sekce)	22.03.2012	45071/09	Otec - určení otčovitvi		8, 14+8
Nuutinen v. Finland	Rozsudek EСП	(první)	27.06.2000	32842/96	Otec - určení otčovitvi		8
Lloyd and others v. The United Kingdom	Rozsudek EСП	(čtvrtá sekce)	01.03.2005	29798/96;	Otec - vztah k potratu		5, 6+6-3c
M. S. v. Sweden	Rozsudek EСП	(senát)	27.08.1997	20837/92	Potrat - jako	Pracovní úraz	8, 6-1, 13
R. R. v. Poland	Rozsudek EСП	(čtvrtá sekce)	26.05.2011	27617/04	Potrat -	Odmítnutí provést potrat,	3, 8
Bati and others v. Turkey	Rozsudek	(první sekce)	03.06.2004	33097/96	Potrat - nelidské	Potrat - mučení,	3, 13, 5-3
S. J. v. Belgium	Rozsudek EСП	(pátá sekce)	27.02.2014	70035/10	Potrat - nucení -		13+3
S. J. v. Belgium	Rozsudek EСП	(velký senát)	13.03.2015	70035/10	Potrat - nucení -		37-1
T. N. v. Denmark	Rozsudek EСП	(pátá sekce)	20.01.2011	20594/08	Potrat - nucení -		3
European University Press GmbH	Rozsudek EСП	(první)	24.06.2010	36842/05	Potrat - nucení ženy		6
P. and S. v. Poland	Rozsudek EСП	(čtvrtá sekce)	30.10.2012	57375/08	Potrat - odmítnutí	Výhoda svědomí lékaře	3, 5-1, 8
Elena Cojocaru v. Romania	Rozsudek EСП	(čtvrtá sekce)	22.03.2016	74114/12	Potrat - odmítnutí	Výhoda svědomí lékaře	2, 2-1
Vo v. France	Rozsudek EСП	(velký senát)	08.07.2004	52843/04	Potrat - právo na	Léčebná odpovědnost	2
Hadij-Vionnet v. Switzerland	Rozsudek EСП	(pátá sekce)	14.02.2008	55525/00	Potrat - právo na	Právo rodičů pohřbit plod	2
Marič v. Croatia	Rozsudek EСП	(první)	12.06.2014	50132/12	Potrat - právo na		8
Boso v. Italy	Rozhodnut	(první)	05.09.2002	50490/99	Potrat - právo otce		Inadmissible
Tysiáč v. Poland	Rozsudek EСП	(čtvrtá sekce)	20.03.2007	5410/03	Potrat - zdraví matky	Odmítnutí provést potrat,	8
A. B. and C. v. Ireland	Rozsudek EСП	(velký senát)	16.12.2010	25379/06	Právní úprava - Potrat -		8
Open Door and Dublin Well	Rozsudek EСП	(plénium)	29.10.1992	14234/88;	Právní úprava - Potrat -		10
Bruggemann and Scheuten v.	Rozhodnut	(plénium)	19.05.1976	6959/75	Právní úprava - Potrat -	Trestněprávní odpovědnost	8
Dubská and Krejzová v.	Rozsudek EСП	(pátá sekce)	11.12.2014	28859/11;	Právo vybrat okolnosti porodu	Právní úprava? Obecné články	8, 8-1
Dubská and Krejzová v.	Rozsudek EСП	(velký senát)	15.11.2016	28859/11;	Právo vybrat okolnosti porodu	Společost ČR?	8, 8-1
Konogolova v. Russia	Rozsudek EСП	(první)	09.10.2014	37827/04	Právo vybrat okolnosti porodu		8
Handyside v. The United Kingdom	Rozsudek EСП	(plénium)	07.12.1976	5493/72	Sexuální výchova		P1-1, 10
Jimenez Alonso and Jimenez	Rozhodnut	(čtvrtá sekce)	25.05.2000	51189/99	Sexuální výchova		Inadmissible
Kjeldsen Busk Madsen and	Rozsudek EСП	(senát)	07.12.1976	5095/71;	Sexuální výchova		P1-2, 14, 8, 9
V. K. and A. K. v. Denmark	Rozhodnut	(plénium)	16.12.1972	5095/71	Sexuální výchova		P1-2
I. S. v. Germany	Rozsudek EСП	(pátá sekce)	05.06.2014	31021/08	Sociální - Náhradní rodinná	Nátlak otce na potrat/adopci	8
Aune v. Norway	Rozsudek EСП	(první)	28.10.2010	52502/06	Sociální - odebrání dítěte		8
H. v. The United Kingdom	Rozsudek EСП	(plénium)	08.07.1987	9580/81	Sociální - odebrání dítěte		6
Haase v. Germany	Rozsudek EСП	(třetí sekce)	08.04.2004	11057/02	Sociální - odebrání dítěte		8
Johansen v. Norway	Rozsudek EСП	(senát)	07.08.1996	7383/90	Sociální - odebrání dítěte		8
K. and T. v. Finland	Rozsudek EСП	(čtvrtá sekce)	27.04.2000	5702/94	Sociální - odebrání dítěte		8
K. and T. v. Finland	Rozsudek EСП	(velký senát)	12.07.2001	25702/94	Sociální - odebrání dítěte		8
Mohamed Hasan v. Norway	Rozsudek EСП	(pátá sekce)	26.04.2018	27486/15	Sociální - odebrání dítěte		8, 8-1
P. C. and S. v. The United Kingdom	Rozsudek EСП	(druhá)	16.07.2002	56547/00	Sociální - odebrání dítěte	Ochrana	6-1, 8
Oberschlick v. Austria	Rozsudek EСП	(plénium)	23.05.1991	11662/85	Sociální - podpora porodnosti		6-1, 10
Strand Lobben and others v.	Rozsudek EСП	(pátá sekce)	30.11.2017	37283/13	Sociální - Potrat		8, 8-1
Godelli v. Italy	Rozsudek EСП	(druhá)	25.09.2012	33783/09	Sociální - utaieny porod		8
Neams v. France	Rozsudek EСП	(třetí sekce)	10.01.2008	35991/04	Sociální - utaieny porod		8
Oděbert v. France	Rozsudek EСП	(velký senát)	13.02.2003	42326/98	Sociální - utaieny porod	Limitace práv	8, 14+8
Annen v. Germany	Rozsudek EСП	(pátá sekce)	26.11.2015	3690/10	Svoboda projevu		10
Annen v. Germany, (No. 2)	Rozsudek EСП	(pátá sekce)	20.09.2018	3682/10	Svoboda projevu		10
Annen v. Germany, (No. 3)	Rozsudek EСП	(pátá sekce)	20.09.2018	3687/10	Svoboda projevu		10
Annen v. Germany, (No. 4)	Rozsudek EСП	(pátá sekce)	20.09.2018	9765/10	Svoboda projevu		10
Annen v. Germany, (No. 5)	Rozsudek EСП	(pátá sekce)	20.09.2018	70693/11	Svoboda projevu		10
Annen v. Germany, (No. 6)	Rozsudek EСП	(pátá sekce)	20.09.2018	3779/11	Svoboda projevu		10
Bowman v. The United Kingdom	Rozsudek EСП	(velký senát)	19.02.1998	24839/94	Svoboda projevu - Pro-live	Embryo - vědecky	10
Hoffer and Annen v. Germany	Rozsudek EСП	(pátá sekce)	13.01.2011	397/07; 2322/07	Svoboda projevu - Pro-live		10
Plattform Ärzte für	Rozsudek EСП	(senát)	21.06.1988	10126/82	Svoboda projevu - Pro-live	Výhoda svědomí lékaře	13
Platforma Medica v. Romania	Rozsudek EСП	(pátá sekce)	28.10.2014	28243/06	Svoboda projevu - Pro-live		8
K. M. C. v. Hungary	Rozsudek EСП	(druhá)	10.07.2012	19554/11			6, 6-1
M. G. C. v. Romania	Rozsudek EСП	(čtvrtá sekce)	15.03.2016	61495/11			3, 8
Nali-Liman v. Switzerland	Rozsudek EСП	(velký senát)	15.03.2018	51357/07			
Olari and others v. Italy	Rozsudek EСП	(čtvrtá sekce)	21.07.2015	18766/11;			8

Legenda

Nejúležitější judikáty pro studium vybraných problematik	h = hmotněprávní	p = procesněprávní
Případ v úzké souvislosti se studovanou problematikou	Porušené články	
Méně relevantní ve vztahu k okruhu problematik studie	Neporušené články	
Případ primárně se vztahující k jiné problematice	Nezkoumané články	

Příloha č. 2 - Mapa světa znázorňující míru restriktivity právní úpravy umělého přerušování těhotenství v roce 2019¹⁴⁷

¹⁴⁷ Zdroj: <https://www.worldabortionlaws.com/map>

Příloha č. 3 - Seznam států dle právní úpravy umělého přerušeni těhotenství podle míry restriktce

Kategorie států dle právní úpravy interrupce od nejvíce po nejméně restriktivní v roce 2019	
Stát	Podrobnosti [Rada Evropy] [pozorovatelé]
Důvody ohrožení života nebo úplný zákaz	
Afgánistán	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Andora	Zákon nestanoví explicitní výjimku pro případ ohrožení života ženy. Řeší pouze okolnosti vylučující protiprávnost.
Angola	Zákon nestanoví explicitní výjimku pro případ ohrožení života ženy. Řeší pouze okolnosti vylučující protiprávnost.
Antigua a Barbuda	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Bangladéš	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Bhútán	Potrat povolený v případech ohrožení života ženy, incestu a znásilnění a dalších vyjmenovaných případech
Brazílie	Potrat povolený v případech ohrožení života ženy, znásilnění a dalších vyjmenovaných případech.
Brunej Darussalam	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Čile	Potrat povolený v případech ohrožení života ženy, znásilnění a při poškození plodu.
Demokratická republika Kongo	Zákon nestanoví explicitní výjimku pro případ ohrožení života ženy. Řeší pouze okolnosti vylučující protiprávnost.
Dominika	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Dominikánská republika	Zákon nestanoví explicitní výjimku pro případ ohrožení života ženy. Řeší pouze okolnosti vylučující protiprávnost.
Egypt	Zákon nestanoví explicitní výjimku pro případ ohrožení života ženy. Řeší pouze okolnosti vylučující protiprávnost.
Filipíny	Zákon nestanoví explicitní výjimku pro případ ohrožení života ženy. Řeší pouze okolnosti vylučující protiprávnost.
Gabon	Zákon nestanoví explicitní výjimku pro případ ohrožení života ženy. Řeší pouze okolnosti vylučující protiprávnost.
Guatemala	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Guinea-Bissau	Zákon nestanoví explicitní výjimku pro případ ohrožení života ženy. Řeší pouze okolnosti vylučující protiprávnost.
Haiti	Zákon nestanoví explicitní výjimku pro případ ohrožení života ženy. Řeší pouze okolnosti vylučující protiprávnost.
Honduras	Zákon nestanoví explicitní výjimku pro případ ohrožení života ženy. Řeší pouze okolnosti vylučující protiprávnost.
Indonésie	Potrat povolený v případech ohrožení života ženy, znásilnění a při poškození plodu. Vyžaduje se souhlas manžela.
Irák	Zákon nestanoví explicitní výjimku pro případ ohrožení života ženy. Řeší pouze okolnosti vylučující protiprávnost.
Írán	Potrat povolený v případech ohrožení života ženy a při poškození plodu.
Jemen	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Jižní Súdán	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Kiribati	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Konžská republika	Zákon nestanoví explicitní výjimku pro případ ohrožení života ženy. Řeší pouze okolnosti vylučující protiprávnost.
Laos	Zákon nestanoví explicitní výjimku pro případ ohrožení života ženy. Řeší pouze okolnosti vylučující protiprávnost.
Libanon	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Libye	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Madagaskar	Zákon nestanoví explicitní výjimku pro případ ohrožení života ženy. Řeší pouze okolnosti vylučující protiprávnost.
Malawi	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Mali	Potrat povolený v případech ohrožení života ženy, incestu a znásilnění
Malta	Legislativa vyloučila všechny výjimky ze zákazu potratů. Úspěšné domáhání se okolností vylučující protiprávnost velmi nepravděpodobné.
Marshallovy ostrovy	Zákon nestanoví explicitní výjimku, v případě ohrožení života žen. Řeší okolnosti vylučující protiprávnost. Právní předpisy jsou však nejasné.
Mauritánie	Zákon nestanoví explicitní výjimku pro případ ohrožení života ženy. Řeší pouze okolnosti vylučující protiprávnost.
Mexiko	Potrat povolený v případech ohrožení života ženy, znásilnění a při poškození plodu. Federální systém - potratové zákonodárství a výjimky upravované jednotlivými státy. Zařazeno podle převažující úpravy podle počtu lidí, na které dopadá.

Mikronésie	Zákon nestanoví explicitní výjimku, v případě ohrožení života žen. Řeší okolnosti vylučující protiprávnost. Právní předpisy jsou však nejasné.
Myanmar [Barma]	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Nigérie	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Nikaragua	Legislativa vyloučila všechny výjimky ze zákazu potratů. Úspěšné domáhání se okolností vylučující protiprávnost velmi nepravděpodobné.
Omán	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Palau	Zákon nestanoví explicitní výjimku, v případě ohrožení života žen. Řeší okolnosti vylučující protiprávnost. Právní předpisy jsou však nejasné.
Panama	Potrat povolený v případech ohrožení života ženy, znásilnění a při poškození plodu. Vyžadován souhlas rodiče.
Papua-Nová Guinea	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Paraguay	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Pobřeží slonoviny	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Salvador	Legislativa vyloučila všechny výjimky ze zákazu potratů. Úspěšné domáhání se okolností vylučující protiprávnost velmi nepravděpodobné.
San Marino	Zákon nestanoví explicitní výjimku pro případ ohrožení života ženy. Řeší pouze okolnosti vylučující protiprávnost.
Senegal	Zákon nestanoví explicitní výjimku pro případ ohrožení života ženy. Řeší pouze okolnosti vylučující protiprávnost.
Somálsko	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Spojené arabské emiráty	Potrat povolený v případech ohrožení života ženy. Vyžadován souhlas chotě / rodičů
Srí Lanka	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Súdán	Potrat povolený v případech ohrožení života ženy a znásilnění.
Surinam	Zákon nestanoví explicitní výjimku pro případ ohrožení života ženy. Řeší pouze okolnosti vylučující protiprávnost.
Svatý Tomáš a Princův ostrov	Zákon nestanoví explicitní výjimku pro případ ohrožení života ženy. Řeší pouze okolnosti vylučující protiprávnost.
Sýrie	Potrat povolený v případech ohrožení života ženy. Vyžadován souhlas chotě / rodičů
Šalamounovy ostrovy	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Tanzanie	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Tonga	Zákon nestanoví explicitní výjimku pro případ ohrožení života ženy. Řeší pouze okolnosti vylučující protiprávnost.
Tuvalu	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Uganda	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Venezuela	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Východní Timor	Potrat povolený v případě ohrožení života ženy. Vyžadován souhlas rodičů.
Západní břeh Jordánu a Pásmo Gazy	Potrat je povoleno provést v případech ohrožení života ženy
Zdravotní důvody	
Argentina	Potrat dále povolen pro případ znásilnění
Alžírsko	Potrat dále povolen pro případ zachování duševního zdraví ženy
Bahamy	-
Benin	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění a incestu.
Bolívie	Potrat dále povolen v případech ohrožení života ženy, znásilnění a incestu.
Botswana	Potrat přípuštěn také v případech ohrožení života, incestu, znásilnění a ve vztahu k duševnímu zdraví ženy.
Burkina Faso	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění a incestu.
Burundi	-
Čad	Potrat přípuštěn také v případech ohrožení života, incestu, znásilnění a ve vztahu k duševnímu zdraví ženy.
Džibutsko	-
Ekvádor	Potrat je dále možné provést v případě znásilnění ženy s mentálním postižením.
Eritrea	Potrat povolený také v případech incestu, znásilnění a ve vztahu k duševnímu zdraví ženy a dalších vyjmenovaných případech.
Etiopie	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění, incestu a dalších vyjmenovaných případech.
Gambie	Potrat dále povolen pro případ zachování duševního zdraví ženy
Ghana	Potrat přípuštěn také v případech ohrožení života, incestu, znásilnění, ve vztahu k duševnímu zdraví ženy a dalších vyjmenovaných případech.
Grenada	-
Guinea	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění a incestu.
Izrael	Potrat dále povolen pro případy incestu, znásilnění, při poškození plodu a dalších vyjmenovaných případech.
Jamajka	Potrat dále povolen pro případ zachování duševního zdraví ženy

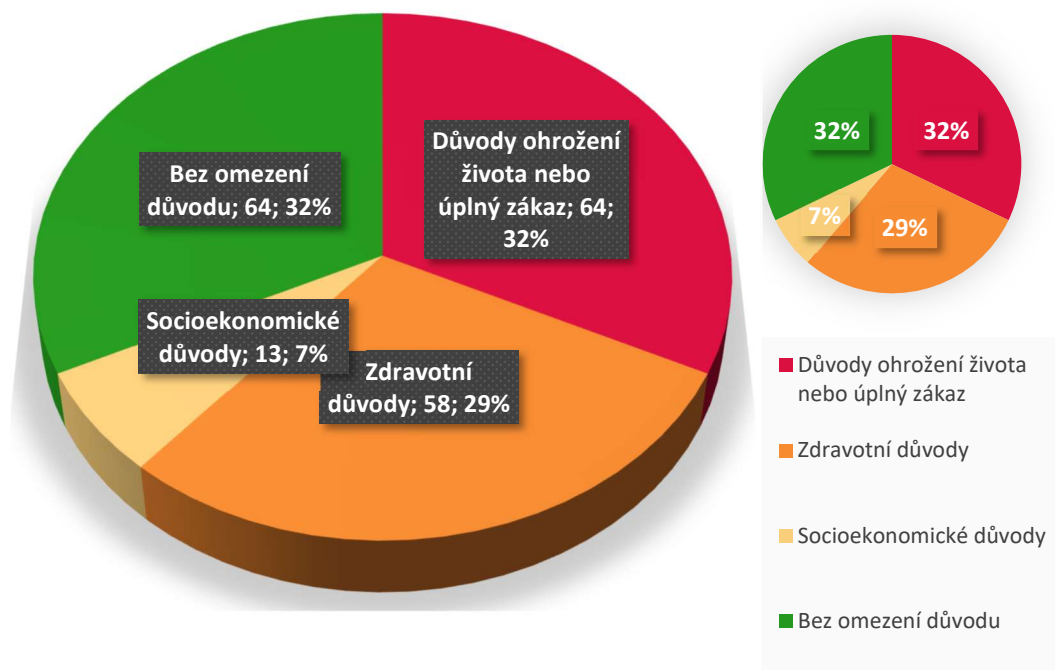
Jordánsko	-
Kamerun	Potrat dále povolen pro případ znásilnění
Katar	Potrat dále přípustěn pro případ poškození plodu.
Keňa	-
Kolumbie	Potrat přípustěn také v případech ohrožení života, incestu, znásilnění a ve vztahu k duševnímu zdraví ženy.
Komory	Právní úprava nejasná.
Korejská republika (Jižní Korea)	Potrat dále povolen v případech znásilnění, incestu a dalších vyjmenovaných případech. Vyžadován souhlas manžela
Kostarika	-
Kuvajt	Potrat povolen také při poškození plodu. Vyžaduje se souhlas rodiče / manžela
Lesotho	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění a incestu.
Libérie	Potrat přípustěn také v případech ohrožení života, incestu, znásilnění a ve vztahu k duševnímu zdraví ženy.
Lichtenštejnsko	dalších vyjmenovaných případech.
Malajsie	Potrat dále povolen pro případ zachování duševního zdraví ženy
Maroko	Vyžadován souhlas manžela.
Mauricius	Potrat dále povolen pro případy ohrožení zdraví, incestu, znásilnění a ve vztahu k duševnímu zdraví ženy. Vyžaduje se souhlas rodiče.
Monako	Potrat dále povolen pro případy ohrožení života ženy, incestu, znásilnění. Legislativa limituje výjimku ochrany zdraví pouze na fyzické zdraví ženy.
Namibie	Potrat přípustěn také v případech ohrožení života, incestu, znásilnění a ve vztahu k duševnímu zdraví ženy.
Nauru	Potrat dále povolen pro případ zachování duševního zdraví ženy
Niger	Potrat dále přípustěn pro případ poškození plodu.
Nový Zéland	Potrat dále povolen pro případy ohrožení zdraví, incestu a ve vztahu k duševnímu zdraví ženy.
Pákistán	-
Peru	-
Polsko	Potrat dále povolen pro případy ohrožení zdraví ženy, incestu a znásilnění. Vyžaduje se souhlas rodiče.
Rovníková Guinea	Vyžadován souhlas rodiče / manžela.
Rwanda	Potrat dále povolen v případech znásilnění, incestu a dalších vyjmenovaných případech.
Samoa	Potrat dále povolen pro případ zachování duševního zdraví ženy
Saúdská Arábie	Vyžadován souhlas rodiče / manžela.
Severní Irsko	Potrat dále povolen pro případ zachování duševního zdraví ženy
Seychely	Potrat přípustěn také v případech ohrožení života, incestu, znásilnění, ve vztahu k duševnímu zdraví ženy a dalších vyjmenovaných případech.
Sierra Leone	Potrat dále povolen pro případ zachování duševního zdraví ženy
Středoafričká republika	Potrat povolen také v případech ochrany zdraví, incestu, znásilnění, při poškození plodu a dalších vyjmenovaných případech. Limit délky těhotenství - 8 týdnů.
Svatá Lucie	Potrat je dále umožněn v případě incestu, znásilnění a ve vztahu k duševnímu zdraví ženy
Svatý Kryštof a Nevis	Potrat dále povolen pro případ zachování duševního zdraví ženy
Svazijsko	Potrat přípustěn také v případech ohrožení života, incestu, znásilnění a ve vztahu k duševnímu zdraví ženy.
Thajsko	Potrat přípustěn také v případech ohrožení života, incestu, znásilnění a ve vztahu k duševnímu zdraví ženy.
Togo	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění a incestu.
Trinidad a Tobago	Potrat dále povolen pro případ zachování duševního zdraví ženy
Vanuatu	-
Zimbabwe	Potrat dále povolen pro případy ohrožení života ženy, incestu, znásilnění. Legislativa limituje výjimku ochrany zdraví pouze na fyzické zdraví ženy.
Socioekonomické důvody	
Barbados	Potrat dále povolen pro případy ohrožení zdraví ženy, incestu a znásilnění. Vyžaduje se souhlas rodiče.
Belize	Potrat dále přípustěn pro případ poškození plodu.
Fidži	Potrat dále povolen pro případy ohrožení zdraví ženy, incestu a znásilnění. Vyžaduje se souhlas rodiče.
Finsko	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění, incestu a dalších vyjmenovaných případech.
Hongkong	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění a incestu.
Indie	Potrat povolen také v případech znásilnění a při poškození plodu. Vyžaduje se souhlas rodiče.
Island	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění, incestu a dalších vyjmenovaných případech.
Japonsko	Potrat dále povolen v případech znásilnění. Vyžadován souhlas manžela.

Kypr	Potrat povolen také v případech znásilnění a při poškození plodu
Svatý Vincenc a Grenadiny	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění a incestu.
Tchaj-wan	Potrat dále povolen pro případy ohrožení zdraví ženy, incestu a znásilnění. Vyžaduje se souhlas rodiče / chotě
Velká Británie	Potrat dále přípustěn pro případ poškození plodu.
Zambie	Potrat dále přípustěn pro případ poškození plodu.
Bez omezení důvodů	
Albánie	Vyžadován souhlas rodiče.
Arménie	Vyžadován souhlas rodiče.
Austrálie	Federální systém - potratové zákonodráství a výjimky upravované jednotlivými státy. Zařazeno podle převažující úpravy podle počtu lidí, na které dopadá.
Ázerbájdžán	-
Bahrajn	-
Belgie	Limit délky těhotenství - 14 týdnů
Bělorusko	-
Bosna a Hercegovina	Vyžadován souhlas rodiče.
Bulharsko	-
Černá Hora	Vyžadován souhlas rodiče.
Česko	Vyžadován souhlas rodiče.
Čína	Zákaz potratu pro případ selekce pohlaví. Zákon nestanovuje limit délky těhotenství pro výkon potratu.
Dánsko	Vyžadován souhlas rodiče.
Estonsko	-
Francie	Limit délky těhotenství - 14 týdnů
Gruzie	Vyžadován souhlas rodiče.
Guyana	Limit délky těhotenství - 8 týdnů
Chorvatsko	Vyžadován souhlas rodiče.
Irsko	-
Itálie	Limit délky těhotenství - 90 dní
Jihoafrická republika	-
Kambodža	Vyžadován souhlas rodiče. Limit délky těhotenství - 14 týdnů.
Kanada	Zákon nestanovuje limit délky těhotenství pro výkon potratu.
Kapverdy	-
Kazachstán	-
Kosovo	Zákaz potratu pro případ selekce pohlaví. Vyžadován souhlas rodiče. Limit délky těhotenství - 10 týdnů.
Kuba	Vyžadován souhlas rodiče.
Kyrgyzstán	-
Litva	Vyžadován souhlas rodiče.
Lotyšsko	Vyžadován souhlas rodiče.
Lucembursko	Limit délky těhotenství - 14 týdnů
Maďarsko	-
Maledivy	Limit délky těhotenství - 18 týdnů
Moldavsko	Vyžadován souhlas rodiče.
Mongolsko	-
Mosambik	-
Německo	Limit délky těhotenství - 14 týdnů
Nepál	Zákaz potratu pro případ selekce pohlaví.
Nizozemsko	Zákon neupravuje limit délky těhotenství pro výkon potratu plodu, který není schopen přežít mimo tělo matky.
Norsko	Vyžadován souhlas rodiče.
Portoriko	Zákon neupravuje limit délky těhotenství pro výkon potratu plodu, který není schopen přežít mimo tělo matky.
Portugalsko	Vyžadován souhlas rodiče. Limit délky těhotenství - 14 týdnů.
Rakousko	Limit délky těhotenství - 14 týdnů
Rumunsko	Limit délky těhotenství - 14 týdnů
Rusko (Ruská federace)	-
Řecko	Vyžadován souhlas rodiče.
Severní Korea (KDR)	Zákon nestanovuje limit délky těhotenství pro výkon potratu.
Severní Makedonie	Vyžadován souhlas rodiče.
Singapur	Limit délky těhotenství - 24 týdnů

Slovensko	Vyžadován souhlas rodiče.
Slovinsko	Vyžadován souhlas rodiče.
Spojené státy americké	Federální systém - potratové zákonodárství a výjimky upravované jednotlivými státy - Zařazeno podle převažující úpravy podle počtu lidí, na které dopadá. Vyžadován souhlas rodiče. Zákon neupravuje limit délky těhotenství pro výkon potratu plodu, který není schopen přežít mimo tělo matky.
Srbsko	Vyžadován souhlas rodiče.
Španělsko	Vyžadován souhlas rodiče. Limit délky těhotenství - 14 týdnů.
Švédsko	Limit délky těhotenství - 18 týdnů
Švýcarsko	-
Tádžikistán	-
Tunisko	-
Turecko	Vyžadován souhlas rodiče / manžela. Limit délky těhotenství - 10 týdnů
Turkmenistán	-
Ukrajina	-
Uruguay	Vyžadován souhlas rodiče.
Uzbekistán	-
Vietnam¹⁴⁸	Zákon nestanovuje limit délky těhotenství pro výkon potratu.

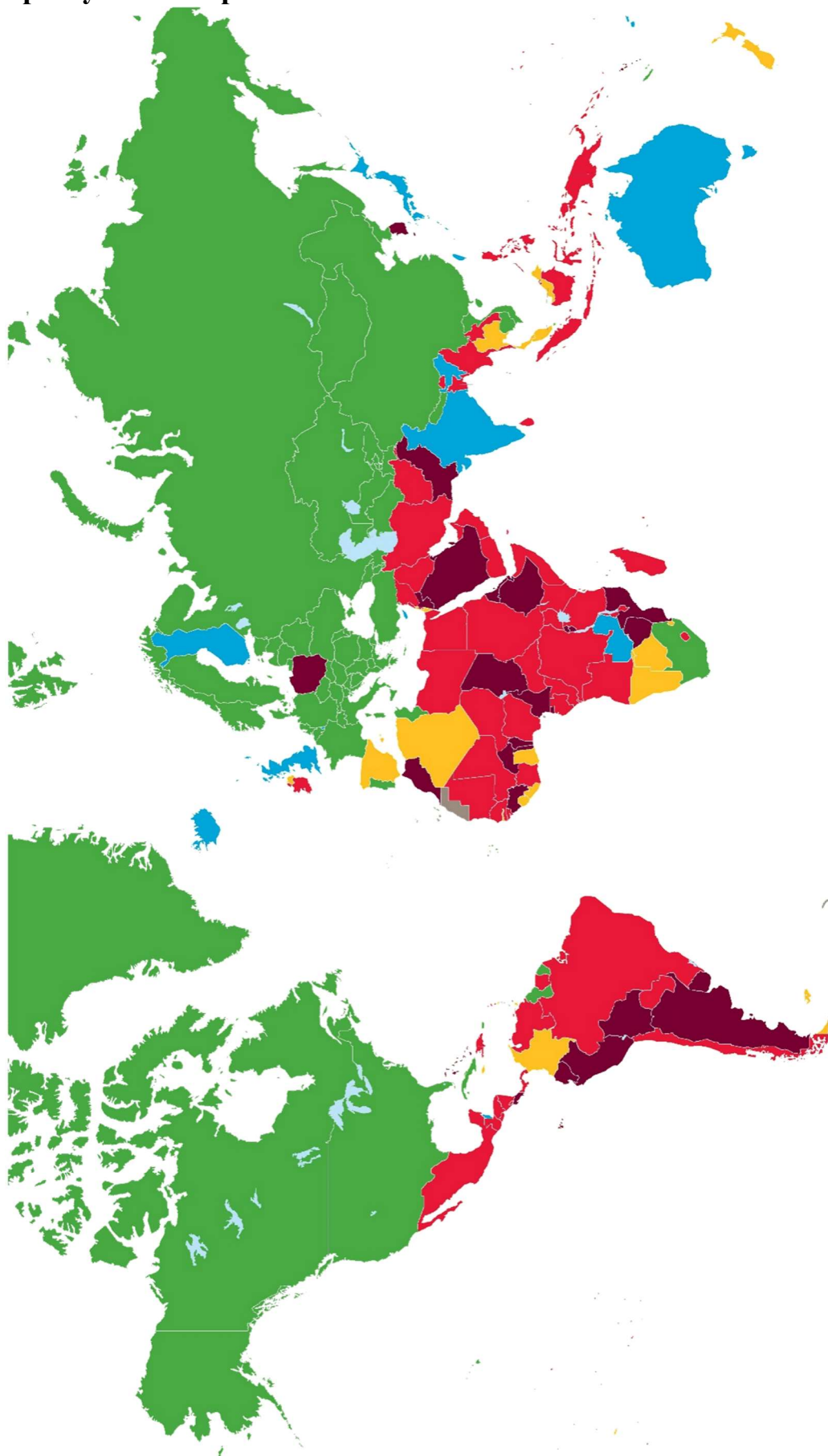
Příloha č. 4 - Graf procentuálního rozložení států podle míry restrikce v právní úpravě umělého přerušování těhotenství

Graf č. 1 - Státy dle prání úpravy interrupce podle míry restrikce v roce 2019

¹⁴⁸ Zdroj: data z let 2007 a 2014 z <https://www.reproductiverights.org/> aktualizovaná za pomoci <https://www.worldabortionlaws.com>, ... a dalších výše citovaných zdrojů.

Příloha č. 5 - Mapa světa znázorňující míru restriktivity právní úpravy umělého přerušování těhotenství v roce 2007¹⁴⁹

¹⁴⁹ Zdroj: <https://www.reproductiverights.org/document/the-worlds-abortion-laws-map-2007>

Příloha č. 6 - Seznam států dle právní úpravy umělého přerušeni těhotenství podle míry restriktce

Kategorie států dle právní úpravy interrupce od nejvíce po nejméně restriktivní v roce 2007	
Stát	Podrobnosti [Rada Evropy] [pozorovatelé]
Důvody ohrožení života nebo úplný zákaz	
Afghánistán	-
Andora	-
Angola	-
Antigua a Barbuda	-
Bangladéš	-
Bhútán	Potrat dále povolen v případech znásilnění, incestu a dalších vyjmenovaných případech.
Brazílie	Potrat dále povolen pro případ znásilnění
Brunej Darussalam	-
Čile	Legislativa vyloučila všechny výjimky ze zákazu potratů. Úspěšné domáhání se okolností vylučující protiprávnost velmi nepravděpodobné.
Demokratická republika Kongo	-
Dominika	-
Dominikánská republika	-
Egypt	-
Filipíny	-
Gabon	-
Guatemala	-
Guinea-Bissau	-
Haití	-
Honduras	-
Indonésie	-
Irák	-
Írán	-
Irsko	-
Jemen	-
Keňa	-
Kiribati	-
Konžská republika	-
Laos	-
Lesotho	-
Libanon	-
Libye	Vyžadován souhlas rodiče.
Madagaskar	-
Malawi	Vyžadován souhlas manžela
Mali	Potrat dále povolen v případech znásilnění a incestu.
Malta	-
Marshallovy ostrovy	Právní úprava nejasná.
Mauricius	-
Mauritánie	-
Mexiko	Potrat je povolen rovněž v případě znásilnění a při poškození plodu. Federální systém - potratové zákonodráství a výjimky upravované jednotlivými státy. Zařazeno podle převažující úpravy podle počtu lidí, na které dopadá.
Mikronésie	-
Monako	-
Myanmar [Barma]	-
Niger	-
Nigérie	-
Nikaragua	Legislativa vyloučila všechny výjimky ze zákazu potratů. Úspěšné domáhání se okolností vylučující protiprávnost velmi nepravděpodobné.
Omán	-
Palau	Právní úprava nejasná.
Panama	Potrat dále povolen v případech znásilnění a poškození plodu. Vyžadován souhlas rodiče.
Papua-Nová Guinea	-
Paraguay	-
Pobřeží slonoviny	-
Salvador	Zákaz potratu pro případ selekce pohlaví.
San Marino	-
Senegal	-
Somálsko	-
Spojené arabské emiráty	Vyžadován souhlas rodiče / manžel.

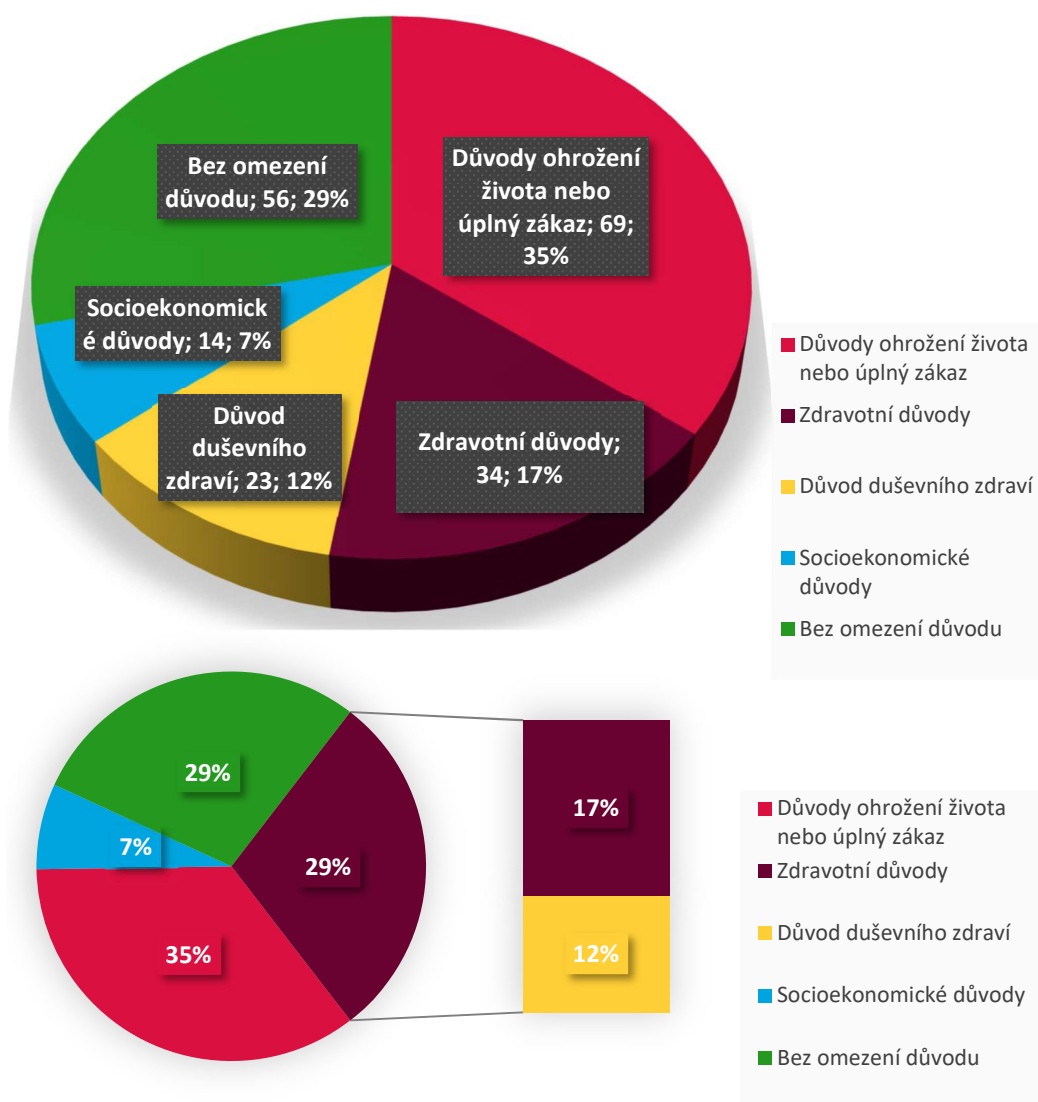
Srí Lanka	-
Středoafriická republika	-
Súdán	Potrat dále povolen pro případ znásilnění
Surinam	-
Svatý Tomáš a Princův ostrov	-
Sýrie	Vyžadován souhlas rodiče / manžel.
Šalamounovy ostrovy	-
Tanzanie	-
Tonga	-
Tuvalu	-
Uganda	-
Venezuela	-
Zdravotní důvody	
Argentina	Potrat je dále možné provést v případě znásilnění ženy s mentálním postižením.
Bahamy	-
Benin	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění a incestu.
Bolívie	Potrat dále povolen v případech znásilnění a incestu.
Burkina Faso	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění a incestu.
Burundi	-
Čad	Potrat dále přípustěn pro případ poškození plodu.
Džibutsko	-
Ekvádor	Potrat je dále možné provést v případě znásilnění ženy s mentálním postižením.
Eritrea	Potrat dále povolen v případech znásilnění a incestu.
Etiopie	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění, incestu a dalších vyjmenovaných případech.
Grenada	-
Guinea	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění a incestu.
Jordánsko	-
Kamerun	Potrat dále povolen pro případ znásilnění
Katar	Potrat dále přípustěn pro případ poškození plodu.
Komory	-
Korejská republika (Jižní Korea)	Potrat dále povolen pro případy incestu, znásilnění a při poškození plodu. Vyžaduje se souhlas manžela
Kostarika	-
Kuvajt	Potrat povolen také při poškození plodu. Vyžaduje se souhlas rodiče / manžela
Lichtenštejnsko	Dalších vyjmenovaných případech.
Maledívy	Vyžadován souhlas manžela
Maroko	Vyžadován souhlas manžela
Mosambik	-
Pákistán	-
Peru	-
Polsko	Potrat dále povolen v případech znásilnění, incestu a při poškození plodu. Vyžadován souhlas rodiče.
Rovníková Guinea	Vyžadován souhlas rodiče / manžel.
Rwanda	-
Saúdská Arábie	Vyžadován souhlas rodiče / manžel.
Togo	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění a incestu.
Uruguay	-
Vanuatu	-
Zimbabwe	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění a incestu.
Důvod duševní zdraví	
Alžírsko	-
Botswana	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění a incestu.
Gambie	-
Ghana	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění a incestu.
Hongkong	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění a incestu.
Izrael	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění a incestu.
Jamajka	Vyžadován souhlas rodiče.
Kolumbie	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění a incestu.
Libérie	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění a incestu.
Malajsie	-
Namibie	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění a incestu.
Nauru	-
Nový Zéland	Potrat dále povolen pro případy ohrožení zdraví a incestu.
Samoa	-
Severní Irsko	-
Seychely	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění a incestu.
Sierra Leone	-
Svatá Lucie	Potrat dále povolen v případech znásilnění a incestu.
Svatý Kryštof a Nevis	-
Svazijsko	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění a incestu.

Španělsko	Potrat povolen také v případech znásilnění a při poškození plodu
Thajsko	Potrat povolen také v případech znásilnění a při poškození plodu
Trinidad a Tobago	-
Socioekonomické důvody	
Austrálie	Federální systém - potratové zákonodráství a výjimky upravované jednotlivými státy. Zařazeno podle převažující úpravy podle počtu lidí, na které dopadá.
Barbados	Potrat dále povolen v případech znásilnění, incestu a při poškození plodu. Vyžadován souhlas rodiče.
Belize	Federální systém - potratové zákonodráství a výjimky upravované jednotlivými státy. Zařazeno podle převažující úpravy podle počtu lidí, na které dopadá.
Fidži	-
Finsko	Potrat dále povolen v případech znásilnění, incestu a dalších vyjmenovaných případech.
Indie	Potrat dále povolen v případech znásilnění a poškození plodu. Vyžadován souhlas rodiče.
Island	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění, incestu a dalších vyjmenovaných případech.
Japonsko	Vyžadován souhlas manžela
Kypr	Potrat povolen také v případech znásilnění a při poškození plodu
Lucembursko	Potrat dále povolen v případech znásilnění a poškození plodu. Vyžadován souhlas rodiče.
Svatý Vincenc a Grenadiny	Potrat dále povolen v případech ohrožení života, znásilnění a incestu.
Tchaj-wan	Potrat povolen také v případě incestu a při poškození plodu. Vyžaduje se souhlas rodiče / manžela
Velká Británie	Potrat dále přípustěn pro případ poškození plodu.
Zambie	Potrat dále přípustěn pro případ poškození plodu.
Bez omezení důvodu	
Albánie	-
Arménie	-
Ázerbájdžán	-
Bahrajn	-
Belgie	Limit délky těhotenství - 14 týdnů
Bělorusko	-
Bosna a Hercegovina	Vyžadován souhlas rodiče.
Bulharsko	-
Černá Hora	Vyžadován souhlas rodiče.
Česko	Vyžadován souhlas rodiče. Viz kapitola 2.
Čína	Zákaz potratu pro případ selekce pohlaví. Zákon nestanovuje limit délky těhotenství pro výkon potratu.
Dánsko	Vyžadován souhlas rodiče.
Estonsko	-
Francie	Limit délky těhotenství - 14 týdnů
Gruzie	-
Guyana	Limit délky těhotenství - 8 týdnů
Chorvatsko	Vyžadován souhlas rodiče.
Itálie	Limit délky těhotenství - 90 dní. Vyžadován souhlas rodiče.
Jihoafrická republika	-
Kambodža	Limit délky těhotenství - 14 týdnů
Kanada	Zákon nestanovuje limit délky těhotenství pro výkon potratu.
Kapverdy	-
Kazachstán	-
Kuba	Vyžadován souhlas rodiče.
Kyrgyzstán	-
Litva	-
Lotyšsko	-
Maďarsko	-
Makedonie	Vyžadován souhlas rodiče.
Moldavsko	-
Mongolsko	-
Německo	Limit délky těhotenství - 14 týdnů
Nepál	Zákaz potratu pro případ selekce pohlaví.
Nizozemsko	Zákon neupravuje limit délky těhotenství pro výkon potratu plodu, který není schopen přežít mimo tělo matky.
Norsko	Vyžadován souhlas rodiče.
Portoriko	Zákon neupravuje limit délky těhotenství pro výkon potratu plodu, který není schopen přežít mimo tělo matky.
Portugalsko	Vyžadován souhlas rodiče. Limit délky těhotenství - 10 týdnů
Rakousko	Limit délky těhotenství - 14 týdnů
Rumunsko	Limit délky těhotenství - 14 týdnů
Rusko	-
Řecko	Vyžadován souhlas rodiče.
Severní Korea (KDR)	Zákon nestanovuje limit délky těhotenství pro výkon potratu.
Singapur	Limit délky těhotenství - 24 týdnů

Slovensko	Vyžadován souhlas rodiče.
Slovinsko	Vyžadován souhlas rodiče.
Spojené státy americké	Federální systém - potratové zákonodárství a výjimky upravované jednotlivými státy - Zařazeno podle převažující úpravy podle počtu lidí, kterým dopadá. Vyžadován souhlas rodiče. Zákon neupravuje limit délky těhotenství pro výkon potratu plodu, který není schopen přežít mimo tělo matky.
Srbsko	Vyžadován souhlas rodiče.
Švédsko	Limit délky těhotenství - 18 týdnů
Švýcarsko	-
Tádžikistán	-
Tunisko	Vyžadován souhlas rodiče / manžela. Limit délky těhotenství - 10 týdnů
Turecko	-
Turkmenistán	-
Ukrajina	-
Uzbekistán	-
Vietnam ¹⁵⁰	Zákon nestanovuje limit délky těhotenství pro výkon potratu.

Příloha č. 7 – Graf procentuálního rozložení států podle míry restrikce v právní úpravě umělého přerušování těhotenství

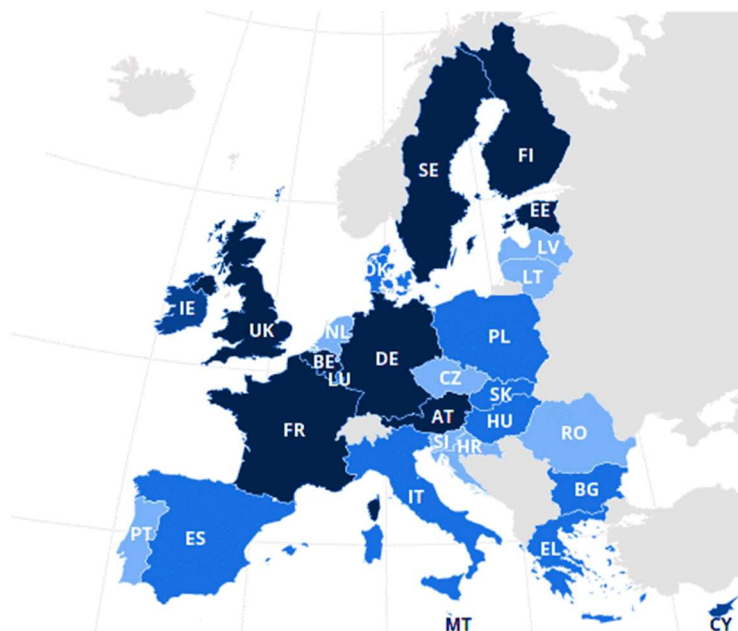
Graf č. 2 - Státy dle právní úpravy interrupce podle míry restrikce v roce 2007

¹⁵⁰ Zdroj: <https://www.reproductiverights.org/document/the-worlds-abortion-laws-map-2007> a další citované zdroje

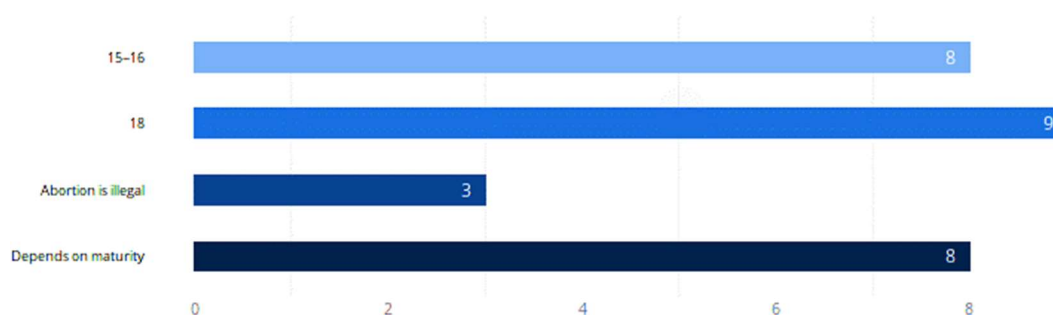
Příloha č. 8 - Statistická mapa FRA: Věk ve kterém mohou děti postoupit potrat bez souhlasu rodičů v EU¹⁵¹

Age at which children can have an abortion without parental consent

© EuroGeographics for the administrative boundaries © FRA - All rights reserved - Mapping minimum age requirements with respect to the rights of the child in the EU, 2017 | Year: 2017
Source: FRA, <http://fra.europa.eu>

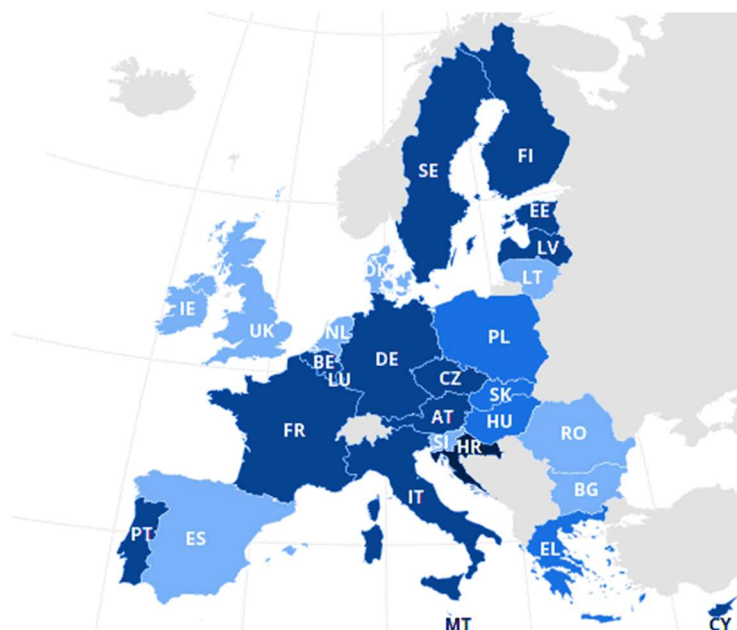
Age at which children can have an abortion without parental consent

¹⁵¹ @ONLINE{FRA:2015:Online, author = {European Union Agency for Fundamental Rights}, title = {Age at which children can have an abortion without parental consent}, year = {2015}, url = {http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/minag?dataSource=MINAG_en_76078&media=png&width=740&topic=group05&question=MINAG_HE05&plot=MAP&subset=NONE&subsetValue=NONE&answer=MINAG_HE05&year=2017}}, pozn. originální obrázek mapy byl naformátována na 400 % barevné sytosti.

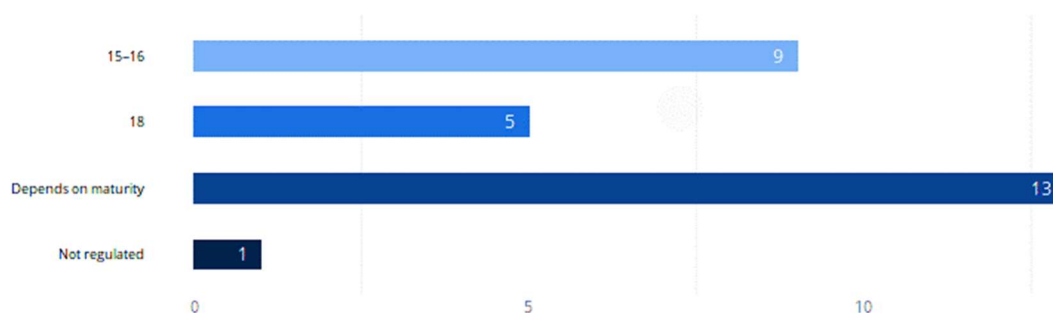
Příloha č. 9 - Statistická mapa FRA: Věk ve kterém mohou děti získat přístup do zařízení pro reprodukční a sexuální zdraví v EU¹⁵²

Age at which children can access reproductive or sexual health services without parental consent

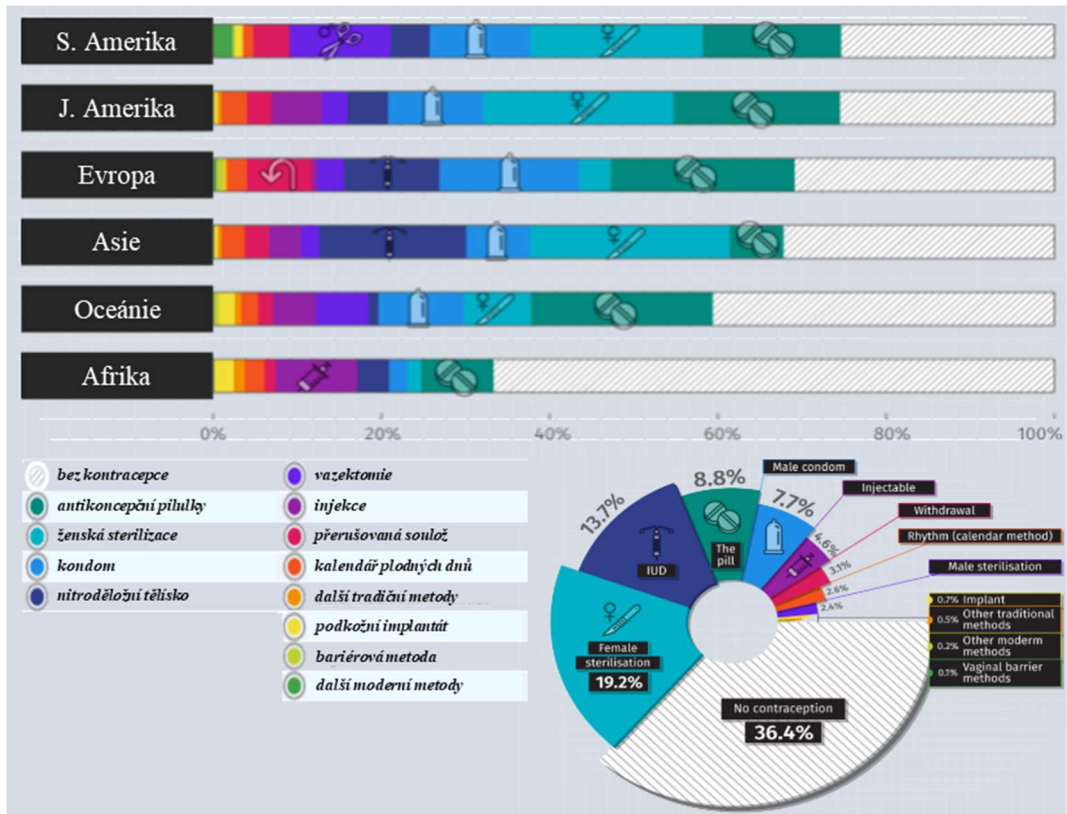
© EuroGeographics for the administrative boundaries © FRA - All rights reserved - Mapping minimum age requirements with respect to the rights of the child in the EU, 2017 | Year : 2017
Source: FRA, <http://fra.europa.eu>

Age at which children can access reproductive or sexual health services without parental consent

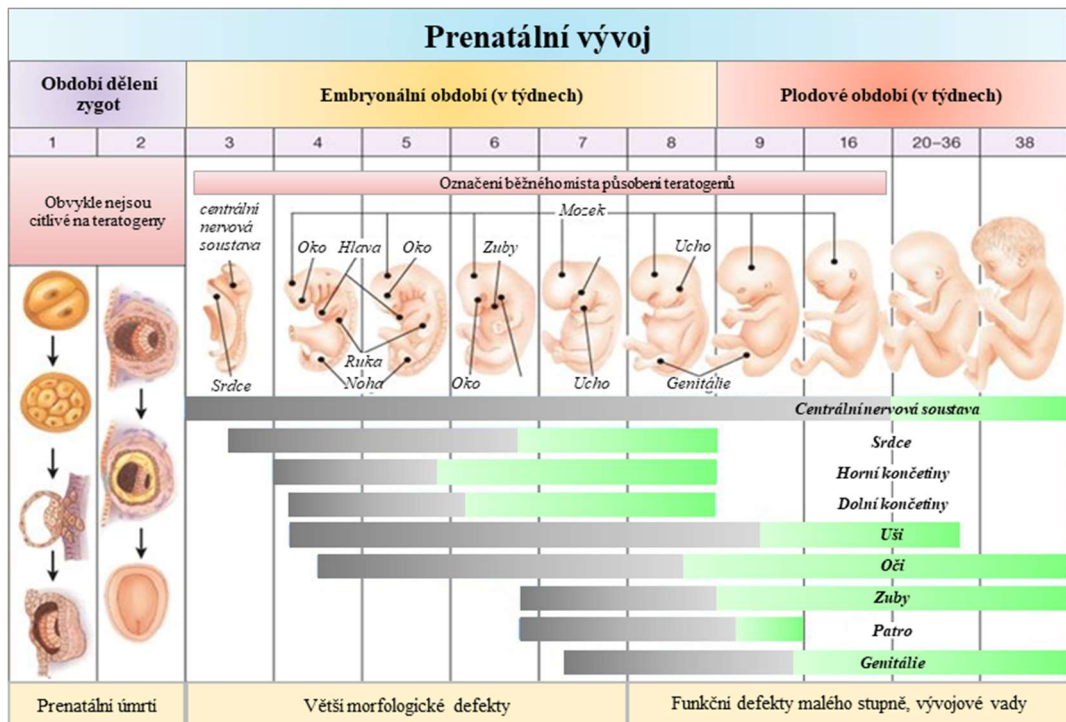

¹⁵² @ONLINE{FRA:2015:Online, author = {European Union Agency for Fundamental Rights}, title = {Age at which children can access reproductive or sexual health services without parental consent}, year = {2015}, url = {http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/minag?dataSource=MINAG_en_76078&media=png&width=740&topic=group05&question=MINAG_HE04&plot=MAP&subset=NONE&subsetValue=NONE&answer=MINAG_HE04&year=2017}}, pozn. originální obrázek se statistickou mapou byl naformátová na 400 % barevné sytosti

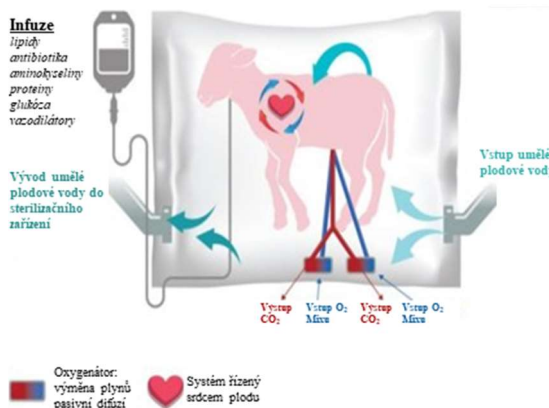
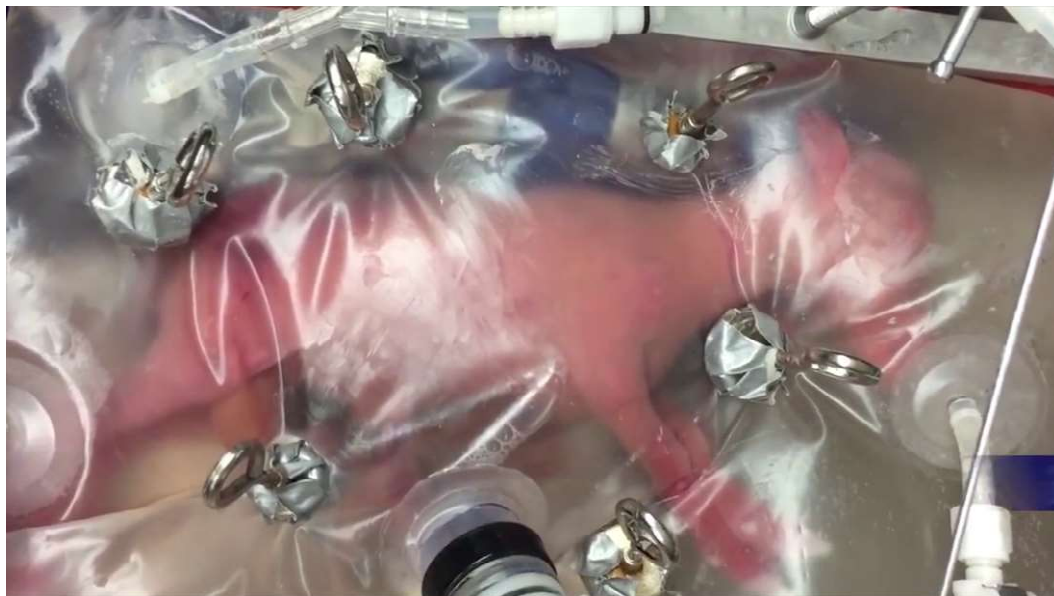
Příloha č. 10 – 153

Příloha č. 11. -

Příloha č. 12 – EVE - Umělá děloha¹⁵⁴

¹⁵⁴ Zdroje obrázků z leva do prava: <https://www.newscientist.com/article/2128851-artificial-womb-helps-premature-lamb-fetuses-grow-for-4-weeks/>, <https://curiosity.com/topics/scientists-successfully-grew-a-lamb-in-an-artificial-womb-curiosity/>, <https://thegolfclub.info/related/sheep-born-from-artificial-womb.html>, <http://getyourimage.club/resize-march-1.html>. Obrázky upraveny.